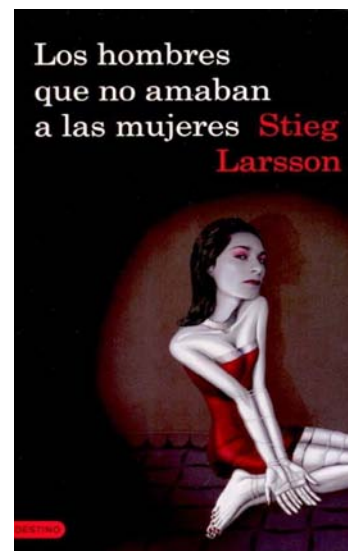
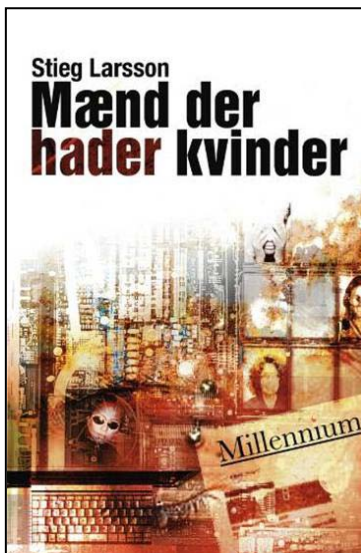

Analyse af oversættelsesstrategier i den danske og spanske udgave af *Män som hatar kvinnor*

Anna Roel
Elisabeth Dencker Kristensen
Cand.ling.merc. Translatør og Tolk i spansk
Copenhagen Business School
Februar 2010
Vejleder: María Pilar Lorenzo

Typeenheder: 215.334 = 119,6 NS

Resumen:

Análisis de las estrategias de traducción en la versión danesa y española de la novela policíaca sueca *Män som hatar kvinnor*.

Se publican cada vez más libros a través de distintos países y culturas porque el mundo se ha hecho más “pequeño” a causa de la globalización creciente. Aunque la comunicación se ha hecho global, esto no significa que se comunique de la misma manera en diferentes culturas, tampoco que se entienda la comunicación a través de distintas culturas.

Por consiguiente, es un desafío traducir libros para otras culturas, y el mediador intercultural debe tener en cuenta las diferencias culturales de los países en cuestión, ya que ahora se considera el campo de traducción de una nueva manera; el mediador debe ser capaz de traducir culturas en vez de traducir sólo textos.

Con nuestra tesina hemos pretendido hacer un análisis comparativo de la versión danesa y la española de la novela policíaca sueca *Män som hatar kvinnor*. El objetivo de la tesina es averiguar si se han utilizado estrategias comunicativas de modo consciente y apropiado en las dos versiones y además si los traductores han tenido en cuenta que juega un gran papel en el campo de traducción la cultura.

La tesina analiza si los traductores daneses y españoles logran ser mediadores interculturalmente competentes. Además, averiguaremos si hay una estrategia global y consecuente en las dos traducciones, y analizaremos las consecuencias que tengan las estrategias empleadas para el grupo destinatario y el texto final. También vamos a averiguar si los traductores han sido capaces de proporcionar información suficiente al receptor, es decir si los traductores han dado la información necesaria, sea nueva o conocida. Por último, haremos un análisis de la traducción de las metáforas en la versión danesa y en la versión española para averiguar cuáles son las estrategias que se hayan utilizado y cuáles son las consecuencias del uso de estas estrategias.

Para la elaboración del análisis, utilizamos las teorías de David Katan sobre la traducción intercultural. Él tiene un papel destacado en el campo de traducción intercultural, dado que considera importante la relación entre cultura y lenguaje dentro del área de traducción. Su libro *Translating Cultures* contiene teorías tanto de él mismo como de otros lingüistas, por lo que es particularmente útil para la elaboración de nuestro análisis.

Además de la teoría de Katan, utilizaremos la teoría de relevancia de Dan Sperber y Deirdre Wilson para analizar si los traductores han conseguido hacer una buena traducción con informaciones relevantes para que el receptor pueda entender los mensajes del texto sin mucha dificultad. Por último, emplearemos la teoría de metáforas de George Lakoff y Mark Johnson y las estrategias de traducción de Lita Lundquist para analizar las traducciones de las metáforas en las dos versiones traducidas, y comparar estas traducciones y averiguar las consecuencias de las estrategias utilizadas.

Empleamos blogs seleccionados de España que expresan la opinión y los valores generales de la población española, ya que estos blogs soportan nuestras teorías y sirven como fundamento para el análisis.

A partir de nuestro análisis, podemos concluir que la traductora danesa ha utilizado más estrategias comunicativas para obtener una traducción adaptada a la cultura danesa y al receptor danés. En cambio, los traductores españoles logran en menor grado transmitir los mensajes suecos al receptor español. Por eso la traducción española queda menos rica que la danesa, por lo que el receptor español así pierde varias asociaciones de los elementos culturales suecos.

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD

1. INDLEDNING	1
1.1. PROBLEMFORMLERING.....	2
1.2. EMPIRI OG METODE.....	5
1.3. TEORI.....	6
2. BEGREBSAFKLARING	7
2.1. KULTURBEGREBET.....	7
2.2. DEN INTERKULTURELLE FORMIDLER.....	8
3. TEORI	11
3.1. ÆKVIVALENS OG RELEVANSTEORI.....	11
3.2. META-MODELLEN.....	16
3.2.1. DE FIRE FILTRE.....	21
Filter 1: Det fysiologiske.....	21
Filter 2: Det sociokulturelle.....	22
<i>Overbevisninger</i>	22
<i>Værdier</i>	23
<i>Heltebegrebet</i>	23
Filter 3: De individuelle værdier og overbevisninger.....	25
Filter 4: Sproget.....	25
<i>Engelske låneord</i>	27
Opsummering af de fire filtre.....	29
3.2.2. UDELADELSE, GENERALISERING OG FORVRÆNGNING.....	30
Udeladelse.....	31
Generalisering.....	35
Forvrængning.....	37
Opsummering af udeladelse, generalisering og forvrængning.....	39
3.2.3. OPSUMMERING AF META-MODELLEN.....	41
3.3. METAFORER.....	41
Opsummering af metaforer.....	47
4. OVERSÆTTESANALYSE AF MDHK	48
4.1. KULTURARV.....	49
<i>Eksempel 1</i>	49
<i>Eksempel 2</i>	52
<i>Eksempel 3</i>	55
<i>Eksempel 4</i>	58
<i>Eksempel 5</i>	60

4.2. SOCIAL KULTUR	62
<i>Eksempel 6</i>	62
<i>Eksempel 7</i>	65
<i>Eksempel 8</i>	68
<i>Eksempel 9</i>	70
<i>Eksempel 10</i>	71
<i>Eksempel 11</i>	74
<i>Eksempel 12</i>	77
<i>Eksempel 13</i>	79
4.3. NATUR	83
<i>Eksempel 14</i>	83
<i>Eksempel 15</i>	85
4.4. LINGVISTISK KULTUR	87
<i>Eksempel 16</i>	87
<i>Eksempel 17</i>	89
<i>Eksempel 18</i>	91
<i>Eksempel 19</i>	93
<i>Eksempel 20</i>	95
Delkonklusion på oversættelsesanalyse.....	97
5. ROMANENS AFSPEJLING AF DET SVENSKE SAMFUND	102
6. KRITISK REFLEKSION	104
7. KONKLUSION	106
8. BIBLIOGRAFI	109
9. BILAG	115

FORORD

Dette speciale tager udgangspunkt i det svenske skønlitterære værk *Män som hatar kvinnor*. Vi har valgt at tage udgangspunkt i et litterært værk, da vores uddannelse som Tolk og Translatør i spansk er mere koncentreret om de handelsbaserede fagområder, det vil sige oversættelser inden for økonomi, teknik og jura. Vi finder det derfor interessant at udforske det skønlitterære univers og har således valgt at tage udgangspunkt i romanen *Mænd der hader kvinder* (MDHK). Vores dybdegående undersøgelse og analyse, som udmunder i dette speciale, vil derfor være et springbræt til at udvide vores kompetencer inden for oversættelse af skønlitteratur.

Vi har valgt at tage udgangspunkt i den svenske forfatter Stieg Larssons første roman i Millenium-trilogien, da vi er særdeles begejstrede for bogen, og da romanen er anerkendt som en succesfuld krimi. Grundet vores specifikke kandidatprofil har vi valgt at sammenligne den danske og spanske udgave af MDHK ud fra den svenske originaltekst. Ved at tage udgangspunkt i en roman, hvis originaltekst er på svensk (et sprog, der er meget beslægtet med dansk), har vi mulighed for at give en velfunderet analyse og sammenligning af de tre bøger, da vi som danskere har kendskab til både den danske og svenske kultur, og da vi på baggrund af vores studieprofil har stor viden om det spanske sprog og den spanske kultur.

1. INDLEDNING

Stieg Larssons krimi *Män som hatar kvinnor* er første bind i Millenium-trilogien, som har høstet roser verden over, og som bl.a. har vundet 'Glasnøglen' for nordens bedste krimi.

Romanen handler om journalisten Mikael Blomkvist, der bliver hyret af koncerndirektør Henrik Vanger til at skrive en familiesaga samt løse en mordgåde. Vi følger sideløbende den unge hacker Lisbeth Salander, som via sit arbejde hos Milton Security bliver indblandet i hele affæren og til slut ender med at løse mordgåden i samarbejde med Mikael Blomkvist.

Vi har valgt at tage udgangspunkt i bogen MDHK, fordi vi, da vi så den spanske oversættelse første gang, blev forundrede over titlens oversættelse. Den spanske udgave er oversat til *Los hombres que no amaban a las mujeres* (Mænd som ikke elskede kvinder). En titel som i forhold til den svenske originaltekst synes særdeles vag og fejlversat. Da vores opmærksomhed på dette tidspunkt var blevet skærpet, besluttede vi os for at undersøge de danske og spanske læsers refleksioner af bogen, hvorfor vi tyede til internettet, hvor vi fandt både blogs og diverse artikler vedrørende disse to oversættelser. Vi anser os selv som værende repræsentanter for den danske modtager, hvorfor vi har anvendt få danske blogs, men derimod mange spanske. Vi har valgt disse spanske blogs, som udtrykker de generelle spanske holdninger og værdier, da vi med vores danske kulturbaggrund ikke kan repræsentere den spanske modtager. Vi vil bygge vores analyse på disse danske og spanske blogs, da de i høj grad understøtter og komplementerer vores teorier.

Titlen samt nævnte blogs og artikler fik os til at spekulere over, hvordan resten af den danske og især den spanske oversættelse er blevet håndteret.

Bogen er en bestseller-krimi og er som sådan ikke et typisk litterært mesterværk, som oftest bliver valgt i specialesammenhæng. Vi har dog valgt at tage udgangspunkt i MDHK, fordi vi mener, at det kræver lige så mange kompetencer at oversætte en sådan type bog, det er blot andre udfordringer og problemer, der skal løses. I MDHK er det interessante samspillet mellem kultur

og sprog, og det er derfor ikke de rå, stilistiske virkemidler, der er i fokus i dette speciale.

Det, der ligeledes gør bogen interessant i en oversættelsesmæssig sammenhæng, er, at oversættelser af sådanne bestsellere af kommercielle årsager ofte skal oversættes hurtigt, hvorfor slutproduktet kan risikere at manipulere originaltekstens oprindelige budskab. Dette stiller nogle specifikke krav til oversætteren, der skal fungere som interkulturel formidler.

1.1. PROBLEMFORMULERING

Der udgives bøger på kryds og tværs af lande og kulturer, bl.a. fordi verden er 'blevet mindre' på grund af den stigende globalisering. Internettet er fx med til at formidle nye impulser, både hvad angår musik, film og ikke mindst bøger. Kommunikationen er blevet global, men dette er ikke ensbetydende med, at man kommunikerer på samme måde i forskellige kulturer, eller at kommunikationen kan forstås på tværs af kulturer.

"Language has a setting... language does not exist apart from culture" (Katan 2004: 101).

Dette gør det til en kompliceret affære at oversætte samt formidle bøgernes indhold til andre kulturer, da man ikke blot kan oversætte fra ord til ord. Man er derimod nødt til at tage hensyn til de pågældende landes kulturelle forskelle. Lingvister er gået fra tanken om, at man oversætter tekster, til at man oversætter kulturer (Katan 2004: 100). En god oversætter fungerer derfor i dag som interkulturel formidler.

Det danske og svenske sprog tilhører den germanske sprogstamme og er *endocentriske* sprog, hvilket vil sige, at disse sprog har specificerede verber (fx *at køre* som er begrænset til køretøjer), hvorimod substantiverne er underspecificerede (fx *bil* som kan være alt fra lastbil til personbil). Omvendt tilhører det spanske sprog den romanske sprogstamme og er derfor et *exocentrisk* sprog. Denne sprogstamme har abstrakte verber (fx *ir* som kan anvendes i flere forskellige sammenhænge) og specificerede substantiver (fx

camión) (Korzen og Lundquist 2005: 19-31). Disse forskelle sprogstammerne imellem skaber nogle sproglige og grammatiske udfordringer for oversættelsen af MDHK. Desuden er den svenske og danske kultur nært beslægtet i modsætning til den svenske og spanske. Derfor har vi en hypotese om, at der mellem den danske og svenske udgave skabes større kulturel ækvivalens end mellem den svenske og spanske, og at den spanske oversættelse af MDHK bl.a. kræver flere ekspliciteringer, udeladelser og generelt mere manipulation af teksten. Vi vil derfor undersøge, om den danske version af MDHK har været lettere at oversætte fra svensk grundet den danske og svenske kulturs nære tilknytning, og om det derfor har været sværere at oversætte MDHK til spansk, da denne kultur ligger langt fra den nordiske og desuden tilhører en anden sprogstamme.

Vi formoder derudover, at den danske og svenske udgave er 'rigere' end den spanske udgave i den forstand, at der vil fremkaldes flere associationer hos den svenske og danske modtager, da disse lever i eller er så tæt beslægtede med den kultur, hvori bogens handling udspiller sig. Disse associationer kan i en oversættelsesmæssig sammenhæng nemt gå tabt, da de er svært tilgængelige for den spanske modtager, og denne vil derfor have svært ved at forstå og relatere til dem.

Formålet med dette speciale er at finde ud af, hvor stor betydning det har, at oversætteren ikke blot koncentrerer sig om grammatikken, men at denne ligeledes tager højde for forskellene mellem den svenske og den spanske kultur, henholdsvis den svenske og den danske kultur og det faktum, at al kommunikation er kulturbunden.

Svaret på dette vil have betydning for, hvordan man i fremtiden vil anskue (og anerkende) oversætterens rolle, som til tider stadig blot forventes at skulle oversætte fra ord til ord uden selv at tage stilling til indhold og kulturelt betingede udtryk.

Vi vil tage udgangspunkt i de afsnit, sætninger og ord, som vi finder interessante i en oversættelsesmæssig sammenhæng. Helt konkret vil vi analysere følgende:

- Formår den spanske og danske oversætter at fungere som kompetent interkulturel formidler i MDHK?
- Er der en overordnet og konsekvent global strategi i den spanske og den danske oversættelse. Hvilke konsekvenser har valg af strategi for målteksten?
- Formår oversætterne at give modtager tilstrækkelig relevant information, dvs. gives der den rette mængde af henholdsvis kendt og ny information? Hvilke præsuppositioner skal henholdsvis den danske og spanske modtager derudover have for at kunne forstå oversættelsen?
- Oversættelsen af metaforerne i MDHK. Hvilke strategier ligger bag oversættelsen af disse? Hvad er udfaldet og konsekvenserne af valget af disse strategier? Metaforer er interessante for vores speciale, da de er meget kulturbundne og kan give mange associationer hos modtager, hvilket gør disse svære at oversætte til andre kulturer.

Vi vil i vores speciale foretage en sammenligning af de tre udgaver af MDHK på henholdsvis svensk, dansk og spansk. Da den svenske bog udgør vores originaltekst, bruger vi denne som kildetekst, ud fra hvilken vi vil analysere den danske og spanske oversættelse. Da vi i vores speciale vil fokusere på det oversættelsesmæssige aspekt, dvs. de oversættelsesmæssige strategier, vil dette sætte en begrænsning i, hvor meget vi vil gå ned i den svenske tekst. Vi vil derfor ikke finde og analysere den svenske forfatters valg af kommunikations- og litterære strategier, da vores speciale i så fald ville få et helt andet fokus.

Vi vil derudover udelukkende fokusere på den spanske modtager og ikke den latinamerikanske, hvorfor vi udelukkende anvender castilianske blogs¹.

Vi vil i vores speciale ikke specifikt analysere de grammatiske udfordringer, fx vil vi ikke undersøge oversættelsens brug af konjunktiv, aspekt etc. da vores fokus er på samspillet mellem sprog og kultur.

Derudover vil vi ikke komme med hele løsningsforslag til vores empiri, da dette ikke ville bidrage til at gøre vores analyse bedre eller mere dybdegående. Vi vil derimod komme med mulige forslag til forbedringer af teksten og andre oversættelsesløsninger i de tilfælde, hvor vi mener, at oversættelsen ikke har opnået ækvivalens, og hvor vi mener, at der har været direkte fejl i oversættelsen og hermed i valg af oversættelsesstrategi.

1.2. EMPIRI OG METODE

Før vi påbegyndte skriveprocessen, havde vi til hensigt at basere vores analyse udelukkende på prologen samt de to første kapitler i MDHK, da der oftest er brug for ekspliciteringer i starten af en bog, hvor der gives ny information. I de senere kapitler vil læseren være mere bekendt med den givne information, hvorfor der ikke vil være brug for at give samme informationsmængde. Vi har dog efter gennemlæsning af MDHK erfaret, at der gennem hele bogen er eksempler, som er uundværlige og interessante for vores analyse. Vi vælger derfor at analysere eksempler fra prologen og de to første kapitler samt enkelte eksempler fra resten af bogen. Risikoen ved valget af dette bredere empiriske materiale er, at man let kan komme til at tilpasse og finde eksempler fra dette empiriske materiale, som bekræfter ens hypotese. Dette er dog ikke tilfældet for vores speciale, hvilket tydeligt ses i vores valg af analyseeksempler, som ikke er tilfældigt udvalgte men derimod repræsentative for de forskellige oversættelsesstrategier, der er blevet anvendt i den spanske og danske version af MDHK.

---

¹ Vi skelner i vores speciale ikke mellem de forskellige sprogregioner i Spanien, men anskuer de forskellige regioners befolkning som værende spanske. Dvs. på trods af de forskellige sprog i Spanien, anser vi alle de forskellige nationaliteter som modtagere af MDHK.

Fremgangsmåden og metoden for dette speciale er en sammenligning af henholdsvis den danske og spanske udgave af MDHK. Vi udvælger nogle specifikke afsnit, termer og sætninger, som er interessante for vores analyse. Vi vil derefter analysere disse ved hjælp af nedenstående teorier, hvorefter vi kan fortolke og vurdere kvaliteten af den danske og spanske oversættelse.

1.3. TEORI

Vi anvender David Katans teorier angående interkulturel oversættelse fra værket *Translating Cultures* som primær teori i vores speciale, da han er en af de førende inden for dette område. Hans teorier er uddybende og relativt nye, hvorfor han uden tvivl er et oplagt valg, når det handler om at undersøge og analysere samspillet mellem kultur og sprog i oversættelse. *Translating Cultures* indeholder både Katans egne teorier og anskuelser vedrørende interkulturel oversættelse samt andre førende lingvisters og sprogforskeres teorier og modeller, hvorfor værket kan anvendes til at undersøge og analysere flere af punkterne i problemformuleringen.

Vi vil desuden undersøge, om Dan Sperber og Deirdre Wilsons relevanst teori er blevet anvendt som en global strategi i de to oversættelser. Teorien søger at forklare, hvordan man konstruerer en god oversættelse med de relevante og nødvendige informationer, således at modtager uden større besvær kan forstå det intendede budskab i en ytring ud fra en given kontekst. Vi inddrager desuden ækvivalensbegrebet, som er et omdiskuteret begreb blandt oversættere. Vi sammenkobler begrebet med relevanst teorien, da begge har fokus på sammenhængen mellem kildetekst og måltækst. Da ækvivalensbegrebet fokuserer mest på kildetekst og afsender, og relevanst teorien har større fokus på måltækst og modtager, komplementerer de to teorier hinanden, hvorfor vi sammenkobler dem.

Vi anvender derudover George Lakoff og Mark Johnsons metafor teori og Lita Lundquists oversættelsesstrategier til at analysere oversættelsen af metaforer i den spanske og danske udgave af MDHK for derefter at sammenligne disse

oversættelser af metaforer samt undersøge de valgte strategier og konsekvensen af disse valg.

2. BEGREBSAFKLARING

2.1. KULTURBEGREBET

Da vores speciale, som nævnt i problemformuleringen, vil undersøge og analysere samspillet mellem kultur og sprog i MDHK og hvordan disse påvirker hinanden, er det vigtigt på forhånd at få defineret begrebet kultur.

Kulturbegrebet er gennem tiden blevet defineret på utallige måder, og forskerne har sjældent været enige om en entydig definition (Katan 2004: 25). Ifølge Katan er det vigtigt at definere begrebet kultur, da man ved at definere begrebet får afgrænset hvordan kultur opfattes og indlæres. Det kulturbegreb, som vi har med at gøre i vores speciale, vedrører det, mennesket ubevidst lærer af andre, fx sprog, adfærd, værdier og overbevisninger. Dermed bygger kultur på en fælles måde at tænke og opfatte verden på. Katan definerer kultur som: "*[...] a shared mental model or map of the world. [...] the main focus here lies in 'what goes without being said' and the 'normal'*" (Katan 2004: 26).

Begrebet kultur omfatter dermed alle de fælles regler og mønstre for passende og korrekt adfærd samt de værdier og overbevisninger, der ligger til grund for denne adfærd, som individer lærer af at være medlem af den samme gruppe eller det samme samfund. Dette fælles *map of the world* (det mentale landkort) repræsenterer hermed ikke virkeligheden, men i stedet et eller flere individers opfattelse af verden (Katan 2004: 26).

På trods af at kultur som nævnt omfatter alle de fælles regler for korrekt adfærd, tillader hver kultur dog en vis grad af afvigelse fra disse 'regler', da det er usandsynligt, at alle medlemmer i en bestemt kultur har samme opfattelse af, hvad der er korrekt. Fx vil medlemmerne af en kultur som den danske, som normalt hilser på hinanden ved hjælp af et håndtryk, kunne acceptere et

kindkys som hilsen, selvom det ville være en noget atypisk handling (Katan 204: 58).

Derudover skal det nævnes, at alle mennesker er medlemmer af flere forskellige kulturer, fx på grund af race, køn, social klasse, uddannelse, valg af venner etc. Dette kan fx have den effekt, at når vi befinder os i en bestemt kultur, svarer vi som medlemmer af en anden kultur (Katan 2004: 57).

Når man analyserer andre kulturer og andre menneskers adfærd, holdninger og overbevisninger, står man som interkulturel formidler over for en stor udfordring. Den interkulturelle formidler er selv medlem af en kultur og har derved selv indlært nogle bestemte adfærdsmønstre og erhvervet nogle specifikke værdier og overbevisninger. Det kan være svært at se ud over sin egen kultur, da denne som nævnt bliver anset for at være 'den rigtige', men som interkulturel oversætter er det essentielt, at man lærer at sætte sig ud over dette etnocentriske² syn, da det ellers vil gøre oversættelsesarbejdet meget kompliceret. Dette aspekt vil vi se nærmere på i følgende afsnit om den interkulturelle formidler.

2.2. DEN INTERKULTURELLE FORMIDLER

En oversætter skal have mange kompetencer for at kunne oversætte en tekst, så den passer til målgruppen. En sådan oversættelse indebærer meget andet end blot at finde forskellige termers betydning for derefter at oversætte disse til et andet sprog. Oversætteren skal formidle teksten og dets indhold fra én kultur til en anden; en kultur som har andre opfattelser af verden, og som strukturerer den på en anden måde. Dette gør det oplagt i vores speciale at bruge begrebet interkulturel formidler i stedet for begrebet oversætter.

En interkulturel formidler er ifølge Ronald Taft: "*[...] a person who facilitates*

---

² **Etnocentrisme:** Begreb anvendt om tendensen til at bruge normer og værdier fra ens egen kultur som grundlag for at bedømme og forstå andres. Tendensen til etnocentrisme er universel, fordi alle mennesker er født og opvokset i en kultur, ud fra hvis synspunkt verden anskues. Den gængse brug af begrebet indebærer, at andre kulturers livsformer og værdier betragtes som ubegribelige eller uantagelige.

communication, understanding, and action between persons or groups who differ with respect to language and culture" (Katan 2004: 17). Den interkulturelle formidler skal være i stand til at fortolke kildetekstens udtryk, hensigter, opfattelser og forventninger til målgruppekulturen (hvor meget information der i målteksten skal gives eller udelades). Dermed skal den interkulturelle formidler fungere som bindeled mellem de givne kulturer, og vedkommende skal derfor til en vis grad være bikulturel.

Ifølge Taft skal en interkulturel formidler besidde følgende kompetencer inden for begge kulturer:

- **Knowledge about society:** history, folklore, traditions, customs; values, prohibitions; the natural environment and its importance; neighbouring people, important people in the society, etc.
- **Communication skills:** written, spoken, non-verbal.
- **Technical skills:** those required by the mediator's status, e.g. computer literacy, appropriate dress, etc.
- **Social skills:** knowledge of rules that govern social relations in society and emotional competence, e.g., the appropriate level of self-control.

(Katan 2004: 17)

Desuden skriver Katan følgende om de nødvendige kompetencer, en interkulturel formidler skal have: *"An understanding of the cultural and experimental worlds that lie behind the original act of speaking or of writing"* (Katan 2004: 129). Den interkulturelle formidler skal herved være klar over samt kunne sætte sig ind i afsenders kultur for at kunne udarbejde en oversættelse, der passer til målgruppen.

På trods af at vi ud fra ovenstående kan konstatere, at en oversætter bør betegnes som en interkulturel formidler med alle de ekstra kompetencer dette indebærer, har de vestlige samfund stadig svært ved at acceptere dette skift. De ser desværre stadig oversætteren som en omvarende ordbog og ikke

som en kulturel mægler, der til tider vil se sig nødsaget til at 'manipulere' ord for, at modtageren bedre forstår den oversatte tekst (Katan 2004: 22).

Den vigtigste kompetence for den interkulturelle formidler er dog, at denne skal være klar over sin egen kulturelle identitet. Vedkommende skal vide, at denne selv er del af en kultur og har sit eget mentale landkort med sine egne kulturbundne holdninger og overbevisninger. Er vedkommende ikke klar over dette, er der risiko for, at denne udviser et ethocentrisk syn på verden, som kan blive overført til den nye tekst. Dette skal der tages højde for i løbet af oversættelsesprocessen, da der ellers ikke vil blive videregivet det samme indhold fra kildeteksten til den nye tekst (Katan 2004: 21).

I vores analyse af MDHK skal vi som interkulturelle formidlere derfor være opmærksomme på, at vi selv er medlemmer af en kultur og har vores eget mentale landkort. Vi skal derfor se på både den danske og spanske tekst med åbne og objektive øjne, da der uden tvivl vil være kulturelle, oversættelsesmæssige forskelle, som ikke nødvendigvis er 'forkerte', men som af kulturelle årsager er atypiske for en dansker.

3. TEORI

3.1. ÆKVIVALENS OG RELEVANSTEORI

Begrebet ækvivalens har været særdeles omdiskuteret de sidste 50 år. Alle oversættelsesteoretikere er dog enige om, at begrebet ækvivalens referer til den relation, der eksisterer mellem en kildetekst og måltækst. Det, som til stadighed debatteres, er, hvad denne relation består af (Albir 2001: 205). Tidligere anså oversættelsesteoretikere begrebet ækvivalens udelukkende ud fra et lingvistisk synspunkt, og begrebet inkluderede derfor ingen form for kontekstuelle aspekter. De franske teoretikere Jean-Paul Vinay og Jean Darbelnet anvender ækvivalens som et oversættelsesredskab blandt flere lokale (fx lån, tilpasning og kalke). Ifølge Vinay og Darbelnet er ækvivalens en fast og uforanderlig størrelse. For at opnå ækvivalens skal man som oversætter gengive kildetekstens situation (fx et ordsprog) til en ny tilsvarende situation i måltæksten blot ved hjælp af et andet ordvalg. De har dermed en meget teknisk tilgang til begrebet ækvivalens (Albir 2001: 215).

Den skotske professor i lingvistik og fonetik John C. Catford var enig i Vinay og Darbelnets betragtninger, men tilføjede, at mulighederne for at opnå ækvivalens afhænger af kontekstuelle og ko-tekstuelle³ faktorer. På trods af disse betragtninger når han dog ikke ud over sætningsniveauet, og hans fremgangsmåde bliver således ved med at være lingvistisk (Albir 2001: 215).

Den amerikanske oversættelsesteoretiker Eugene A. Nida begynder i 1960'erne at anskue ækvivalensbegrebet på en anden måde. Han er pioner inden for ækvivalensbegrebet, fordi han som den første teoretiker inddrager konteksten i begrebet. Han anså ækvivalensbegrebet som værende dynamisk og flyttede fokus fra afsenders budskab til i stedet at fokusere på modtagers respons på budskabet. Ifølge Nida skal man derfor koncentrere sig mere om modtagers opfattelse og oplevelse af budskabet, således at den opfattelse, som

---

³ Koteksten er den information, der står i selve teksten, det være i samme afsnit eller et nærliggende (kaldes ofte *den tekstuelle kontekst*).

originalmodtageren havde af det originale budskab, bliver omtrent den samme for den nye modtager af det nye budskab (Albir 2001: 216). Dette kan dog være problematisk, da ikke alle budskaber er lige relevante for modtager, hvorfor den interkulturelle formidler skal vælge de af tekstens budskaber, som er mest relevante og interessante for modtager. Oversætteren bør derfor søge efter ækvivalens, som ikke indebærer fuldkommen lighed mellem kilde- og måltekst, hvilket ifølge Nida vil sige, at man er nødt til at rekonstruere budskabet og dermed undlade at bevare originalbudskabets form (Albir 2001: 216). I forhold til den traditionelle, lingvistiske måde at anskue ækvivalens på, udvider Nida dermed begrebet ved at tilføje det en kontekstuel, funktionel og kommunikativ karakter.

I 1980'erne begynder de rendyrkede funktionalister inden for oversættelse at dukke op. Det er bl.a. Hans J. Vermeer og Katherina Reiss og senere Christiane Nord, som anser selve formålet med oversættelsen for det essentielle (Snell-Honby 1995: 43). Det er på dette tidspunkt, at Vermeer sammen med Reiss skaber *skoposteorien*, som går ud på, at den interkulturelle formidler skal fokusere på tekstens formål (skopos) og ikke så meget på, om der i de enkelte afsnit er grammatisk ækvivalens etc. Man kan derfor sige, at hvis skoposteorien anvendes ved en given oversættelse, så er kildeteksten ikke længere en afgørende faktor i oversættelsesprocessen. Vermeer har været pioner inden for oversættelse, hvad angår det bi-kulturelle aspekt, som han anser for at være essentielt: "[...] *for him translation is primarily a cross-cultural transfer, and in his view the translator should be bicultural, if not pluricultural, which naturally involves a command of various languages, as language is an intrinsic part of culture*" (Snell-Hornby 1995: 46).

I 1990'erne kommer teoretikerne Basil Hatim og Ian Mason på banen inden for ækvivalensdiskussionen. De anser selve brugen af ækvivalensbegrebet (hvad enten der tales om formel ækvivalens eller dynamisk ækvivalens) for værende et problem, da dette forudsætter, at der rent faktisk er mulighed for at opnå fuld ækvivalens. Dvs. ækvivalensbegrebet forudsætter, at der eksisterer enten en formel eller dynamisk ækvivalent term på målsproget for en given term på

kildesproget. Hatim og Mason mener, at dette er umuligt, og at man i stedet for ækvivalens burde tale om *tilpasning*, hvor oversætteren skal se på den konkrete tekst, der skal oversættes samt dets karakteristika og modtagernes behov (Albir 2001: 206).

Ud fra ovenstående gennemgang af udviklingen af ækvivalensbegrebet, kan man konkludere, at termen ækvivalens til stadighed volder teoretikere og oversættere problemer. Det synes i dag at være klart, at man ikke længere blot bør fokusere på ækvivalens inden for det grammatiske og lingvistiske perspektiv, som fx Vinay og Darbelnet gjorde. Man bør i stedet anse ækvivalens som et koncept, der definerer sammenhængen mellem kildetekst og oversættelse. Denne sammenhæng skabes altid ud fra kommunikationssituationen, og på denne måde får begrebet en dynamisk og funktionel karakter. Man vil herved komme frem til løsninger, som er brugbare for én oversættelse, men som ikke nødvendigvis kan anvendes i en anden.

Takket være bl.a. Nida er ækvivalensbegrebet blevet udvidet med et kulturelt aspekt, og derudover har Reiss og Vermeer sat fokus på tekstens hensigt, funktion samt målgruppe. Det er dermed de senere teorier inden for ækvivalens, der for vores vedkommende vil være det mest interessante at fokusere på, da vores speciale handler om interkulturel oversættelse. Vi vil i vores analyse af oversættelserne af MDHK undersøge, om der i bøgerne er anvendt en global strategi mht. ækvivalens og finde ud af, om den valgte strategi er hensigtsmæssig for modtagerne set ud fra et kulturelt perspektiv.

Ækvivalensbegrebet kan kombineres med den såkaldte relevanst teori, da denne teori er en form for videreudvikling af ækvivalensbegrebet. I relevanst teorien sættes modtager mere i fokus end afsender, og der er hermed en større forpligtelse over for modtager, dvs. at den interkulturelle formidler skal finde ud af hvilken information og hvilket budskab, der er interessant og relevant for den nye modtager. Man kan derfor argumentere for, at relevanst teorien er en anden og bredere forståelse for og tilgang til ækvivalens, hvorfor vi sammenkobler ækvivalensbegrebet og relevanst teorien.

Ifølge Dan Sperber og Deirdre Wilson⁴ skal man, for at opnå succesfuld kommunikation, søge efter *optimal relevans*. Med *relevans* menes der, at afsender skal give mest mulig ny information til modtager, som uden besvær skal kunne forstå budskabet ud fra konteksten (Gutt 1998: 43). Hatim og Mason insisterer desuden på, at det, der er relevant i én kontekst (originaltekstens kontekst), ikke nødvendigvis er relevant i en anden kontekst (målkulturens kontekst), hvorfor den interkulturelle formidler skal vurdere, hvad der er relevant at overføre fra originalteksten til målteksten, alt efter modtageren. På denne måde skal formidleren finde balancen mellem det nye, de fremkaldte associationer og det infererede⁵, når denne skal oversætte en given tekst.

Ifølge relevansteorien afhænger succesfuld kommunikation af modtagers inferens samt afsenders bevidsthed om, at dennes budskab kan infereres på flere måder. Er der fx to konkurrerende fortolkninger af afsenders budskab, vil dette kræve, at modtager skal anstrenge sig for at forstå det intendede budskab. En sådan ytring vil derfor ikke opfylde definitionen for optimal relevans.

Årsagen til, at en ytring kan have flere betydninger, er, at forståelsen ikke blot afhænger af ytringens semantiske indhold, men i høj grad også af konteksten. Hvis kommunikationen skal være succesfuld, kræver det, at modtager forstår konteksten på den rigtige måde. Ifølge Sperber og Wilson er konteksten ikke blot begrænset til information om de fysiske rammer eller det, der bliver sagt. Forventninger til fremtiden, religion, generelle kulturelle forudsætninger etc., er alle begreber, som spiller en rolle i fortolkningen af afsenders ytring (Gutt 1998: 43).

Visse ytringer indeholder en større mængde information end andre. En ytring kan indeholde flere budskaber, fx hvis der udtrykkes sarkasme eller ironi. Står man fx i Netto en fredag eftermiddag kl.17:00, og ytringen lyder "hvor er det

---

⁴ Dan Sperber er en fransk antropolog, lingvist og kognitiv forsker, som sammen med den britiske lingvist og filosof Deirdre Wilson i 1986 udviklede en ny tilgang til lingvistik via relevansteorien.

⁵ At inferere betyder det at nå en konklusion fra givne oplysninger eller præmisser.

dejligt, at køen er så lang”, er dette mere behandlingskrævende for modtager at forstå, og konteksten er i denne situation afgørende for den rette afkodning af ytringen. Ud fra denne kontekst er det essentielt, at modtager forstår afsenders ironi, eftersom konteksten negerer ytringens semantiske betydning.

I oversættelsesmæssig sammenhæng skal man være særligt opmærksom på *optimal relevans*, da forandringer i konteksten, som i tværkulturel oversættelse altid sker, da man går fra en kultur til en anden, kan ændre hele ytringers betydning (Gutt 1998: 49). Når en interkulturel formidler skal oversætte en roman, skal denne være opmærksom på at videregive bogens budskaber på den rette måde. Ansvarret ligger ikke længere hos forfatteren, da denne udelukkende skrev bogen ud fra sine modtageres kontekst. Ansvarret er nu flyttet til oversætteren, da forfatteren naturligvis ikke har kunnet tage hensyn til at give *optimal relevans* i en evt. ny kontekst.

Eftersom vores speciale tager udgangspunkt i oversættelsen af MDHK på henholdsvis dansk og spansk, har vi uundgåeligt med et kulturelt skift at gøre. Derfor vil vi kunne bruge relevansteorien til at analysere, om der i den danske og spanske oversættelse er givet tilstrækkelig og relevant information til modtager, og om der er taget hensyn til modtagers inferens, således at ytringerne fortolkes 'rigtigt'.

Vi vil i vores analyse af den danske og spanske oversættelse af MDHK undersøge, om relevansteorien er anvendt som en global strategi, dvs. om relevansteorien er anvendt som en overordnet 'guideline', og om man dermed har konstrueret en god oversættelse, som indeholder de relevante og nødvendige informationer, for at modtager kan forstå budskabet. For at kunne finde ud af, om der gives tilstrækkelig relevant information i de to oversatte versioner af MDHK, vil vi anvende de tidligere nævnte blogs.

I forhold til MDHK vil budskaberne i den spanske udgave ikke nødvendigvis være de samme som dem i den svenske og danske udgave. Når man taler om relevans, er det derfor vigtigt at være klar over, at den information, der gives til

den danske og svenske modtager, ikke nødvendigvis er relevant for den spanske. Den interkulturelle formidler skal herved finde ud af hvilket budskab, han vil vælge at videregive, i forhold til hvad der er relevant og interessant for modtager. Dette nye budskab er ikke nødvendigvis ringere, men blot anderledes og tilpasset den nye målgruppe.

3.2. META-MODELLEN

Katans bog *Translating Cultures* fokuserer på tværkulturel kommunikation og formidling. Bogen tjener som oversættelsesredskab for interkulturelle formidlere, som ønsker at forstå årsagerne til, hvorfor tværkulturel kommunikation ofte mislykkes (Katan 2004: 1). Derfor er teorien særdeles brugbar for vores speciale, da vores formål er at finde ud af, hvad der ligger til grund for oversættelsernes udformning.

Vi vil i vores speciale gå i dybden med Katans Meta-model og analysere de oversættelsesmæssige udfordringer i de to versioner af MDHK med udgangspunkt i denne model. For på bedst mulig vis at kunne forstå Meta-modellen vil det være hensigtsmæssigt at introducere begrebet *frames*, da dette er et overordnet begreb, som Katan bruger til at forklare et individs opfattelse af virkeligheden, hvilket er centralt for Meta-modellen.

Katan dedikerer i sin bog et afsnit til at forklare forskellen mellem begreberne *kontekst* og *frame* (forståelsesramme). Forståelsesrammen vedrører et individs indre psykologiske tilstand og er en del af et individs mentale landkort, mens konteksten er den eksterne fremstilling af virkeligheden (Katan 2004: 49). Et individs forståelsesramme er ikke 'virkelig', men er en indikator på den måde, hvorpå et individ tolker verden og udgøres af dets oplevelser og antagelser om verden. Disse forståelsesrammer er derfor kulturelt determinerede. Et individ har mange forskellige forståelsesrammer, og tilsammen udgør de individets mentale landkort (Katan 2004: 51). I oversættelsesmæssig sammenhæng udgør et individs forståelsesrammer en kombination af tidligere erfaringer, kendskab, generaliseringer og forventninger vedrørende en given tekst, og de forståelsesrammer, som aktiveres af teksten, er tæt forbundne med modtagers

sociokulturelle baggrund (Katan 2004: 169).

Begrebet kontekst betyder som nævnt den eksterne fremstilling af virkeligheden eller sagt på en anden måde, så er konteksten den sammenhæng eller de 'omgivelser', en ytring indgår i. Konteksten drejer sig dog kun om de omgivelser og sammenhænge, som er relevante for forståelsen af en ytring, og den kan opdeles i flere forskellige områder, hvilket vi vil komme ind på længere fremme i specialet.

Den amerikanske professor i lingvistik, John Grinder, og dennes elev Richard Bandler udviklede i samarbejde Meta-modellen i 1975. Modellen blev oprindeligt skabt til og brugt inden for det terapeutiske område til systematisk at forklare, hvordan terapeuter anvendte sproget til at få deres klienter til at få en bredere opfattelse af verden, og hvordan klienterne på samme måde brugte sproget til at begrænse deres opfattelse af verden.

Meta-modellen er en pragmatisk kommunikationsmodel, som anvendes til at specificere information i en given afsenders ytring, hvorved man kan trænge ind til 'sandheden' bag samtalepartnerens budskab. Meta-modellen kan derfor anvendes inden for den interkulturelle kommunikation, da denne kræver, at alle parter har en bred opfattelse af verden, for at kommunikationen kan blive succesfuld (Katan 2004: 119).

På trods af at modeller er vigtige redskaber inden for mange discipliner, kan de have den ulempe, at de forsøger at tage højde for alle detaljer og forskelle, således at de bliver for uoverskuelige og hermed ubrugelige. For at en model er brugbar, skal den kunne *generalisere*, *forvrænge* og *udelade*, da dette er essentielt for menneskets måde at opfatte, tolke og kommunikere på. Derfor er Meta-modellen nyttig inden for interkulturel kommunikation (David Katan 2004: 126).

Meta-modellen identificerer de sprogmønstre, som *generaliserer*, *forvrænger* og *udelader*. Disse kaldes henholdsvis *generalizations*, *distortions* og *deletions*. Meta-modellens hovedfunktion er hermed at synliggøre, hvad der i en given

ytring er 'skjult'. Meta-modellen identificerer samtidig de steder, hvor overforenklet kommunikation gør meningen i en ytring uklar, og den indeholder nogle specifikke, opklarende spørgsmål, der skal klarlægge og udfordre de upræcise ytringer. Ved hjælp af disse spørgsmål udfordrer modellen de i en afsenders ytring forekommende *forvrængninger*, den klarlægger *generaliseringer* og gendanner *udeladt* information (Katan 2004: 126). Ifølge Katan kan Meta-modellen desuden klarlægge følgende: *"It [the Meta-Model] can also help in unravelling the speaker or writer's culture-bound map of the world and hence improve the mediator's ability to understand texts in terms of culture-bound attitudes and beliefs"* (Katan 2004: 129). Meta-modellen er herved i stand til at 'afsløre' parternes forskellige mentale landkort, dvs. de kulturbundne overbevisninger, holdninger og værdier, som viser sig i kommunikationsparternes adfærd og ytringer.

I enhver ytring udelader afsender en mængde information, som kan få den konsekvens, at kommunikationen bliver overforenklet.

Et eksempel på dette er følgende: En ung pige går ind på DSBs billetkontor og siger: *"En ung til København, tak"*. På trods af ytringens manglende eksplicitering af substantivet, får ekspedienten alligevel fat i det rigtige budskab; at pigen ønsker en ungdomsbillet til København. Dette kan lade sig gøre, da ekspedienten, på baggrund af sit arbejde, infererer, at pigen ønsker en billet, og at hun, eftersom hun er ganske ung, ønsker en ungdomsbillet. Parterne har en fælles forståelsesramme, og konteksten gør, at ekspedienten, på trods af pigens overforenklede ytring, kan ræsonnere sig frem til det intendede budskab.

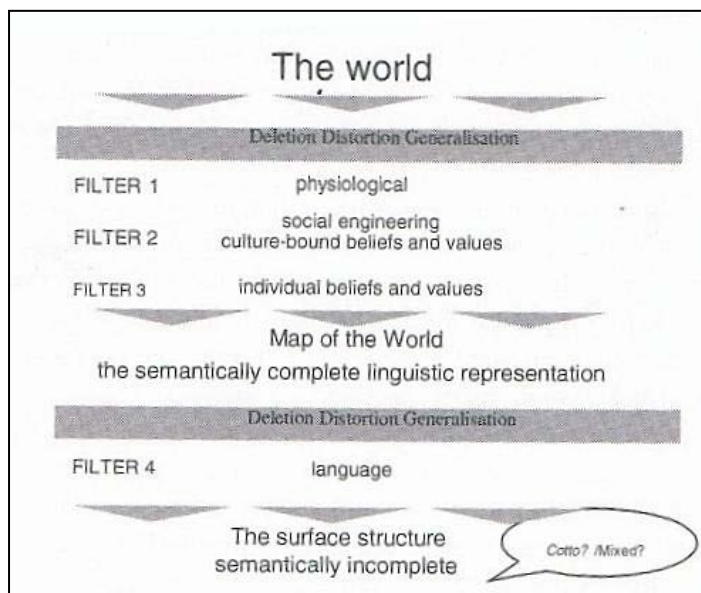
I enhver ytring er der nogle oplysninger, som er fælles for både afsender og modtager, og disse informationer behøver afsender ikke at uddybe. Afsender forudsætter, at modtager er i stand til at inferere det, der i ytringen er blevet udeladt: *"[...] the interlocutors are able to refer to a shared full representation [...]"* (Katan 2004: 127). Afsender tager for givet, at modtager kan inferere det

udeladte, og at begge parter har samme fælles opfattelse af situationen og konteksten.

At afsender udelader visse informationer i en ytring og hermed tager for givet, at modtager selv infererer disse informationer, kan selv i en kommunikationssituation mellem to individer fra samme kultur give anledning til misforståelser. Der er derfor inden for tværkulturel kommunikation endnu større risiko for, at kommunikation mislykkes, eftersom parterne kommer fra to vidt forskellige kulturer og dermed har forskellige mentale landkort.: *“In any communication this [assuming knowledge] can be dangerous, but in cross-cultural communication it is a recipe for misunderstanding at all levels”* (Katan 2004: 157). Som citatet understreger, udgør dette (at afsender antager, at denne og modtager har samme forståelsesramme) et af de største problemer inden for tværkulturel kommunikation: *“[...] one of the greatest problems in crosscultural communication is the fact that speakers and writers assume that the surface language refers the reader or listener to the same shared semantic base”* (Katan 2004: 126).

Ifølge Katan kan Meta-modellen sammenfattes i følgende diagram:

(Katan 2004: 128)

Diagrammet er en afbildning af et individs mentale landkort, og viser hvordan de tre filtre (*physiological, social engineering/culture-bound beliefs and values* og *individual beliefs and values*⁶) udelader, forvrænger og generaliserer verden, således at verden tilpasses individets eget mentale landkort (Katan 2004: 128).

Den interkulturelle formidler kan med Meta-modellen påpege og analysere sig frem til hvilke filtre, der er mest ansvarlige for udfaldet og modtagelsen af afsenders ytring ved at ændre pilenes retning. Øverst i diagrammet er verden placeret, og herfra peger pilene nedad, hvilket symboliserer, hvordan individets opfattelse af verden ændres via de tre første filtre (det fysiologiske, det sociokulturelle og det individuelle), hvorefter individets mentale landkort skabes. I hvert filter har henholdsvis *udeladelse, forvrængning og generalisering* indflydelse på individets opfattelse af verden, og de justerer hermed individets mentale landkort. Hvis de tre filtre synliggøres for den interkulturelle formidler, kommer denne frem til individets komplette semantiske billede af verden. Det fjerde filter (det sproglige) er placeret nederst i diagrammet, da dette filter, efter at det mentale landkort er blevet justeret, går ind og udelader, forvrænger og generaliserer, således at den sproglige overfladestruktur bliver ufuldendt. Vi mener dog, at sprogfiltret også går ind og påvirker det mentale landkort, og dette skriver Katan da også selv i et afsnit om politisk korrekthed: *"Whether or not we have indexical offence, the use of language does affect thought. The first response is determined by the language"* (Katan 2004: 106). Dermed modsiger Katan sig selv ved at anbringe sprogfiltret uden for skabelsen af det mentale landkort, selvom han i flere afsnit argumenterer for, at sprog er med til at danne kultur og menneskers virkelighed.

Meta-modellen har til formål at eksplicite afsender og modtagers mentale landkort, hvorved deres kulturbundne overbevisninger og værdier synliggøres. På denne måde kan den interkulturelle formidler i teksten afgøre, hvor vedkommende skal være særligt opmærksom, for at budskaberne oversættes

---

⁶ Disse filtre vil vi i specialet referere til som *det fysiologiske filter, det sociokulturelle filter og det individuelle filter*.

bedst muligt. Meta-modellen kan med fordel anvendes for at 'afsløre' de skjulte meninger i en tekst og på denne måde nå frem til afsenders egentlige mening (Katan 2004: 129).

Efter ovenstående gennemgang af Meta-modellens formål, egenskaber og oprindelse, vil vi gå nærmere i dybden med de enkelte komponenter i modellen.

3.2.1. DE FIRE FILTRE

Katan tager udgangspunkt i Hofstedes *Perception Filters*⁷, men tilpasser disse filtre til kommunikation i oversættelsesmæssig sammenhæng. Han tilføjer desuden et fjerde filter (sproget), da dette også har stor indflydelse på kommunikationen.

Inden for tværkulturel kommunikation findes der flere filtre, som kan hindre modtager i at forstå afsenders budskab. Mennesket har en tendens til at drage forhastede konklusioner om en given persons handling, før det har forstået baggrunden for denne. Mennesket har desuden en tendens til at 'putte folk i kasser' eller stereotypere, således at de passer ind i det pågældende menneskes mentale landkort. Dette hindrer os i at forstå deres handlinger korrekt (Katan 2004: 109). Vi vil nu gennemgå de fire filtre, som ifølge Katan er med til at hindre vellykket kommunikation.

Filter 1: Det fysiologiske

Dette filter er det eneste, som er universelt for alle individer. Måden hvorpå vi opfatter og tolker information sker basalt set via vores sanser. Individets sanser begrænser dets måde at se og opfatte verden på, da fx dets hørelse ikke registrerer lyde over et vist antal decibel. Samme begrænsning ses ved andre sanser såsom synet, som ser bedst i dagslys, da det er her, individet har sin primære dagligdag. Som medlemmer af menneskeracen har vi derfor alle den samme begrænsede opfattelse af verden. Dog er vi som regel ubevidste om

---

⁷ Hofstede skabte i 1991 denne model, som viser, hvordan individets opfattelse af verden ændres og begrænses via de tre filtre *personality*, *culture* og *human nature*.

denne begrænsning, da vores sanser er tilpasset den verden, vi lever i. Hvis vores sanser ikke var tilpasset således, ville vi skulle modtage og tolke uanede mængder af information, hvilket ville skabe kaos og forvirring for vores opfattelse af verden (Katan 2004: 121).

Filter 2: Det sociokulturelle

På trods af at vores sanser begrænser vores opfattelse af verden, er der stadig megen information at opfatte, og derfor er individet nødsaget til at selektere i denne information. Hvis individet, som nævnt ovenfor, skulle opfatte alle disse informationer, ville dette medføre en mental overbelastning. Denne selektion varierer fra person til person, men er ikke uvilkaarlig. Fx har medlemmer af samme gruppe en fælles forståelsesramme og vil derfor have en tendens til at opfatte situationer og ytringer på samme måde (Katan 2004: 121).

Et eksempel på dette kunne være ved et modeshow. Her ville en gruppe designere fokusere på tøjets snit og tendenser inden for moden, mens en gruppe makeupartister ville fokusere på ansigtet og selvfølgelig den lagte makeup. Hver gruppe (eller kultur) vil opfatte modeshowet forskelligt, fordi de (ubevidst) vælger, hvad de vil fokusere på, og dette valg afhænger af individets sociokulturelle filter. Det er denne måde at selektere på, som adskiller mennesker fra hinanden, eller som Katan skriver: "[...] *we may say that we are all born similar but learn to be different*" (Katan 2004: 122).

Overbevisninger

Det sociokulturelle filter inkluderer desuden et individs overbevisninger. Overbevisninger er et komplekst begreb, som også indbefatter værdier og holdninger (Katan 2004: 54). At mennesker fra forskellige kulturer reagerer forskelligt i samme situationer, skyldes nogle bestemte sæt værdier i en given kultur. Overbevisninger giver et individ motivationen og årsagerne til at udføre samt undlade at udføre bestemte handlinger. Dvs. det er overbevisningerne, som bestemmer, hvilke adfærdsregler man skal følge. Overbevisninger er derfor et udtryk for det ideelle eksempel på fx adfærd i en bestemt kontekst, og

disse overbevisninger udstyrer således individet med nogle forventninger om, hvordan verden og menneskets adfærd bør være (Katan 2004: 81). Kulturbundne overbevisninger indvirker også på sproget og er derfor årsag til mange kulturelle misforståelser. Et eksempel på dette, taget fra Katans bog *Translating Cultures*, ses ved oversættelsen af en tekst til vietnamesisk, hvor Jesus vasker sine disciples fødder. Denne handling var for en vietnamese så langt fra dennes opfattelse af korrekt og passende adfærd, at den eneste mulige forklaring på udsagnet måtte være, at det var en skrivefejl. Modtagers reaktion udmundede derfor i latter, hvilket højst sandsynligt ikke var afsenders intenderede hensigt. Dette udgør en stor udfordring i oversættelsesmæssig sammenhæng, da et udsagn kan kollidere med modtagers overbevisninger eller kulturelle synspunkter, også selvom udsagnet er udfærdiget grammatisk korrekt (Katan 2004: 82).

Værdier

Som tidligere nævnt indeholder et individs og en gruppes overbevisninger tillige dets værdier. Ifølge Katan er menneskets grundlæggende værdier: "[...] *the basic unconscious organizing principles that make up who we are*" (Katan 2004: 55). Så snart disse værdier er blevet formet, er de meget svære at ændre igen, og hvis det lykkes at ændre dem, vil dette medføre en ændring af hele individets identitet.

Værdier er udtryk for det, som er vigtigt for gruppen og individet, og udgøres af de fundamentale principper, som gruppen og individet lever efter (Katan 2004: 55). Et individs mentale landkort indeholder mange værdier, og disse vil være organiseret hierarkisk efter vigtighed. Samlet vil disse værdier bestemme en konkret orientering og retning.

Heltebegrebet

Helte er personer, der både inkluderer de levende, afdøde, virkelige og imaginære, som besidder egenskaber, der er højt værdsatte i en given kultur og dermed fungerer som rollemodeller. Heltebegrebet hører under Geert

Hofstedes⁸ *Løgdiagram*, som har til hensigt at afdække kulturers forskellige værdier (som han mener, udgør kernen i en kultur) ved hjælp af en kulturs *symboler, helte og ritualer*. Heltebegrebet er *synligt* for den udenforstående tilskuer, men dets kulturelle mening er derimod *usynlig* og afhænger af, hvordan medlemmerne af kulturen fortolker heltene (Hofstede 2006: 23).

Fra Hofstedes *Løgdiagram* har vi valgt kun at anvende heltebegrebet i vores speciale. Vi har valgt ikke at inddrage *symboler* og *ritualer*, da Katans teorier i vores tilfælde er mere oversættelsesorienterede og derfor mere relevante for vores speciale. Katan inkluderer ikke heltebegrebet i sine filtre, men vi mener dog, at begrebet er særdeles relevant for dette filter, da værdier også kommer til udtryk via de forskellige kulturelle helte.

Forskellige semiotikere har længe fokuseret på, hvordan helte fra eksempelvis fjernsynet skaber kulturelle identiteter i forskellige kulturer. Hofstede udmærker sig som kulturforsker ved ligeledes at have fokus på, at forbilleder og helte fra forskellige medier kan være med til at skabe kulturelle identiteter. Han anskuer dog hele helte-aspektet fra en interkulturel vinkel og han lægger især vægt på de forskellige nationale tv-helte inden for hver kultur og på, hvordan de skabes (Katan 2004: 40).

Ser man på den klassiske amerikanske helt (fx Clint Eastwood, Rambo etc.), ses det tydeligt, hvordan disse helte afspejler den amerikanske identitet; helten, som på egen hånd overvinder samfundets onde elementer. Omvendt kunne man i England ikke forestille sig en western-agtig og amerikaniseret James Bond, da han tydeligt er et spejlbillede af den høflige, engelske identitet og kultur (Katan 2004: 40).

Man ser dog også kulturer 'adoptere' andres helte. Italien er et eksempel på dette. Mickey Mouse (Topolino) er således et eksempel på, at en kulturs helte kan passe ind i en anden. *Topolino* udkommer til stadighed som Disneys bedst sælgende blad i verden, og interessant er det især, at Italienerne husker de

---

⁸ Geert Hofstede (f.1928) er en hollandsk forsker indenfor bl.a. organisationskultur, som blandt andet har beskrevet nationale kulturforskelle i flere værker.

forskellige karakterers navne fra Disney-universet bedre end amerikanerne (som jo er Mickey Mouses oprindelige modtagere) (Katan 2004: 40).

For vores speciale er det interessant at anvende Hofstedes heltebegreb, da der i MDHK fremtræder særlige personer, som fungerer som helte og forbilleder og dermed udtrykker, hvordan *svenske* forbilleder er. Det er i vores speciale derfor vigtigt at analysere, om disse forbilleder kan overføres og oversættes til den danske og spanske kultur, uden at originalbudskabet ødelægges.

Filter 3: De individuelle værdier og overbevisninger

Man har både som individ og gruppe visse værdier og overbevisninger. De kollektive er beskrevet ovenfor, mens de individuelle indgår i dette filter. Mennesket opfatter desuden verden alt efter dets individuelle identitet. Denne identitet afhænger af vores genetiske arvemasse og vores egen unikke personlige fortid, og disse påvirker vores opfattelse af verden (Katan 2004: 122).

Filter 4: Sproget

Vi mener, at sprogfilteret og det sociokulturelle filter er så tæt forbundne, at man kunne placere dem under ét filter, som man kunne kalde *det sprogekulturelle filter*. Vi mener dette, da sproget (som nævnt) påvirker kulturen og individets måde at tænke på, og herved synes det at være to uadskillelige filtre. På nogle områder er det dog nødvendigt at holde de to filtre adskilt, fx i forhold til sprogets meget strukturelle sider (passivkonstruktioner, kollokationer, adjektiver etc.), da disse ikke påvirker kulturen.

Vi vælger dog at bibeholde Katans opdeling, da gennemgangen af filtrene bliver mere systematisk og dermed også mere overskuelig.

Gennem sproget lærer individet om verden og det er selve sproget, der former virkeligheden. Et sprog kan kun forstås fuldt ud, dvs. give mening, når både situationskonteksten og kulturkonteksten er tydelig for begge samtalepartnere: "[...] *language is essentially rooted in the reality of the culture [...] it cannot be*

explained without constant reference to these broader contexts of verbal utterance." (Katan 2004: 99). Og det, at noget 'giver mening', er meget subjektivt, foranderligt og svævende: *"The occurrence of speech... and the wording of it... and the whole course of practical events before and after [the act of speech], depend upon the entire life-history of the speaker and of the hearer"* (Katan 2004: 101).

Et individs opfattelse af verden skabes af dets antagelser, overbevisninger og af selve sproget. Sproget har indflydelse på et individs tanker, og det er en af de faktorer, som har indflydelse på menneskets forståelse af verden.

Forskellige sprog adskiller sig fra hinanden i deres måde at opfatte og opdele virkeligheden på, og dette giver store udfordringer for oversætteren: *"No two languages are ever sufficiently similar to be considered as representing the same reality"* (Katan 2004: 102). Fx vil termen termen og egennavnet USA betyde noget forskelligt for henholdsvis en palæstinenser og en amerikaner.

Sproget kan desuden give anledning til misforståelser, hvis der udtrykkes høflighed samt politisk korrekthed i en ytring. Høflighed er et sociokulturelt fænomen og defineres ifølge den tyske oversætter og tolk Juliane House således: *"[...] a system of interpersonal relations designed to facilitate interaction by minimising the potential for conflict and confrontation inherent in all human interchange"* (House 1998: 54). Høflighed anses ifølge House som en grundlæggende social rettesnor for, hvordan mennesker bør opføre sig, hvilket er forskelligt fra kultur til kultur. Høflighed er herved et vigtigt redskab til at opnå interpersonel ækvivalens. I oversættelsesmæssig sammenhæng er det vigtigt, at den interkulturelle formidler er opmærksom på, hvordan og i hvor høj grad høflighed anvendes i en given kultur.

Hvad angår politisk korrekthed, er flere af den overbevisning, at sproget afspejler et givent samfunds værdier og fordomme, og at man via sproget bevarer disse værdier og fordomme (Katan 2004: 105). Sproget indvirker på menneskets tanker, og da et individs første reaktion er bestemt af sproget (dvs. ordene i en given ytring), giver dette anledning til at fjerne eller erstatte de ord,

som anses for at være stødende. Fx har forskellige forlag været nødt til at revidere deres synonymordbøger. Bl.a. har Microsoft været nødsaget til at slette to af definitionerne på 'indianer', da synonymerne 'vildmand' og 'menneskeæder' stødte spansktalende indbyggere i USA (Katan 2004: 105).

Nogle mener dog, at det at fjerne eller erstatte bestemte ord i en tekst ingen reel effekt har: *"Eradicating certain words from fiction does not mean that the feelings they reflect in the real world cease to exist"* (Katan 2004: 107).

Derudover skal der også tages hensyn til, at politisk korrekthed ikke bliver vægtet lige højt i alle kulturer, samtidig med at begrebet heller ikke bliver forstået og behandlet på samme måde i forskellige kulturer.

Et andet interessant aspekt vedrørende sprog og oversættelse er de såkaldte kategoriseringer. Det er almindeligt anerkendt, at mennesket, i stræben efter en organisering af dets opfattelser, 'plotter' de ting, det ser eller hører om, ind i nogle forudbestemte kategorier: *"We are forever carving nature at its joints, dividing it into categories so that we can make sense of the world..."* (Katan 2004: 109). Dette er essentielt for menneskets eksistens: *"[...] Coding by category is fundamental to human life because it greatly reduces the demands of perceptual processes"* (Katan 2004: 109). Sherlock Holmes er fx en mester i at kategorisere. Fx vil en tøvende kvinde foran et hotel bevirke, at Sherlock Holmes anbringer kvinden i den forudbestemte kategori af utro kvinder

Problemet med kategoriseringer i oversættelsesmæssig sammenhæng består i, at på trods af at alle mennesker og kulturer kategoriserer, er udfaldet af disse kategoriseringer ofte meget forskelligt. Dette er en stor udfordring for oversætteren, da denne skal tage højde for, at bestemte begreber kan give forskellige konnotationer alt efter modtagers overbevisninger (Katan 2004: 110).

Engelske låneord

Brugen af engelske låneord i oversættelse hører under sprogfiltret, da disse låneord kan have indflydelse på, om kommunikationen og budskabet overføres succesfuldt til modtager.

Katan har skrevet et afsnit om engelske låneord, da engelsk tales over alt og generelt har stor indflydelse på tværkulturel kommunikation. Katan forklarer, at forskellige kulturer ikke anvender engelsk på samme måde, og det skal man som interkulturel formidler være opmærksom på. Fx har visse lande akademier, som har til formål at holde øje med låneord, som med tiden implementeres i sproget, eksempelvis Frankrig, som har bandlyst engelske låneord i officielle dokumenter. I Spanien findes ligeledes et akademi, La Real Academia de la Lengua, som varetager reguleringen og overvågningen af udviklingen af det spanske sprog ("*Breve historia. Orígenes y fines*" (2009), fundet på www.rae.es d. 26.11.09). Danmark er på den anden side et godt eksempel på en kultur, hvor låneord er ganske acceptable og ofte anvendes (Katan 2004: 111).

Problemet omkring anvendelse af låneord er, at brugen kan forårsage en fremmedgørelse hos den givne kultur. Omvendt menes der også, at engelske låneord ikke blot er praktiske, men at de også er med til at variere og tilføje humor til sproget (Katan 2004: 112).

Det er uhyre vigtigt, at den interkulturelle formidler er 'med på beatet', hvad angår (engelske) låneord, da det på ingen måde er sikkert, at låneord anvendes lige flittigt i to kulturer. I visse tilfælde kan det være umuligt at oversætte en enkelt term, således at der vækkes samme konnotationer hos modtager som hos afsender. Hvis det er muligt at anvende termen i sin originalitet (fx ordet *fairplay*), dvs. hvis termen er så inkorporeret i målsproget, at det forstås uden problemer, kan dette være løsningen i en given oversættelse. Er det derimod ikke tilfældet, at termen blot kan lånes, kan man i stedet opfinde et nyt ord på målsproget, som fremkalder samme følelser og konnotationer hos modtager, som kildetermen gjorde i afsenderkulturen (Katan 2004: 112).

I visse lande tjener engelsk ikke udelukkende som et kommunikationsredskab, men det anvendes ligeledes som et slags statussymbol: "*Cultures view the functions of texts differently. [It] is related to the importance they give to the visual aesthetic. In other words, combinations of words are selected for their*

graphic value rather than their meaning" (Katan 2004: 113).

Katan nævner flere eksempler, hvor engelsk er brugt på denne måde, bl.a. nogle T-shirts fra Italien, hvorpå der var trykt uforståelige sætninger på engelsk, men dette var i bund og grund ligegyldigt, for gloserne var der blot for at imponere.

I vores speciale vil vi fokusere på eventuelle engelske låneord i de tre udgaver af MDHK for dermed at analysere årsagerne til brugen af disse og deres virkning på modtager.

Opsummering af de fire filtre

Da det fysiologiske filter er universelt for menneskeracen, er dette filter ikke årsag til de store oversættelsesmæssige problemer og udfordringer, og derfor vil vi ikke have fokus på dette filter i vores analyse.

Filter to (det sociokulturelle filter) er det kollektive filter, som en given gruppe eller kultur har. Som medlem af en gruppe har man som nævnt en fælles forståelsesramme, hvilket kan være en udfordring i oversættelsesmæssig sammenhæng. I vores speciale spiller dette filter en vigtig rolle, da den spanske læserskare udgør en samlet gruppe, som har et anderledes mentalt landkort end fx den danske og den svenske læserskare. Dette kan være en hindring for den rette forståelse af afsenders intenderede budskab.

De kulturbundne overbevisninger, værdier samt forbilleder (helte) er desuden en stor udfordring for oversætteren, som skal være bevidst om disse i både kildekulturen samt målkulturen, så der undgås misforståelser og kulturelle sammenstød.

I en oversættelsesmæssig sammenhæng vil vi ikke fokusere meget på det tredje filter, da det involverer de individuelle overbevisninger og værdier. Dette ville indebære en analyse af hver enkelt modtager af MDHK, hvilket hverken er interessant eller muligt for vores speciale.

Det sidste filter, sproget, er et af de vigtigste filtre inden for oversættelse, da forskellige sprog, som nævnt, adskiller sig fra hinanden i deres måde at forstå verden på, hvorfor vi i vores analyse vil have stor fokus på dette filter samt på det sociokulturelle filter, da disse to som nævnt hænger sammen.

Katan anskuer de fire filtre ud fra både afsender, oversætter og modtager. Vi vælger dog i vores analyse hovedsageligt at anskue de fire filtre ud fra modtagers perspektiv, dvs. vi vil kommentere hvilke filtre, der i de givne eksempler hindrer en vellykket modtagelse af budskaberne for den danske og spanske side. Afsenders og oversætters filtre spiller dog også en stor rolle for tekstens udformning, men da vi i vores speciale ønsker at fokusere på modtagers reception af teksten, vil vi derfor gå mere i dybden med modtagers filtre.

3.2.2. UDELADELSE, GENERALISERING OG FORVRÆNGNING

Meta-modellen har som nævnt til formål at synliggøre, hvad der i en ytring er skjult. Den interkulturelle formidler kan i oversættelsesmæssig sammenhæng anvende kommunikationsstrategierne *udeladelse*, *generalisering* og *forvrængning* for at tilpasse oversættelsen til målgruppen. Disse tre strategier kan være velegnede i de tilfælde, hvor det ikke uden videre er muligt at overføre det fuldstændigt samme budskab til målteksten. Strategierne kan dog få negative konsekvenser, hvis de anvendes uhensigtsmæssigt, fx hvis der i stedet for en *udeladelse*, bør anvendes *eksplicitering*. Valget af strategi afhænger dermed af dets relevans i forhold til målkulturen og selve kommunikationssituationen.

I det følgende afsnit vil vi gennemgå disse tre kommunikationsstrategier.

UDELADELSE

Ifølge Katan kan den interkulturelle formidler anvende *udeladelse* som en strategi i oversættelsesprocessen. Derudover forekommer *udeladelser* ubevidst fra både originalafsenders og modtagers side. Vi vælger dog i vores analyse især at have fokus på *udeladelse* som kommunikationsstrategi fra den interkulturelle formidlers side, da det er interessant at finde ud af, om den danske og de spanske oversættere har anvendt specifikke strategier for at opnå en kulturelt tilpasset oversættelse. Dog anskuer vi i nogle tilfælde begrebet ud fra originalafsender og modtagers side, da *udeladelser* også kan være ubevidste processer, som sker i mennesket. Vi anskuer dog hovedsageligt begrebet som en bevidst strategi, som den interkulturelle formidler kan anvende.

Udeladelse i kommunikation finder sted på to niveauer, på det syntaktiske og det semantiske. I forbindelse med vores speciale er det mest interessant at kigge på det semantiske, eftersom vi ikke har til hensigt at fokusere på de grammatiske aspekter i den danske og spanske oversættelse af MDHK. Når budskabet i en sætning er underforstået, utydeligt eller tvetydigt, er der sket en såkaldt *udeladelse* i teksten. Derudover kan *udeladelser* bruges til at gøre en ytrings budskab lettere at forstå for modtager, fx i forbindelse med lovtekster, hvor sætningerne ofte er så lange, at de bliver uigennemskuelige for modtager (Katan 2004: 136). Desuden kan det i visse tekster være nødvendigt at fjerne information, hvis en læserskare forudsættes at være bekendt med indholdet. Skulle man fx oversætte *the Danish Prime Minister Lars Løkke Rasmussen* til dansk, ville man udelade *the Danish* og muligvis også *Prime Minister*. Omvendt kan det i en oversættelse være nødvendigt at gøre brug af *eksplicitering*, hvis tekstens målgruppe er ubekendt med det, der står i originalteksten, hvorfor man med ekstra ord er nødt til at forklare og dermed give ekstra information (Katan 2004: 177).

Problemet med strategien *udeladelse* består i, at den kan risikere at forstyrre kommunikationen og budskabet. Den kan risikere dette, enten fordi der ikke

længere er nogen sammenhæng mellem overfladestrukturen og den interkulturelle formidlers mentale landkort, eller fordi formidlerens eget mentale landkort selv har udeladt en del af verden, fordi denne har tilpasset verden til sit eget mentale landkort, eller fordi vedkommende tager for givet, at modtager kan inferere det udeladte. Dette vil vise sig i en teksts overfladestruktur (Katan 2004: 136).

Oversætterne John Beekman og John Callow forklarer, at *udeladelser* i overfladestrukturen⁹ er et vigtigt område som oversætter at beskæftige sig med, og at der er tre områder, som enhver oversætter skal fokusere på i søgningen efter udeladelser i en tekst (Katan 2004: 174).

De tre områder er følgende:

Den umiddelbare kontekst: kilde og måltekstens kontekst, enten i det samme afsnit eller et nærliggende (kotekest). Som tidligere nævnt kaldes *den umiddelbare kontekst* også for *den tekstuelle kontekst*.

Den fjernliggende kontekst: information, som findes et andet sted i teksten og i andre relaterede tekster

Den kulturelle kontekst: den implicite information, som findes 'udenfor' teksten, situation som gav anledning til teksten, forholdet mellem modtager og afsender etc.

(Katan 2004: 174)

Udeladelser har i høj grad at gøre med det uspecificerede referenceindeks i en tekst. Referencerne er den forbindelse, der er mellem det lingvistiske udtryk og det, som dette står for i en den virkelige verden, mens indekset er referencepunktet i teksten. Når det uspecificerede referenceindeks ikke forekommer i teksten, kan dette skyldes enten filter to (det sociokulturelle filter) eller filter fire (sprogfiltret). Et eksempel på et referencepunkt i en tekst er ofte et pronomen, fx pronominet *vi*, som peger på en bestemt referent. Står der ikke i teksten, hvem dette *vi* peger på, er der sket en *udeladelse* (sandsynligvis fordi afsender antager, at dette *vi* er fælles kendt information for afsender og

---

⁹ I overfladestrukturen præsenteres de faktiske ord og sætninger.

modtager), og man skal derfor se på konteksten for at finde ud af, hvem dette *vi* drejer sig om. Før end oversætteren har fundet ud af, hvem der konkret er involveret i sætningen, vil denne ikke have afsenders fulde semantiske billede af verden, og vedkommende vil derfor ikke kunne videregive det rette budskab til modtager. For at finde frem til dette semantiske verdensbillede kan oversætteren spørge med pronominerne *hvem* og *hvad* (Katan 2004: 143).

Derudover er der i en tekst tegn på *udeladelse*, når aktøren bag en given ytring mangler (dette er de såkaldte *missing performatives*). Der gøres ofte brug af denne form for utydeligt sprog i tekster, hvilket kan resultere i *generaliseringer*, som kan være problematiske i oversættelse. Når aktøren mangler, kan modtager ikke inferere, hvem der står bag budskabet, og vil derfor gå ud fra, at ytringen og dets budskab betyder det samme for alle mennesker og alle kulturer. Som oversætter skal man derfor anvende pronominet *hvem* for at finde ud af, hvem aktøren bag ytringen er, for herved at finde frem det fulde semantiske billede (Katan 2004: 146-147).

Desuden ses der vurderinger i tekster, som udtrykkes som fakta (de såkaldte *value judgements*), dvs. at en holdning kommer til udtryk, uden at der er en specifik aktør bag denne holdning. Et eksempel på dette er udtalelsen *den amerikanske præsidenten var velklædt i kirken i jeans og en ternet skjorte*. For en amerikaner stemmer præsidentens påklædning overens med de amerikanske værdier, hvorimod udtalelsen for en brite vil forekomme besynderlig, da denne ikke (pga. sine værdier) ville være enig i udtalelsen om, at præsidenten var velklædt.

Når der i teksten er udeladt, hvem der står bag holdningen, bliver det underforstået, at holdningen er ens for både afsender og modtager, hvilket i tværkulturel kommunikation ofte ikke er tilfældet. Denne strategi (*value judgements*) kan derfor anvendes særdeles manipulerende, hvilket fx ses inden for den politiske diskurs. Det er derfor vigtigt for oversætteren at klarlægge, hvem det er, der står bag den givne holdning og spørge: *Ifølge hvem? Ifølge hvilke kulturbundne værdier?* (Katan 2004: 149).

Man kan argumentere for, at *missing performatives* og *value judgements* hænger tæt sammen, idet aktøren bag ytringen i begge tilfælde mangler. De er dog forskellige derved, at *missing performatives* ikke nødvendigvis udtrykker en holdning, som *value judgements* gør.

Som oversætter skal man ligeledes være opmærksom på, at kulturkonteksten er af stor betydning for, hvor meget der i en tekst kan udelades alt efter modtagers referenceramme. Fx vil en tekst, der handler om Lars Løkke Rasmussen, indeholde langt færre informationer i en dansk avis end i en australsk alene af den grund, at en danskers referenceramme vil være større på dette område end en australiers.

Oversættere kan desuden anvende strategien *udeladelse* ved at benytte sig af referencerammer, som målkulturen kan forholde sig til. Fx kunne den interkulturelle formidler vælge at udelade en dansk sang i en tekst, som skulle oversættes til spansk og i stedet indsætte en spansk sang, som ville vække nogle af de samme følelser hos den spanske læser, som originalsangen gør hos den danske modtager. Dette kunne gøres, hvis det vigtige var at vække nogle bestemte følelser hos modtager, men det ville derimod ikke være en hensigtsmæssig strategi, hvis formålet med teksten var at give modtager en oplevelse af den danske kultur (Katan 2004: 178).

Metaforer hører også ind under kategorien *udeladelse* og er eksempler på semantisk ufuldstændighed, da man udelader de ord, som ville være det mest oplagte valg. Metaforer er redskaber til at forstørre vores begrænsede verdensbillede og skaber nye meninger: "*A good metaphor can be worth a thousand words and several pictures. Being able to use metaphor is a basis of good communication, writing, training, teaching and therapy - and translation*" (Katan 2004: 179).

Vi vil ikke her gå nærmere i dybden med metaforer, da disse vil blive behandlet yderligere under teoriafsnittet om metaforer.

GENERALISERING

Ifølge Katan finder *generalisering* sted, når et individ drager generelle konklusioner på baggrund af specifikke tilfælde. Mennesket *generaliserer* og kategoriserer på baggrund af tidligere oplevelser og erfaringer. Fx er ytringen *katte er søde* resultatet af en specifik oplevelse med katte på et bestemt tidspunkt, og denne oplevelse bliver således opfattet som noget generelt og universelt. På trods af at *generalisering* til tider er et meget negativt ladet ord (man udtaler sig om mere, end man har data om), er *generaliseringer* en vigtig og nødvendig del af menneskets verden, da individet ellers kunne bruge enorme mængder tid på at forklare og specificere: "[...] *an individual has an overmastering tendency to simplify, to get a general impression of the whole*" (Katan 2004: 130).

Mennesket *generaliserer* således, at virkeligheden passer ind i dets mentale landkort. Dette kan dog være en ulempe, da det begrænser det mentale landkort og hermed reducerer individets mulighed for at fortolke (Katan 2004: 130).

Mennesket *generaliserer* på baggrund af kategoriseringer. Der findes fra naturens side ingen kategorisering. Sproget kategoriserer derimod virkeligheden og *generaliserer* hermed verden, hvilket vil sige, at kategorisering er menneskeskabt. Det at mennesket 'sætter ting i kasser' er ubevidste og kulturbundne handlinger. Dvs. at alle individer kategoriserer, men at de forskellige kulturer ikke nødvendigvis kategoriserer på samme måde, og dermed er der også forskelle i menneskers og kulturers måde at *generalisere* på.

Katan anskuer begrebet *generalisering* som en ubevidst proces fra både afsender og modtagers side. Derudover anser Katan begrebet som en kommunikationsstrategi, som med fordel kan bruges bevidst af den interkulturelle formidler for bl.a. at reducere forvrængning (fx ved hjælp af *chunking*). (Katan 2004: 173).

Chunking betyder i sig selv det at ændre størrelsen på en given enhed. I oversættelse vil disse enheder bestå af begreber og ord, som vha. *chunking* kan ændres, således at man i tekster kan gå enten fra det specifikke til det generelle (*chunking up*) eller omvendt (*chunking down*) (Katan 2004: 199). Når man *chunker op*, *generaliserer* man, og i en oversættelsesmæssig sammenhæng kan dette som nævnt reducere *forvrængning*, da man neutraliserer termen, således at de fleste kulturer kan relatere til ordet. Man anvender desuden *chunking op*, når der ikke findes et ækvivalent ord eller syntagma på målsproget. For megen brug af *chunking op* kan resultere i så megen *generalisering*, at termen og teksten bliver meningsløse og for vage. Omvendt kan for stor brug af *chunking ned* betyde, at læseren ikke vil forstå den oversatte tekst, fordi termerne og syntagmerne er blevet for specifikke og dermed uforståelige (Katan 2004: 201-202).

Oversætteren skal vælge at *chunke ned*, når det er vigtigt for modtager at forstå det specifikke i et ord. Fx er det vigtigt i en kokebog at forstå, hvad en gullasch-suppe består af for at kunne tilberede den korrekt. Er det derimod vigtigere for modtager at forstå, at det er en typisk ungarsk spise, der er tale om, betyder alle ingredienser ikke så meget, og oversætteren kan derfor vælge at *chunke op* og dermed opnå en mere generisk oversættelse af et ord eller syntagma, som alle kulturer kan relatere til (Katan 2004: 200).

Inden for oversættelse skal den interkulturelle formidler derfor være i stand til at kunne *chunke op* og *ned*, afhængig af om det er den generelle eller den specifikke ramme, der er den mest egnede i den givne kontekst (Katan 2004: 200).

På trods af at Katan anvender begrebet *generalisering* på flere forskellige måder, anser vi først og fremmest *generalisering* som en kommunikationsstrategi fra den interkulturelle formidlers side, da det for vores speciale er interessant at finde ud af, om den danske og de spanske

oversættere har anvendt specifikke strategier for at opnå en kulturelt tilpasset oversættelse.

FORVRÆNGNING

Både *udeladelser* og *generaliseringer* forvrænger virkeligheden i den forstand, at det, som bliver ytret, har så få detaljer, at det er svært for en given modtager at relatere ytringen til individets egen forståelsesramme og ytringens kontekst og hermed få et fuldt semantisk billede af ytringen (Katan 2004: 151).

Udeladelser og *generaliseringer* har længe været kendte begreber og anerkendte strategier inden for oversættelsesteori. Da *forvrængning* tidligere kun er blevet forbundet med manipulation og generelt er blevet anset for at være et negativt begreb, er *forvrængning* først blevet anerkendt af oversættelsesteoretikere inden for de senere år takket være Katans Meta-model.

Budskaber kan *forvrænges* på utallige måder inden for kommunikation.

Forvrængning kan være en brugbar strategi i de tilfælde, hvor det er umuligt at overføre det komplette budskab til målteksten. Til gengæld kan strategien risikere utilsigtet at manipulere en tekst, hvorfor *forvrængning* kan siges at være en både god og dårlig strategi. Det er en måde, hvorpå afsender pejler modtager i retning mod det, afsender finder vigtigt. *Forvrængning* er aldrig objektiv, men fungerer nærmest som en linse, der får sine modtagere til at fokusere på visse aspekter og ignorere andre (Katan 2004: 188). Som oversætter er man derfor nødt til at acceptere en vis grad af *forvrængning*, da det i interkulturel oversættelse ofte er en nødvendig strategi.

Sproget kan *forvrænge* eller ændre virkeligheden, hvorved modtagers forståelsesramme påvirkes og ledes i en ny retning. Som allerede nævnt har mennesket et stort behov for at forstå verden, og en måde hvorpå dette kan gøres, er ved at *forvrænge* verden, så den passer til vores forudfattede meninger: *"We are very hesitant to accept any information that does not fit with*

our existing ideas and beliefs. We therefore select and distort our new observations, so that the initial impression can be preserved" (Katan 2004: 152). Dette er en meget nyttig strategi, for hvis mennesket skulle acceptere al information i verden, skulle det højst sandsynligt også ændre dets værdier og overbevisninger, hvilket ville resultere i identitetskrise. Man skal dog også være opmærksom på, at strategien ligeledes kan bruges, hvis et individ ønsker at manipulere dets modtager.

Manipulation inden for oversættelse er en form for *forvrængning*, da selve oversættelsesprocessen indebærer en vis grad af manipulation. Ofte kan selv en tro og ordret oversættelse af en tekst være lige så upålidelig som en tekst, der bevidst er blevet manipuleret, og det er derfor vigtigt, at en oversætter er bevidst om og forstår brugen af manipulation i en tekst.

Manipulation involverer tab, forøgelse og ændringer i en oversættelse i forhold til målkulturen og udgør en nødvendig del af oversættelsesprocessen. "[...] *sameness cannot exist between two languages, and [...] once the goal of equivalent effect is relinquished it becomes possible to approach the question of loss and gain in the translation process*" (Katan 2004: 190). Flere er af den overbevisning, at opnåelse af ækvivalens inden for oversættelse er en umulig opgave, og at den interkulturelle formidler, i stedet for at søge efter denne, skal koncentrere sig om tekstens formål og om at lette kommunikationen mellem afsender og modtager. Dvs. i stedet for at bruge det meget negativt ladede ord *manipulation*, bør man snarere tale om formidling (Katan 2004: 191).

Præsuppositioner er også skjulte *forvrængninger* af virkeligheden. De findes overalt i dagligsproget, og de gør det svært for modtager at se, hvad der er kendt og ny information. Normalt gives den kendte information i starten af en ytring, hvorefter den nye information kan gives. Den kendte information anses for at være fælles for både afsender og modtager, og det er her, at *forvrængning* kan finde sted. Lad os tage et eksempel som "*Det demokratiske underskud i EU bekymrer mange danskere*". Her hævdes der ikke, at der er et demokratisk underskud i EU, men det bliver præsupponeret som en fast og

uforanderlig del af sætningen og forbliver uberørt af en eventuel nægtelse i sætningen. Det, der bliver præsупponeret, kommer herved til at fremstå som kendt information, og kan ikke umiddelbart anfægtes af modtager.

Præsuppositioner kan være farlige, fordi de kan ligge som skjulte forudsætninger, som modtageren må acceptere. Det er derfor vigtigt, at en oversætter finder frem til disse præsuppositioner, hvilket kan gøres ved i dette tilfælde at spørge: "*Kan det nu også være rigtigt, at der er et demokratisk underskud i EU?*" (Herslund og Jensen 2003: 119).

Ud fra ovenstående gennemgang af begrebet *forvrængning* kan vi konkludere, at Katan anvender *forvrængning* både som kommunikationsstrategi, som overbegreb og som en ubevidst proces. Med disse forskellige anvendelser af begrebet *forvrængning* skaber Katan forvirring, i og med at det kan være svært at se, hvornår begrebet anvendes som kommunikationsstrategi, og hvornår det anvendes som overbegreb eller som en ubevidst proces hos modtager. I forhold til vores analyse anskuer vi begrebet *forvrængning* primært som en kommunikationsstrategi, som den interkulturelle formidler anvender i oversættelsesprocessen, da det er interessant at finde ud af, om den danske og de spanske oversættere har anvendt specifikke strategier for at opnå en kulturelt tilpasset oversættelse. Dog anskuer vi i nogle tilfælde desuden begrebet ud fra originalafsender og modtagers side, da *forvrængning* kan være en ubevidst proces, som sker i mennesket.

Opsummering af udeladelse, generalisering og forvrængning

En oversætter skal have stor fokus på *udeladelser* i en tekst, da disse kan risikere at forstyrre kommunikationen. *Udeladelse* kan ske på mange forskellige måder og af mange forskellige årsager, og de kan have forskellige konsekvenser. For den interkulturelle formidler er udfordringen altså, at denne skal være opmærksom på både det, der er implicit og 'fraværende' i en tekst, og det, der i en tekst er eksplicit, men som kan udelades i forhold til modtagers forståelsesramme.

Oversætteren skal i sin analyse af kildeteksten finde årsagerne til en given *udeladelse*, dvs. vedkommende skal undersøge hvilket filter, der forårsager *udeladelsen* for at kunne finde ud af, hvordan vedkommende kan oversætte bedst muligt, så det intenderede budskab når frem til modtager. Den interkulturelle formidler kan desuden anvende *udeladelse* som en bevidst kommunikationsstrategi for derved at tilpasse teksten til den nye målkultur.

Generalisering foretages oftest helt ubevidst bl.a. for at undgå at skulle forklare og specificere mere end nødvendigt. Når der i en tekst (som skal oversættes til et andet sprog) forekommer *generaliseringer*, er det særdeles vigtigt, at den interkulturelle formidler er opmærksom på disse, da en given kultur ikke nødvendigvis *generaliserer* på samme måde som andre. Oversættes en *generalisering* ordret, kan det få konsekvenser for målgruppen, hvis denne *generalisering* går imod målkulturen og dets værdier (hvis den er stødende etc.). *Generalisering* kan desuden være en bevidst strategi, som kan anvendes af den interkulturelle formidler, fx når der er behov for enten at *chunke op* eller *ned* for på bedst mulig vis at tilpasse den nye tekst til målkulturen.

Forvrængninger i en tekst har mange ansigter og kan manifestere sig i form af manipulationer og præsuppositioner. Budskaber kan forvrænges på utallige måder inden for kommunikation, således at modtager ledes i den retning, som er intenderet af afsender. Det er derfor vigtigt, at en oversætter er bevidst om og kan finde disse *forvrængninger* i en tekst, og at han kan 'afkode' dem, dvs. analysere deres virkninger og konsekvenser for tekstens budskab. Den interkulturelle formidler skal i oversættelsesprocessen desuden beslutte sig for, om denne vil bevare kildetekstens strategier mht. *forvrængning*, eller om vedkommende vurderer, at målgruppen bedre vil kunne forstå tekstens budskab ved brug af *generalisering* eller *udeladelse*.

Som nævnt ovenfor anvender Katan begrebet *forvrængning* på flere måder. Dette skaber forvirring i forhold til teorien, idet *forvrængning* kan anvendes som en bevidst strategi fra den interkulturelle formidlers side, og som en ubevidst

proces i modtagers og afsenders bevidsthed. Vi anskuer som nævnt hovedsageligt begrebet *forvrængning* som kommunikationsstrategi.

3.2.3. OPSUMMERING AF META-MODELLEN

Meta-modellen er et 'afkodningsredskab' for interkulturelle formidlere, da man ved hjælp af denne model kan finde frem til 'sandheden' bag afsenders ytring og budskab.

De fire filtre bestemmer, hvordan et individ opfatter og tolker verden, og de har indflydelse på al kommunikation, specielt inden for den tværkulturelle, da de kan hindre modtager i at forstå afsenders budskab.

Det er som tidligere nævnt gennem de fire filtre, at de to afsendere (den originale samt den nye afsender) *generaliserer*, *forvrænger* og *udelader* information for at tilpasse verden til deres egne mentale landkort. Dette kan gøres både bevidst og ubevidst afhængigt af, om der er tale om en bevidst kommunikationsstrategi, eller om de to afsendere pga. deres mentale landkort samt filtre ubevidst *udelader*, *generaliserer* og *forvrænger*.

Disse bevidste og ubevidste *udeladelser*, *generaliseringer* og *forvrængninger* skal den interkulturelle formidler være bevidst om, og ved at synliggøre dem, kan formidleren tage stilling til, hvornår vedkommende skal gøre brug af samme metode (fx *generalisering*) eller en anden metode (fx *udeladelse*) alt efter målgruppens mentale landkort for derved at tilpasse oversættelsen på bedst mulig vis til modtagerkulturen.

3.3. METAFORER

En metafor er en særlig anvendelse af et ord eller et syntagma fra et domæne (kildedomæne) om et fænomen, som tilhører et andet domæne (måldomæne) (Cristofoli *et al.* 1998: 4).

Aristoteles var en af de første til at kommentere brugen af metaforer: "*Det [den rette anvendelse af metaforer] er det eneste, man ikke kan lære af andre, og det kræver derfor en medfødt begavelse: den rette brug af metaforer beror*

nemlig på evnen til at finde ligheder i tingene” (Cristofoli et al. 1998: 1).

Som Aristoteles udtrykker, er metaforer komplicerede at anvende korrekt. Dette synspunkt virker dog noget pessimistisk, og da mange af de *døde* og *stivnede* metaforer allerede findes i ordbøger, kan man argumentere for, at det er muligt for en udlænding at lære at anvende metaforer på et givent målsprog. Det synes imidlertid at være de metaforer, som er så nye, at de ikke findes i ordbøger, som er svære at oversætte (Cristofoli et al. 1998: 1). Metaforer udgør derfor et stort oversættelsesproblem for den interkulturelle formidler, da de kan have mange betydninger og kan fremkalde mange associationer hos modtager (Lundquist 2005: 90). For bedre at kunne forstå brugen af metaforer og udviklingen af opfattelsen af dem vil der i det følgende blive gennemgået de forskellige metaforteorier, som kan inddeles i fire følgende hovedstrømninger: *substitutionsteorien*, *sammenligningsteorien*, *interaktionsteorien* og *den kognitive teori*.

Substitutionsteorien er den klassiske metaforteori, som går tilbage til Aristoteles, og tilhængerne af denne teori hævder, at det metaforiske udtryk står 'i stedet for' et andet mere bogstaveligt udtryk. Ifølge denne teori bruges metaforer derfor udelukkende som et stilistisk virkemiddel, dvs. som pynt på sproget, da man sagtens kan vælge at udtrykke sig på en anden mere direkte måde. Et eksempel på dette er *Achilleus er en løve* i stedet for det direkte udtryk *Achilleus er stærk og modig* (Cristofoli et al. 1998: 1).

Tilhængerne af *sammenligningsteorien* går også ud fra en klassisk opfattelse af metaforen, og de anser metaforen for en elliptisk sammenligning eller underforstået analogi eller lighed. Sammenligningen 'som' er udeladt, og der specificeres ikke, hvilke træk der er fælles (Cristofoli et al. 1998: 2).

Interaktionsteorien vandt indpas i 1900-tallet i klar opposition til de to ovenstående klassiske opfattelser af metaforen. Teorien blev skabt af den engelske sprogfilosof og litteraturteoretiker I.A. Richards i 1936, og hans teorier blev videreudviklet af den amerikanske filosof Max Black i 1960'erne.

Tilhængerne af denne teori ser metaforen som en helhed og forstår metaforens betydning som en interaktion mellem ordet, dvs. det metaforiske udtryk (kaldes ifølge Richards 'vehicle'), og den omgivende kontekst eller det indhold som det metaforiske udtryk viderebringer (kaldes ifølge Richards 'tenor'). Ved interaktion forstås, at begge dele gensidigt påvirker hinanden og ofte giver metaforen anledning til en betydningseksension som følge af den særlige interaktion mellem de to dele. I eksemplet *vi danskere er spejderdrengene i EU* lægger det metaforiske udtryk *spejderdrengene* op til en bestemt tolkning af *vi danskere* og omvendt. Det er kun visse træk ved spejderdrengene, der lægges vægt på, hvilket ifølge konteksten må være træk såsom artighed. Ordet *spejderdreng* får her i denne kontekst en ny betydning, som er forskellig fra dens bogstavelige betydning, og den nye ramme udvider herved ordets betydning (Cristofoli *et al.* 1998: 2).

Den fjerde teori inden for metaforer er *den kognitive*, som blev skabt i 1980 af George Lakoff og Mark Johnson. George Lakoff er professor i lingvistik ved University of California i Berkeley, og har sammen med Mark Johnson, som er professor i filosofi ved University of Oregon, skrevet bogen *Metaphors we live by* og skabt *den kognitive teori*. Det unikke ved Lakoff og Johnsons tilgang til metaforer er, at de ikke anskuer metaforerne for kun at være sproglige fænomener, der er forbeholdt poesien, som teoretikere indtil 1970'erne gjorde. Lakoff og Johnson mener, at metaforer udgør en central rolle i vores måde at tænke og handle på, og dermed reviderer de tidligere teoretikers tilgang til og opfattelse af metaforer: "*We have found, on the contrary, that metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature*" (Lakoff og Johnson 1981: 3).

Ved hjælp af denne nye tilgang til metaforer 'åbner' Lakoff og Johnson døren til en fuldkommen ny anskuelse af metaforer. De mener, at vores tankestrukturer ikke kun bestemmer sprogbrugen, men at de også udgør vores måder at forstå

verden på, dvs. at vi konstant bruger metaforer, fordi vi derved er i stand til at begribe noget ud fra noget andet. I den vestlige kultur ses det fx, at tid anses for en værdifuld størrelse, som sidestilles med penge. Det ses i følgende metaforer: *Tid er penge, jeg har investeret en del tid i hende, arbejdet stjæler al min tid, han lever på lånt tid* etc. (Lakoff og Johnson 1981: 8). Ud fra ovenstående metaforiske begreber konkluderer Lakoff og Johnson, at vores kultur begrebsliggør tid på denne måde, da penge er en begrænset resurse, som i vores kultur anses for værdifuld (Lakoff og Johnson 1981: 9). Ovenstående metaforeksempler er ikke nødvendigvis ens for alle kulturer, dvs. at tid ikke nødvendigvis sidestilles med penge i andre kulturer, og herved kan oversættelse af sådanne metaforer til et andet sprog være en stor udfordring for den interkulturelle formidler.

Blandt teoretikere debatteres der til stadighed om, hvilken teori der er 'bedst og rigtigst' at tage udgangspunkt i, men ifølge bl.a. den franske lektor ved CBS, Lillian Stage, udelukker de fire teorier ikke nødvendigvis hinanden, men de fokuserer blot på forskellige træk ved metaforen. De første to klassiske teorier, *substitutionsteorien* og *sammenligningsteorien* lægger mest vægt på det formelle, mens *interaktionsteorien* og *den kognitive teori* fokuserer mere på, hvad der sker på det betydningsmæssige og tankemæssige plan. Det interessante ved *den kognitive teori* er, at den fokuserer på de *døde* og *stivnede* metaforer og understreger, at der bag metaforer er systematiske sammenhænge (Cristofoli *et al.* 1998: 3).

Lakoff og Johnson klassificerer og definerer hermed metaforer som begreber, der præger vores dagligdag og styrer vores måde at tænke og handle på. I oversættelsesmæssig sammenhæng er det interessant at inddrage oversættelsesteoretikeren Lita Lundquist, idet hun med sine teorier klassificerer metaforer og forklarer, hvordan man i oversættelsesprocessen kan anvende forskellige strategier, for at den interkulturelle formidler på bedst mulig vis kan oversætte metaforer til en anden kultur.

Metaforer klassificeres i forskellige grupper i forhold til, hvor mange associationer og billeder, de fremkalder hos modtager. Lundquist anvender de tre betegnelser *døde*, *stivnede* og *originale* (også kaldet *levende*) metaforer. De *døde* metaforer er blevet anvendt i så høj grad, at de efterhånden indgår som en del af sprogets faste ordforråd og dermed indgår i opslagsværker. De er så fortærskede, at de ikke længere fremkalder nogen associationer hos modtager, og de har dermed ikke længere nogen form for billedlig effekt (fx *at gå ind i diskussionen*). De *stivnede* metaforer indgår også som en naturlig del af det faste ordforråd, men de har dog bevaret en vis billedlig effekt (fx *at sidde fast i sadlen*). De *originale* metaforer adskiller sig fra ovenstående to klassificeringer ved, at grundlæggende regler for sproglige betydninger bliver brudt, hvorved der fremkaldes nye og slående associationer hos modtager (fx *et teflon argument*) (Lundquist 2005: 19).

Vi vil i vores speciale inddrage eksempler på svenske *stivnede* og *originale* metaforer, da det er disse, som fremkalder associationer hos modtager, og som skal fortolkes af denne, hvorfor de er svære at oversætte til en anden kultur. De svenske *døde* metaforer er derimod ikke interessante for vores speciale, da de ikke interagerer på samme måde som de *stivnede* og *originale*, hvorfor vi ikke vil inddrage eksempler på disse i vores analyse.

Lita Lundquist, anvender, i overensstemmelse med flere andre teoretikere (fx Koller), fire oversættelsesstrategier til at gengive metaforer til et andet sprog og en anden kultur. Disse er:

Oversætte med samme billede: Det metaforiske udtryk skal gengives med de tilsvarende ord på målsproget og med de nødvendige syntaktiske ændringer. Der må her være tale om en ord-til-ord oversættelse, hvilket i nogle tilfælde vil være en brugbar løsning, hvis den kulturelle referenceramme er fælles for både afsender og modtager. Har man derimod at gøre med en metafor, som er meget kulturspecifik, fx i ytringen "*der søges en 'blæksprutte'-leder*" vil en oversættelse *med samme billede* til fx fransk være katastrofal, da franskmændene ikke hæfter sig ved de samme karaktertræk ved blæksprutten,

som danskerne gør (det at den har mange arme og herved kan gøre flere ting på én gang) (Cristofoli *et al.* 1998: 6).

Oversætte med et andet billede (ækvivalens): Denne strategi skal anvendes af den interkulturelle formidler, hvis strategi 1 (*oversætte med samme billede*) ikke kan finde anvendelse. Vedkommende kan hermed vælge et andet billede, som kan viderebringe samme betydningsindhold som metaforen i kildeteksten. Fx ville det danske metaforiske udtryk *direktørens højre hånd* til spansk oversættes med *direktørens højre arm* (Cristofoli *et al.* 1998: 8).

Oversætte med billede + forklarende kommentar: Dette er en strategi, som den interkulturelle formidler skal være varsom med at benytte, da den ofte gør oversættelsen meget tung, samtidig med at det metaforiske udtryk kan miste en del af sin slagkraft. Strategien kan anvendes, hvis metaforen i kildeteksten ikke er forståelig for den nye modtager, og oversætteren skal herved indsætte kildetekstens metafor i oversættelsen og derefter tilføje en lille forklaring. Strategien kan desuden være brugbar ved de kulturelle metaforer, hvis oversætteren ønsker at lade den fremmede kultur være synlig i måltæksten (Cristofoli *et al.* 1998: 10).

Oversætte med den betydning billedet har i den givne kontekst: Denne strategi kan anvendes, hvis der på målsproget ikke eksisterer en ækvivalent metafor, eller hvis oversætteren ikke har mulighed for at finde frem til denne. Et eksempel på dette er *at gøre nogen en bjørnetjeneste* som i sin grundbetydning er en velment handling, men som gør mere skade end gavn. På spansk findes der ikke en ækvivalent metafor, hvorfor man kunne anvende strategien *oversætte med den betydning billedet har i den givne kontekst*. Strategien skal kun anvendes som en nødløsning, eftersom den oprindelige metafor går tabt, og modtager herved mister de associationer, som var knyttet til metaforen (Cristofoli *et al.* 1998: 12).

Opsummering af metaforer

Teoretikeres tilgang og opfattelse af metaforer har ændret sig radikalt gennem tiden, og det er stadig et område, der diskuteres meget inden for lingvistik og oversættelse. Hvor man tidligere udelukkende anså metaforer for at være et rent sprogligt fænomen, betragter man i dag metaforer som sproglige manifestationer af hele menneskets måde at tænke på.

Metaforer er som nævnt en stor udfordring for den interkulturelle formidler, specielt inden for oversættelse af litterære tekster, da metaforer er meget kulturbundne, kan have mange betydninger og kan fremkalde mange associationer hos modtager. For vores speciale er det interessant at undersøge oversættelsen af metaforer, da vi på den måde kan løfte sløret for, om metaforerne i den danske og spanske udgave er oversat på passende måde.

Vi vil i vores analyse af de tre versioner af MDHK se på metaforerne, og ud fra oversættelsesteoriene vil vi undersøge, hvordan oversættelsen af metaforerne er blevet håndteret og konsekvensen af de valgte strategier. Vi vil derudover undersøge, om der er forskel i valget af strategier i hhv. den danske og spanske udgave af MDHK. Vi vil derved undersøge hvorvidt de svenske metaforer til dansk i højere grad er oversat ved hjælp af strategierne *oversætte med samme billede* og *oversætte med et andet billede*, da den svenske og danske kultur ikke ligger langt fra hinanden. Vi vil derudover undersøge, hvordan oversættelsen af metaforerne er håndteret i den spanske udgave, og om der her i højere grad er blevet gjort brug af strategierne *oversætte med andet billede*, *oversætte med billede + forklarende kommentar* og *oversætte med den betydning billedet har i den givne kontekst*, da Spanien både geografisk og kulturelt set er længere væk fra den svenske kultur.

4. OVERSÆTTELSESANALYSE AF MDHK

Efter gennemgang af de forskellige teorier vil vi i det følgende gennemgå den klassificering, som vi bruger til at inddele eksemplerne i vores analyse. Vi klassificerer vores eksempler efter nedenstående model, som vi er tilpasset efter Lucía Molina Martínez¹⁰ klassificering, da vi på denne måde kan identificere de eksempler fra MDHK, som er vigtige og interessante for vores analyse.

Vi har valgt nedenstående klassificering, da det er eksempler, der indgår i denne klassificering, som skaber flest udfordringer og oversættelsesmæssige problemer for den danske og de spanske oversættere. Vi har udeladt visse kategorier, som ikke var relevante for vores analyse. Det drejer sig fx om kategorierne *redskaber* og *personlig sfære*¹¹, da forekomsten af eksempler med disse i MDHK er meget lille. Vi har derudover udeladt kategorien *proprier* på trods af, at de skaber en del oversættelsesmæssige udfordringer i MDHK, da inddragelsen af disse uundgåeligt ville optage for megen plads i analysen hvilket ville forringe analysen af de andre udvalgte kategorier.

Hvad angår kategorien *lingvistisk kultur*, har vi valgt kun at fokusere på metaforer. Man kunne have inddraget andre relevante aspekter, såsom ordsprog, faste vendinger, blasfemi etc. under denne kategori, men efter gennemgang af MDHK på de tre sprog, fandt vi ud af, at det under *lingvistisk kultur* især var metaforene, der gav forskellige oversættelsesmæssige udfordringer, hvorfor vi har valgt kun at inddrage disse under denne kategori.

---

¹⁰ Klassificeringsmodellen er modificeret efter Lucía Molina Martínez afhandling *Análisis descriptivo de la traducción de los culturemas árabe-español*.

¹¹ Se bilag 1.

Kulturarv	Personligheder (virkelige eller fiktive), historiske begivenheder, religion, højtider, folkløse.
Social Kultur	<i>Sociale normer og vaner hvad angår:</i> høflighed, politisk korrekthed, mad, tøj, moral, engelske låneord. <i>Sociale systemer:</i> økonomi, politik, uddannelse, institutioner.
Natur	Flora, fauna.
Lingvistisk Kultur	Metaforer.

Vi vil først gennemgå de eksempler i MDHK, som hører ind under *kulturarv*. Derefter gennemgår vi eksemplerne inden for *social kultur* og *natur* og til slut dem, der hører under *lingvistisk kultur*. Vi analyserer hvert eksempel på baggrund af de gennemgåede teorier, hvorefter vi vil udarbejde delkonklusioner på baggrund af disse eksempler i vores analyse.

4.1. KULTURARV

Eksempel 1

Vores første eksempel fra MDHK, der kan klassificeres under *kulturarv*, og som desuden hører under Hofstedes heltebegreb, er et eksempel fra første kapitel. Det omhandler Mikael Blomkvists øgenavn *Kalle Blomkvist*, som er en henvisning til en Astrid Lindgren-figur. Vi har valgt at analysere dette eksempel, da det er her, baggrunden for Blomkvists øgenavn første gang forklares, hvorfor det er en vigtig passage at have med i vores analyse.

Forud for sætningerne får vi at vide, hvordan Blomkvist afslørede den såkaldte *Bjørnebande*, som var en liga af bankrøvere, der over en længere periode havde begået flere røverier. Blomkvists afsløring gav aviserne anledning til at give ham kælenavnet *Kalle Blomkvist*, som er en henvisning til Astrid Lindgrens børnefortælling om *Mesterdetektiven Blomkvist*¹².

¹² Astrid Lindgrens børnefortælling om *Mesterdetektiven Blomkvist* udkom første gang i 1946.

SE: Berömmelsens baksida var att den andra kvällstidningen inte kunde avhålla sig från att sätta rubriken **Kalle Blomkvist** löste fallet. Den raljerande texten [...] innehöll ett dussin hänvisningar till **Astrid Lindgrens unge detektiv** (15)

DK: Berömmelsens baksida var, at den anden formiddagsavis ikke kunne nære sig for at trykke overskriften **Kalle Blomkvist** opklarede sagen. Den spøgefulde brødtekst [...] indeholdt adskillige henvisninger til **Astrid Lindgrens unge detektiv** (15)

ES: La cara negativa de la fama fue que el vespertino de la competencia no pudo resistirse a usar el titular "**el superdetective Kalle Blomkvist** resolvió el caso". El texto [...] contenía al menos una docena de referencias al **personaje de Kalle Blomkvist, el joven detective creado por la famosa escritora Astrid Lindgren** (19)

I den danske oversættelse er passagen ordret oversat fra den svenske originalversion, mens der i den spanske oversættelse er blevet ekspliciteret en anelse, fx er der blevet indsat ord som *superdetective* og *personaje de Kalle Blomkvist*, og der er blevet tilføjet, at Astrid Lindgren var en berømt forfatter. Da den svenske og danske kultur er tæt beslægtede, kan en ordret oversættelse i visse tilfælde være en mulig strategi. I dette tilfælde mener vi dog, at man burde have gjort brug af eksplicitering i den danske udgave og hermed have indsat nogle ekstra informationer om Astrid Lindgrens mesterdetektiv, da dette ikke (nødvendigvis) er en karakter, som alle danskere er lige så bekendt med som fx Lindgrens berømte Pippi Langstrømpe.

Den 13-årige drengedetektiv Kalle Blomkvist er en fantasifuld, kæk, snu og eftertænsksom dreng, som aldrig har haft en sag, han ikke kunne opklare. Disse værdier overføres til Stieg Larssons karakter Mikael Blomkvist, som er en idealistisk journalist med drengespejdermoral, som er meget bevidst om faglig etik og samfundssind ("*Stieg Larsson (Mænd der hader..) & Kalle Blomkvist*" (2009), fundet på www.djskrimiblog.blogspot.com d.12.11.09). Derudover bliver han ansat til at opklare en gammel forsvindings sag, og bliver hermed en slags amatør-detektiv. Dermed overføres helten og rollemodellen Kalle Blomkvists værdier til Mikael Blomkvist, og han kommer herved i besiddelse af nogle egenskaber, som er højt værdsatte i den svenske kultur.

Vi havde desværre ikke selv under læsningen af MDHK de store forudsætninger for at forstå disse referencer til Lindgrens unge detektiv, hvorfor der hos os ikke er blevet fremkaldt de samme associationer som hos den svenske læser. En mulig årsag til vores manglende forudsætninger kunne være, at *Mesterdetektiven Blomkvist* ikke har skabt lige så stor opmærksomhed og fået så høj status som fx Lindgrens Pippi Langstrømpe, og hermed ikke er blevet læst i lige så stort omfang af danskere.

I forhold til den spanske modtager ses det i følgende ytring fra en spansk blog om bogen MDHK, at det for en spanier vil være endnu sværere at relatere til denne svenske helt og forstå hans kulturelle betydning: "*La edición española evita aclarar con notas algunas referencias culturales suecas, como por ejemplo la razón de que a Mikael le parezca mal que lo llamem Kalle (nombre de un personaje de Astrid Lindgren, que tampoco nos dice quién es; no todo el mundo tiene por qué saberlo)*" ("*Los hombres que no amaban a las mujeres, de Stieg Larsson*" (2009), fundet på www.reginairae.blogcindario.com d. 21.08.09).

Den spanske tekst har dog som nævnt valgt at eksplicitere en smule, men vi mener dog ikke, at dette er nok til at give den spanske modtager det nødvendige kendskab til den svenske helt og hermed få fremkaldt de samme associationer som hos den svenske læser. Konsekvensen af denne mangel på eksplicitering i både den danske og spanske oversættelse er, at hele forståelsen af Mikael Blomkvists karakter bliver reduceret og forringet. Der bliver herved udeladt en del informationer i de to oversættelser, fordi de i den svenske tekst forudsættes kendte for den svenske læser, og hermed ikke relevante at nævne, og der er derfor ikke taget højde for, at de nye modtagere af de nye tekster (den danske og spanske oversættelse) ikke har den samme viden som den svenske modtager. Den danske og den spanske modtagers mentale landkort kan hermed siges at være begrænset, da det sociokulturelle filter ikke inkluderer tilstrækkelig viden om denne svenske helt, hvorfor det fulde semantiske billede af den originale afsenders verden ikke bliver synligt for dem.

Den svenske originale (måske ubevidste) forvrængning i den svenske udgave af MDHK, som pejlede den svenske modtager mod en bestemt opfattelse af og nogle bestemte kvaliteter hos Blomkvist, ændres hermed i de to oversættelser og efterlader modtageren med et tomrum i forhold til, hvordan Blomkvist-karakteren skal anskues.

Eksempel 2

Et andet eksempel fra MDHK, der kan klassificeres under *kulturarv* og som desuden hører under Hofstedes heltebegreb, er taget fra kapitel to. Vi har valgt at analysere dette eksempel, da Lisbeth Salander-karakteren er en tvetydig person, som gemmer på mange kulturelle associationer.

SE: *Han hade vid fler än ett tillfälle tänkt på **Lisbeth Salander som just Pippi Långstrump** och tackade sitt goda omdöme för att han aldrig försökt skämta om saken* (53)

DK: *Han havde mere end én gang tænkt på **Lisbeth Salander som netop Pippi Langstrømpe** og takkede sin gode dømmekraft for, at han aldrig havde bragt det på bane* (53)

ES: *En más de una ocasión había pensado que **Lisbeth Salander se parecía a Pippi Calzaslargas** y agradeció a su buen juicio no haber intentado jamás hacer una broma al respecto* (65)

Ovenstående eksempel er blot et af mange, hvor Lisbeth Salander sammenlignes med Astrid Lindgrens børnebogsfigur Pippi Langstrømpe¹³. Stieg Larsson udtrykker selv, at der er en kobling mellem Salander og Pippi: "[...] I stedet fandt jeg Pippi Langstrømpe frem. Hvordan ville hun se ud i dag? Hvordan ville hun være som voksen? Hvad skulle man kalde hende? Sociopat? Dampbarn? Hun har et andet syn på samfundet end andre. Jeg gjorde hende til Lisbeth Salander, 25 år gammel med en enorm udsathed. Hun kender ikke andre, har intet talent for social kompetence" ("*Mænd Der Hader Kvinder*" (2009) fundet på www.aok.dk d.12.11.09).

---

¹³ Pippi Langstrømpefiguren blev skabt i 1945 og er oversat til ca. 90 sprog. Der findes ca. 14 bøger om figuren Pippi Langstrømpe.

Der er som sådan ingen decideret fejlversættelse i hverken den danske eller spanske version, men vi mener dog alligevel, at eksemplet er værd at analysere og kommentere, da vi har en formodning om, at heltefiguren Pippi Langstrømpe betyder noget forskelligt i henholdsvis den danske, svenske og spanske kultur. Derfor har vi en formodning om, at de forskellige modtagere vil opfatte Lisbeth Salander på forskellige måder, hvorfor Salander-figurens budskab kan fremkalde utilsigtede associationer hos modtageren, hvorved dele af det originale budskab kan gå tabt.

Den imaginære person Pippi Langstrømpe er et svensk barn, der vokser op uden en mor og med en far, som lever på de syv verdenshave, og hun bruger derfor megen tid sammen med de to venner Annika og Tommy. I sit hjem *Villa Villekulla* lever hun sammen med hesten *Lilla Gubben* og sin abe *Hr. Nilsson*. Pippi Langstrømpe er desuden en pige, som har en utrolig fantasi og trodser autoriteterne; hun har unaturlige superkræfter og bruger sine mange guldmønter på sære ting. Derfor vil den svenske læser uden besvær kunne relatere til figuren Lisbeth Salander, som er en kvinde i tyverne med et anorektisk udseende; hun har flere tatoveringer, lever meget isoleret fra omverdenen, og via sit job udøver hun sin fantasi både hos Milton Security og ikke mindst som hacker. Hun afspejler dermed Pippi Langstrømpe på stort set alle områder. I henhold til Hofstedes *heltebegreb* er Pippi Langstrømpe (og dermed også Lisbeth Salander) en imaginær figur, som afspejler noget i den svenske kultur, i dette tilfælde den moderne og uafhængige kvinde, som kan klare sig alene.

Ud fra forskellige blogs på nettet (og fra vores egne erfaringer) kan vi konstatere, at der hos den danske modtager fremkaldes de samme associationer vedrørende Lisbeth Salander-figuren som hos den svenske modtager. Dvs. at den danske læser opfatter Salander som værende en voksenudgave af Pippi Langstrømpe, som hos den danske modtager afspejler de samme værdier, som figuren afspejler i den svenske kultur. Følgende citat

fra en blog understreger dette: *"Pippi Langstrømpefiguren er nødvendig i denne historie, fordi Mikael Blomkvist er den forsigtige, næsten småborgerlige gentleman, som ikke rigtig kan hamle op med hårdkogte skurke, som slår først og spørger bagefter. Lisbeth Salander bryder gerne grænser (og samtlige svenske love), når det gælder om at hævne forbrydelser mod kvinder, og hun har ikke for vane at sætte sig hen i en krog og vente på politiet."* (*"Lisbeth Salander alias Pippi Langstrømpe"* (2009), fundet på www.djskrimiblog.blogspot.com d.12.11.09).

Omvendt synes det at være en anderledes opfattelse, den spanske læser har af Salander-figuren. Dette ses bl.a. ud fra denne blog: *"Además, hay escenas, situaciones y personales realmente inverosímiles. Por ejemplo, Salander, una chica tatuada, con piercings, insociable, bisexual, poco comunicativa, a la que algunos toman por retrasada, pero que es una hacker que se mete en cualquier ordenador del mundo en un suspiro, y que también es tremendamente eficiente en su trabajo, aunque "no tenga carrera". Vamos, que es una "rara", pero una rara de "diseño", políticamente correcta"* (*"Los hombres que no amaban a las mujeres, de Stieg Larsson"* (2009), fundet på www.reginairae.blogcindario.com d. 21.08.09).

Citatet understreger, at den spanske læser ikke kan relatere til Salander-figuren. Dette er en generel observation fra flere spanske blogs, som sjældent kommer ind på referencen til Pippi Langstrømpe¹⁴. I henhold til Hofstedes *heltebegreb* kan man dermed udlede, at den spanske læser ikke har samme referenceramme til Salander-figuren. Og ud fra Katans Meta-model kan man dermed konkludere, at den spanske modtager ubevidst mister nogle af de vigtige associationer, som fremkaldes hos den danske og svenske læser. Dermed kommer den spanske læser til at mangle et vigtigt referencepunkt mht.

---

¹⁴ De største spanske aviser såsom El País drager paralleller mellem Salander og Pippi Langstrømpe, men ud fra de blogs vi har læst, tyder det ikke på, at den almene spanier forstår Pippi Langstrømpe-begrebet.

Pippi Langstrømpe-fænomenet (og dermed alt det, som Lisbeth Salander står for), hvorved den spanske læser fremmedgøres i forhold til Salander-personen.

Man kan derfor argumentere for, at den spanske læsers mentale landkort indskrænkes på grund af dennes sociokulturelle filter, som i dette tilfælde udelader koblingen mellem Lisbeth Salander og Pippi Langstrømpe på grund af manglende viden om Pippi i den spanske kultur. Dermed går en del af forfatterens intenderede budskab tabt, og man kunne derfor diskutere, om de spanske oversættere kunne have gjort noget for at skabe nogle lignende konnotationer for den spanske læser eller have oversat Pippi Langstrømpe til en spansk ækvivalent heltefigur, hvilket dermed ville skabe et nyt budskab. Et nyt budskab er ikke nødvendigvis ringere end det originale, men i dette tilfælde ville der gå for meget tabt af det originale budskab, da Pippi Langstrømpe er så forankret i den svenske kultur og desuden synes umulig at "oversætte" og erstatte. En anden mulighed kunne være at tilføje et afsnit om Pippi Langstrømpe som note i bogen, men dette ville være særdeles omstændigt og tungt for læseren, og der ville desuden være stor sandsynlighed for, at dette alligevel ikke ville give den spanske modtager den samme følelse og oplevelse af Salander-figuren. Vi kan dog ud fra oversættelsen af afsnittet konkludere, at oversætterne ikke har anvendt nogen form for oversættelsesstrategi, som muligvis kunne have fremkaldt de nødvendige associationer om Pippi Langstrømpe hos den spanske modtager, som derved ville have kunnet relatere til Salander-figuren.

Eksempel 3

Vores tredje eksempel er fra kapitel 11 og er dermed et af de eksempler, som ikke er fra de første kapitler. Vi har valgt at analysere dette eksempel, da det et godt eksempel på en mislykket oversættelsesstrategi, hvorfor oversættelsen bør kommenteres.

Forud for disse sætninger får vi forskellige ting at vide om Harriet Vanger og om, hvordan Harriets karakter op til sin forsvinden ændrede sig, og hvordan hun begyndte at interessere sig for religion.

SE: [...] *söndagsskola, aftonbön och konfirmation* (213)

DK: [...] *søndagsskole, aftenbøn og konfirmation* (207)

ES: [...] *iba a catequesis, rezaba sus oraciones por la noche e hizo la primera comunión*
(249)

Den danske oversættelse er ordret oversat fra den svenske bog, hvilket her er en god strategi, da den danske og svenske kultur har samme forhold til konfirmation (begge kulturer er evangelisk-lutherske), hvorfor der fremkaldes de samme associationer hos både den svenske og danske modtager.

Den spanske oversættelse er derimod oversat med et begreb inden for katolicismen, og sætningen får dermed et andet indhold end den originale. Problemet med den spanske oversættelse er begrebet *primera comunión*, da dette fremstår som en ækvivalent til *konfirmation*. Der er dog store forskelle mellem disse to begreber, da den *første kommunion* er et fænomen, der findes inden for katolicismen og ikke inden for den evangelisk-lutherske kirke, som de fleste danskere og svenskere hører til. Den første kommunion finder sted, når barnet er mellem otte og ti år, og det er her, barnet første gang går til alters ("*Hvad er katolsk konfirmation*" (2009), fundet på www.kristendom.dk d.11.11.09). Det danske begreb konfirmation er derimod en begivenhed, som finder sted, når de unge er mellem 13-15 år, og det er her, den unge vælger at bekræfte sit tilhørsforhold til Gud og dermed fortsætter som medlem af den danske Folkekirke. Det er desuden ved konfirmationen, at den unge træder ind i "de voksnes rækker", hvorved konfirmationen får en stor social betydning for den unge. *Første kommunion* og *konfirmation* er dermed to begreber, der er særdeles forskellige. Da den første kommunion derudover finder sted forholdsvis mange år før konfirmationen, fremkaldes der derfor hos den spanske læser helt andre associationer end hos den svenske og danske

modtager. Et bedre oversættelsesforslag ville have været *confirmación*, da dette begreb svarer nogenlunde til den svenske og danske konfirmation. I den katolske kirke finder *konfirmation* eller *firmelse* sted i 14-15 års alderen, og her velsignes den unge af biskoppen og bliver således mere forpligtet i forhold til kirken ("*10 vigtigste ting om katolicisme*" (2008), fundet på www.kristendom.dk d.11.11.09).

Den spanske oversættelsesløsning skaber hermed en del problemer og uoverensstemmelser i forhold til den svenske original. De spanske oversættere har her gjort brug af strategien *forvrængning*, hvilket i nogle tilfælde kan være en god strategi, men i dette tilfælde mislykkes den, da begrebet *første kommunion* pejler den spanske modtager i en anden retning end den, som højst sandsynligt var den svenske forfatters intenderede hensigt. Hermed påvirkes den spanske modtagers forståelsesramme, dvs. at vedkommende får indtrykket af, at katolicismen er et centralt emne inden for den svenske kultur, hvilket ikke er tilfældet. Denne form for oversættelsesstrategi forårsager, at den spanske modtager ledes i en mere kendt retning mod et begreb, som vedkommende kan relatere til. Problemet er, at denne oversættelsesstrategi i dette tilfælde manipulerer så meget med kildetekstens budskab, at informationen i den nye tekst bliver direkte forkert. Den svenske 'verden' eller kultur forvrænges af de spanske oversættere, således at denne verden passer til den spanske modtagers overbevisninger og værdier, dvs. modtagers værdier vedrørende *primera comunión*. I visse tilfælde kan det være en nyttig strategi at lede modtager mod en kendt referenceramme, men det får her nogle uventede konsekvenser, som vi mener, man let kunne have undgået ved at vælge den spanske løsning *confirmación*, som også er et velkendt fænomen for en spanier. En anden løsning kunne have været at eksplicitere ved kort at forklare, at konfirmation er en tradition inden for den evangelisk-lutheranske kirke i Sverige.

Et andet aspekt, som bekræfter os i, at oversættelsesvalget *la primera comuni3n* er en forkert strategi, er, at der nogle linjer længere nede nævnes, at Harriet var begyndt at læse b3ger om katolicismen. Hvis hun allerede p3 dette tidspunkt havde haft sin f3rste kommunion, virker det meningsl3st, at hun senere begyndte at læse om katolicismen for f3rste gang, og dermed f3r den spanske læser et andet (og forkert) billede af, hvad Harriet gik igennem.

I forhold til afsenders mentale landkort kan vi se, at Stieg Larssons opfattelse af verden ikke videref3res til den nye spanske tekst, da de nye afsendere (her de spanske overs3ttere) overf3rer deres opfattelse af verden til teksten ved overs3ttelsen af *konfirmation* til *la primera comuni3n*. Dette sker bl.a. p3 grund af de nye afsenders sociokulturelle filter, da de har nogle andre v3rdier og overbevisninger end den originale forfatter, hvad ang3r religion. Dermed overf3res de spanske v3rdier omkring religion til den svenske kultur, hvilket g3r, at den spanske modtager f3r den opfattelse, at den katolske kirke og dennes v3rdier findes i lige stor grad i Sverige, som den g3r i Spanien, hvilket ikke er tilf3ldet. Vi undrer os over denne overs3ttelsesstrategi, da der i den spanske udgave har v3ret en svensk medovers3tter (Martin Lexell) inde over, som burde vide, at katolicismen ikke er den overordnede religion i Sverige, hvorfor han burde have oversat s3tningen anderledes.

Eksempel 4

Blomkvist er i dette eksempel ude for at finde oplysninger om et billede, hvorp3 Harriet figurerer. Mildred Berggren, som Blomkvist her bes3ger (og f3r serveret kaffe af), befandt sig i Hedestad p3 bryllupsrejse den dag, hvor Harriet forsvandt, og Blomkvist har en formodning om, at Berggren har taget nogle billeder, som kan hj3lpe ham til at l3se g3den. Vi inddrager dette eksempel i vores analyse, da der i dette tilf3elde er tale om en meget kulturspecifik handling.

SE: *Mikael hade druckit **mera kaffe** under de gångna dygnen än någon gång i hela sitt liv, men hade vid det här laget lärt sig at i Norrland var det oartigt att tacka nej* (360)

DK: *I de forløbne døgn havde Mikael drukket **mere kaffe**, end han havde præsteret i hele sit liv frem til nu, men på dette tidspunkt havde han lært, at det var uhøfligt at afslå en kaffetår i Norrland* (353)

ES: *Durante los últimos días Mikael había tomado **más café** que en toda su vida, pero a estas alturas había aprendido que en Norrland resultaba descortés rechazar una invitación* (423)

Ovenstående eksempel inddrager vi under *kulturarv*, da der her er tale om en svensk tradition, hvor man byder gæster på kaffe og dermed skaber *hygge*. Der er som sådan ikke tale om en fejloversættelse, men vi har en formodning om, at denne kaffekultur, som findes i Sverige, kan være svær at relatere til for nogle kulturer. I dette tilfælde udtrykker kaffe en værdi i den svenske kultur; at man samles omkring kaffen for at *hygge*. Det er dermed det sociokulturelle filter, der i dette eksempel berøres, og som er en udfordring for den spanske og danske interkulturelle formidler.

Den danske oversætter har valgt en stort set ordret oversættelse, hvilket i dette tilfælde synes at være en fin strategi, idet der i den danske kultur ligeledes findes en kaffekultur ("*Ny kaffekultur i Danmark*" (2006), fundet på www.business.dk d. 27.11.09). Den danske modtager får dermed de samme associationer til ovennævnte kultur, da denne også findes i Danmark. Dermed begrænser den danske modtagers mentale landkort ikke danskerens opfattelse af sætningen, hvorfor kommunikationen og oversættelsesstrategien lykkes.

De spanske oversættere har ligeledes valgt at oversætte stort set direkte, og der er ingen decideret fejl i dette, men for den spanske modtager kan kaffekulturen virke fremmedgørende. Følgende blog understreger dette: "*Además en todas las escenas toman toneladas de café (esto crea un efecto repetitivo muy molesto) (...).*" ("*Los hombres que no amaban a las mujeres, de Stieg Larsson*" (2009), fundet på www.reginairae.blogcindario.com d. 21.08.09). Et andet eksempel på at den spanske læser har svært ved at relatere til den svenske kaffekultur, ses ligeledes i denne blog: "*A lo largo del libro, todos los personajes beben unas ingentes cantidades de café, de hecho deben de beber*

tanto café como yo agua ("Mucho café y unos sándwiches" ("Los Hombres que no Amaban a Las Mujeres- Stieg Larsson" (2009), fundet på www.dooyoo.es d. 27.11.09). Begge blogs indikerer dermed, at den spanske modtager finder det direkte irriterende, at personerne i MDHK drikker så meget kaffe, og dette sker, da de spanske modtageres mentale landkort er begrænset, idet der ikke eksisterer samme kaffekultur i Spanien. Den spanske modtager tolker verden ud fra sin egen forståelsesramme, og da den spanske modtager i dette tilfælde ikke kan relatere til kaffekulturen, mislykkes kommunikationen og budskabet i originalteksten. I stedet for at den spanske læser får associationer til hyggeligt samvær etc., tolker den spanske modtager de mange eksempler i bogen, hvor der drikkes kaffe, som urealistiske og forstyrrende elementer. Man kan dermed konkludere, at på trods af at der ingen fejløversættelse er i dette eksempel, forårsager den spanske modtagers mentale landkort, at originalbudskabet ikke overføres. Da den spanske modtager i dette tilfælde ikke kan relatere til originalbudskabet, mislykkes kommunikationen pga. det sociokulturelle filter.

Eksempel 5

Det sidste eksempel, som vi kategoriserer under *kulturarv*, er taget fra kapitel ni. Det er her, at Blomkvist er taget til Hedestad efter retssagen for at påbegynde sin efterforskning af Harriet Vangers forsvinden. Eksemplet er værd at inddrage, da eksemplet er oversat forskelligt i den danske og spanske udgave pga. traditionsforskelle, hvorfor eksemplet derfor hører under *kulturarv*.

SE: *Mikael hade fortsatt att läsa till långt in på småtimmarna och klivit upp sent på **tretondag jul** (157)*

DK: *Mikael havde læst videre til langt ud på de små timer og stod sent op **mandag d. 6. januar** (153)*

ES: *Mikael continuó leyendo hasta bien entrada la noche, de modo que **el día de Reyes** se levantó tarde (184)*

Eksemplet er interessant, da man kan se, at der er anvendt forskellige strategier i den danske og spanske sætning.

I Sverige fejrer man 13. juledag (6. januar), da julen førhen varede ind til denne dato, dvs. julen varede 13 dage. 13. juledag afsluttede julen på alle måder, bl.a. var det nu slut med al den gode julemad. Dagen er i dag blot en helligdag i Sverige, og man fejrer som sådan ikke 13. juledag med god mad, gaver etc. I andre europæiske lande fejrer man på denne dato Hellig Tre Konger, og i visse lande er det her, man giver hinanden gaver, fx i Spanien ("*Jul i Sverige*" (2009), fundet på www.jul-i-sverige.se d. 02.12.09).

I den danske udgave er *trettondag jul* oversat neutralt, dvs. at den danske oversætter blot har anvendt den pågældende dato, dvs. d. 6. januar. Den danske oversætter går dermed ind og bevidst forvrænger, hvilket i dette tilfælde er en god strategi, da den danske modtager af MDHK ikke ville kunne relatere til 13. juledag, da denne dag hverken eksisterer, fejres eller er en helligdag i Danmark, og dagen er dermed ikke en del af den danske kultur ("*Den glemte fest for de tre hellige konger*" (2007), fundet på www.kristendom.dk d. 02.12.09). Havde oversætteren oversat ordret, ville den danske læser med sit mentale landkort ikke kunne relatere til denne dato, og 13. juledag ville dermed springe i øjnene og forekomme som en vigtigere dag, end den er. Man kan desuden påpege, at det, der for den danske læser her i sætningen er relevant, er, at julen er overstået, hvorfor 13. juledag (eller 6. januar) blot fortæller læseren, at det nu er på tide, at Blomkvist tager til Hedeby for at hjælpe direktør Vanger med hans forsvundne niece. Den danske oversætter tilpasser dermed MDHK til den danske læserskare, som i dette tilfælde ingen problemer vil have med forståelsen, og de associationer denne får, af oversættelsen.

I den spanske sætning er der gjort brug af en anden oversættelsesstrategi end i den danske, hvorfor budskabet i den spanske sætning bliver modificeret. Man har i den spanske sætning lavet en kulturel tilpasning ved at oversætte *trettondag jul* med Hellig Tre Konger (Día de Reyes), da termen 13. juledag ikke eksisterer i Spanien. *Día de Reyes* er derimod for den spanske læser en vigtig helligdag og højtid, som fejres ved optog og uddeling af gaver til alle børnene

fra *Los Reyes Magos*. Ved at anvende denne strategi forvrænger de spanske oversættere budskabet og tilpasser det hermed til en kendt begivenhed for den spanske modtager, som denne har god mulighed for at relatere til, og som vil fremkalde mange associationer. Dette kunne synes at være en udmærket strategi, men problemet ved at sætte den svenske dato ind i en meget spansk kontekst er, at der hos den spanske modtager fremkaldes nogle meget stærke associationer om gaver, kager, optog og fest ("*Hellig Tre Kongers aften på spansk*" (2006), fundet på www.kristendom.dk d. 02.12.09).

Den spanske modtager vil derfor overføre disse associationer til den svenske virkelighed og hermed gå ud fra, at man i Sverige fejrer Hellig Tre Konger på samme måde som i Spanien. Den spanske modtagers mentale landkort kan i dette tilfælde i høj grad relatere til denne kulturelle adaptation, men i og med at der skabes nogle meget kulturspecifikke associationer, vil de spanske oversætteres forvrængning af det oprindelige svenske budskab blive misvisende i forhold til den svenske virkelighed. Det, som er relevant i det oprindelige svenske budskab, er ikke ovennævnte festfornemmelse (da Hellig Tre Konger i Sverige ikke fejres på denne måde), men derimod budskabet om, at julen er veloverstået, og at et nyt år er begyndt med nye udfordringer for Blomkvist. Man burde derfor ikke have tilpasset den svenske virkelighed i så høj grad til den spanske realitet, men i stedet have oversat sætningen mere neutralt med *6. januar*.

4.2. SOCIAL KULTUR

Eksempel 6

Et vigtigt og iøjnefaldende eksempel fra MDHK, som vi vælger at klassificere under *social kultur*, er titlerne på de oversatte udgaver af MDHK. Vi har valgt at medtage titlerne i vores analyse, da de er blevet oversat meget forskelligt fra den originale svenske titel, og eftersom det er disse titler, som skal give modtager en indikation om bogens indhold, er dette oversættelsesstrategier, som bør kommenteres.

SE: *Män som hatar kvinnor* (forside)

DK: *Mænd der hader kvinder* (forside)

ES: *Los hombres que no amaban a las mujeres* (forside)

Som tidligere nævnt var den spanske titel på MDHK en af årsagerne til, at vi ønskede at skrive speciale om Stieg Larssons bestseller.

Den danske udgave er oversat ordret fra den svenske, mens den spanske forekommer at være mere neutral, idet den oversat betyder *Mænd som ikke elskede kvinder*. Der er hermed ikke det samme semantiske indhold i den svenske og spanske titel, hvorfor associationerne, der fremkaldes hos modtagerne, uundgåeligt vil være forskellige. Verbet *hader* er oversat med *ikke elskede*, hvilket ikke blot virker særdeles neutraliserende, men også som en direkte måde at forvrænge en titel på. Der kan findes flere årsager til, hvorfor valget er faldet på netop denne spanske titel, og en af hovedårsagerne kunne skyldes politisk korrekthed. Den spanske oversætter Ortega Román fortæller i et interview, at da de to oversættere foreslog en ordret oversættelse af den svenske titel, svarede forlaget, at verbet *hade* var for stærkt ladet: "*Nos dijeron que el verbo odiar no iba a gustar por la violencia de género y la editorial optó por copiar los títulos de la traducción francesa*". ("*Juan José Ortega Román, cotraductor de Stieg Larsson y profesor universitario: «Respetamos mucho a Larsson»* (2009), fundet på www.diariodeibiza.es d.02.09.09).

Dette citat udtrykker, at det netop var på grund af den stærke svenske titel, at forlaget fandt på en mere passende titel til det spanske publikum, ligesom man havde gjort i Frankrig. Man skal derfor være opmærksom på, at en oversætter ikke altid selv kan vælge den strategi, som vedkommende finder bedst, men at det ofte er forlaget, som tager den endelige beslutning. Flere spaniere udtrykker via blogs, at de mener, at det er af samme årsag, at titlen er oversat neutralt til spansk, fordi vold mod kvinder i Spanien er et meget ømtåleligt emne, fx i denne blog: "*(...) supongo que por lo delicado del tema y por el incremento en los índices de la violencia contra las mujeres, para evitarse dramas, las editoriales tanto en español como en inglés (...) lo han rebautizado*." ("*Los*

Hombres que no amaban a las mujeres” (2009), fundet på www.tusalu2.blogspot.com d. 22.08.09).

Udover at udfaldet af den spanske titel kunne skyldes politisk korrekthed, kunne man have den formodning, at det spanske forlag, pga. bogens verdensomspændende succes, så sig nødsaget til hurtigt at lancere en titel for derved at kunne markedsføre bogen. Denne tese bekræftes i og med, at alle tre titler fra Millenium-trilogien på spansk er fuldstændigt de samme på fransk¹⁵ (*”Les Hommes qui n’aimaient pas les femmes”, ”La fille qui rêvait d’un bidon d’essence et d’une allumette”* og *”La Reine dans le palais des courants d’air”*). Dette kunne endnu engang tyde på, at forlaget har været hurtigt ude mht. navngivning af bøgerne, hvorfor markedsføringsaspektet endnu engang forekommer at have spillet en væsentlig rolle mht. de spanske titler.

Uanset årsagerne til at titlen på spansk ligger fjernt fra den originale, ses det tydeligt, at oversætterne (bevidst eller ubevidst) har valgt at anvende *forvrængning*. Ved at neutralisere den svenske titel får den spanske titel et andet indhold, og der hævdes hermed, at de mænd, *der ikke elskede kvinder*, faktisk hader kvinder, hvilket ikke nødvendigvis er sandt (de sætter måske bare ikke pris på dem). Dette aspekt understreges i en spansk blog: *”Para los Españoles se trata de hombres que, en el pasado, no apreciaban a las mujeres, mientras que para los Italianos, se trata de hombres que las odian.”* (*”Cuentos intrascendentes”* (2009), fundet på www.cuentosintrascendentes.blogspot.com d. 21.08.09).

De spanske oversættere forvrænger med den spanske titel dermed virkeligheden, idet titlen pejler den spanske modtager i en anden retning end den intenderede. En sådan forvrængning behøver ikke nødvendigvis at være en upassende strategi, men det synes at være en unødvendig og decideret dårlig strategi i dette tilfælde, da vold mod kvinder var Larssons hjertesag, hvilket udtrykkes gennem hele bogen, dvs. via selve handlingen, Salander-

---

¹⁵ MDHK udkom i Frankrig i 2006, dvs. to år før romanen udkom i Spanien.

figuren samt via de indskudte fakta om kvinde vold i Sverige. Dette udtrykkes også i en dansk blog: "[...] selv om han [Larsson] forholder sig til sine personer med et glimt i øjet og bogen indeholder visse eventyrlige træk, understreges det gang på gang, at kampen imod sexuel udnyttelse af kvinder er alvorligt ment. Larsson har simpelthen sat sin barndoms helte ind i kampen mod afskyelige forbrydelser [...]" ("Stieg Larsson (Mænd der hader..) & Kalle Blomkvist" (2009), fundet på www.djskrimiblog.blogspot.com d.12.11.09). Det synes derfor upassende, at de spanske oversættere ikke har oversat den svenske titel ordret til *Los hombres que odian a las mujeres*.

Derudover er der flere steder i bogen, hvor mænd omtales som nogle, der hader kvinder, hvilket er direkte oversat i den spanske udgave, fx på side 441: "*Simplemente es uno más de esos cabrones que siempre han odiado a las mujeres*". Strategien er hermed ikke konsekvent, og man kunne derfor endnu engang argumentere for, at tids- og pengefaktoren mht. udgivelsen samt markedsføringen af bogen har spillet en rolle.

Ved at anvende politisk korrekthed fjerner oversætterne de termer, som anses for at være stødende, for at den spanske modtager ikke skal pejles mod den vold mod kvinder, der også eksisterer i Spanien¹⁶. Det sproglige filter, som også er med til at skabe virkeligheden, og som tidligere nævnt kan være stødende, udgør derfor her intet problem. Vi mener derfor, at den spanske modtager uden tvivl ville have været i stand til at relatere til en direkte oversættelse uden at føle sig krænket, da den spanske modtagers mentale landkort i dette tilfælde ikke er begrænset af det sociokulturelle filter i forhold til spanierens generelle viden om og erfaringer med vold mod kvinder.

Eksempel 7

Det næste eksempel, som vi har valgt at inddrage under *social kultur*, er taget fra kapitel to. Det er her, Lisbeth Salander gennemgår sin efterforskning af

---

¹⁶ Der var i Spanien 187 opkald per dag vedrørende vold mod kvinder i årene fra 2007 til 2009 (Kilde: www.migualdad.es).

Mikael Blomkvist for Milton Securitys chef Dragan Armanskij, herunder alle de karakterer, som Blomkvist fik i gymnasiet og ligeledes hans karakterer fra sin tid i militæret. Vi har valgt at analysere dette eksempel, da det er tydeligt, at de danske og spanske oversættere har valgt to forskellige oversættelsesstrategier, hvorfor eksemplet er interessant for vores analyse.

SE: *Det var någon sorts machoförband och **han gick ut med 10-9-9**, vilket är ett gott betyg (53)*

DK: *Det var en eller anden machoenhed, og **han har nogle flotte soldaterpapirer** (53)*

ES: *Estuvo en una especie de compañía de élite, muy machos todos, de la que **salió con 10-9-9**, una buena calificación (65)*

I Sverige går karakterskalaen i militæret fra 1-10, og når der i den svenske udgave står 10-9-9, er det fordi, man bliver bedømt ud fra tre kriterier; *Oppförande, Lämplighet i befattning og kunskaper och färdigheter ("Vad händer sen?" (2009), fundet på www.soldat.nu d. 23.11.09)*. Mikael Blomkvist har dermed klaret sig godt i militæret, da han er tæt på at få topkarakterer inden for alle tre kriterier.

I den spanske udgave har man valgt at beholde de svenske karakterer, sandsynligvis fordi det generelle karaktersystem i Spanien går fra et til ti. Derfor synes strategien (hvis der er en sådan) at være velvalgt, da systemet dermed kan oversættes fuldstændigt ordret til spansk. Problemet er dog, at militærtjenesten i Spanien foregår på en anden måde¹⁷. Ifølge personlige kilder får man ved aftjent værnepligt ingen karakterer, og man bliver dermed ikke bedømt efter de samme tre kriterier som i Sverige, hvorfor 10-9-9 ikke vil sige en Spanier noget i forhold til militæret.

Dermed mislykkes budskabet til dels i den spanske udgave på trods af, at den spanske modtager er bekendt med karakterskalaen og dermed får samme associationer som den svenske modtager (at det er *gode* karakterer, og at Blomkvist dermed var en succesfuld soldat). Dog vil sætningen få den spanske læser til at blive forvirret og føle sig fremmedgjort fra teksten, da der nævnes tre

---

¹⁷ Værnepligten blev i Spanien afskaffet i 2001.

karakterer, som hver især betyder noget særligt, men som ikke bliver ekspliciteret. Den spanske modtagers mentale landkort forstyrrer dermed den spanske modtagers opfattelse af de tre karakterer, da de står for tre egenskaber, som den spanske modtagers mentale landkort ikke kan relatere til, da denne har et andet sociokulturelt filter, som får modtageren til at anskue militærtjenesten på en anden måde. Dermed mislykkes de spanske oversætteres strategi og oversættelse.

Værnepligten i Danmark er stadig obligatorisk, men blev for nogle år siden skåret ned til kun at vare fire måneder¹⁸. I det danske militær får man, ligesom i Sverige, karakterer efter endt værnepligt karakterer¹⁹.

Disse er i Danmark følgende:

Ved bedømmelse anvendes skalaen		
Brugbarhed	Forhold i tjenesten	Egnethed til udnævnelse
A. Meget brugbar	A. Meget brugbar	A. Meget brugbar
B. Brugbar	B. Brugbar	B. Brugbar

(Kilde: Breide Esbensen, Major i KA2/værnepligtselementet)

Det generelle karaktersystem, som danskeren er bekendt med, er den tidligere 13-talsskala og nu også 12-talsskalaen. Dermed synes det at være særdeles problematisk både at beholde den svenske udgaves originale karakterer og ligeledes at oversætte dem, da hverken det generelle eller det militære karaktersystem stemmer overens med de anvendte svenske karakterer i MDHK. Det er sandsynligvis derfor, at den danske oversætter har gjort brug af en helt anden oversættelsesstrategi end den spanske.

Den danske oversætter har indset, at det relevante i informationen er, at det var *gode* karakterer, hvorfor oversætteren har valgt blot at omtale karaktererne som *nogle flotte soldaterpapirer*. Dermed anvender oversætteren kommunikationsstrategien *generalisering* og *chunker* hermed *op*, dvs. at

¹⁸ Dette afhænger dog af, hvilken afdeling man vælger at aftjene sin værnepligt. I Livgarden aftjener man fx otte måneder (www.forsvaret.dk).

¹⁹ Se bilag 2.

oversætteren går fra noget konkret (det svenske karaktersystem) til noget generelt (flotte soldaterpapirer). Da karaktersystemer kan være svære at oversætte, er den valgte strategi særdeles brugbar, da den danske modtagers mentale landkort ikke er begrænset i forhold til forståelsen af *flotte soldaterpapirer*, fordi oversætteren så at sige 'sniger sig uden om' problemerne ved ikke at indblende noget meget kulturspecifikt (det svenske karaktersystem), som den danske modtager ikke vil kunne relatere til.

Eksempel 8

Et andet vigtigt eksempel fra MDHK, som vi har klassificeret under *social kultur*, stammer ligeledes fra kapitel to. Vi har valgt at analysere dette eksempel, da det er blevet oversat på to helt forskellige måder på hhv. dansk og spansk, hvorfor budskabet i de to sætninger er blevet meget anderledes, og de bør derfor kommenteres²⁰.

SE: *Hon såg ut som om hon just vaknat dagen efter en veckolång orgie med **ett gäng hårdrockare*** (40)

DK: *Hun så ud, som om hun lige var vågnet efter et ugelangt orgie sammen med et **slæng rockere af værste skuffe*** (40)

ES: *Solía dar la impresión de que se acababa de levantar tras haber pasado una semana de orgía con **una banda de heavy metal*** (50)

Forud for sætningen får læserne en beskrivelse af Salanders udseende. Den svenske sætning udtrykker, at Salander ligner én, som lige har haft et ugelangt orgie med et heavy metal band. Det svenske ord *gäng* betyder i sig selv et slæng eller en klike, men allerede efter en hurtig søgning på www.google.se står det klart, at når *gäng* sammensættes med *hårdrockare*, få de tilsammen betydningen af et heavy metal band ("*Hårdrockare vann schlageren i Finland*" (2008), fundet på www.expressen.se d. 18.11.09).

---

²⁰ Da der i den spanske udgave er oversat med et engelsk låneord (heavy metal), kunne man have lavet en analyse af dette engelske låneord. Vi har dog valgt, på grund af oversættelsesvalget i den danske udgave, at koncentrere os om de kulturelle betydningsforskelle mellem de tre syntagmer *gäng*, *hårdrockare*, *rockere af værste skuffe* og *banda de heavy metal*.

I den spanske udgave er sætningen oversat med *una banda de heavy metal* og denne oversættelse skaber i dette tilfælde ingen uoverensstemmelser mellem de associationer, der fremkaldes hos den svenske og spanske modtager, da et heavy metal band giver ens konnotationer i begge kulturer. Dvs. associationer om en pige, der ser fuldstændigt hærgnet og udmattet ud, som hvis hun havde haft sex i en hel uge med et helt heavy metal band.

I den danske udgave er sætningen imidlertid blevet oversat til, at Salander har haft et orgie med *et slæng rockere af værste skuffe*. Indholdsmæssigt set afviger denne sætning meget i forhold til den svenske og spanske, da et *slæng rockere* i denne sammenhæng ikke giver konnotationer til en bestemt type musikere i et band, men derimod til berygtede rockere fra fx Hells Angels og Bandidos.

Det er hermed to helt forskellige budskaber, der bliver videregivet i hhv. den svenske og spanske udgave og den danske. Det, at oversætteren vælger et andet budskab, kan som tidligere nævnt være en god strategi alt efter målkulturen, men i dette tilfælde får det nogle utilsigtede konsekvenser. Hvor den svenske og spanske sætning udtrykker, at der er foregået noget seksuelt, nemlig præsuppositionen, at heavy metal bands har vilde orgier med deres såkaldte groupies, handler den danske oversættelse om en helt anden type personer, nemlig dem, der er med i bander, har rygmærker, og som kører Harley Davidson. Den danske modtager får hermed associationer til det kriminelle og voldelige miljø, mens de seksuelle hentydninger ryger i baggrunden, da det, i modsætning til ovennævnte musikere, ikke er en almindelig antagelse, at sådanne rockere har sexorgier.

Den danske oversætter *forvrænger* altså her det svenske budskab, men det bliver gjort på en uheldig måde, og konsekvensen er, at den danske modtager får associationer til, at Salander har været udsat for et ugelangt voldsorgie, hvilket kan påvirke den danske modtagers opfattelse og forståelse af Salander-figuren i en anden retning end den intenderede. Det, der ligger til grund for, at

den danske oversætter har valgt at anvende strategien *forvrængning* kunne være, at den danske oversætters mentale landkort, på grund af dets sociokulturelle filter, bærer præg af, at der i mange år har været stor fokus på rockermiljøet i Danmark, hvorfor oversætteren derfor har relateret det svenske ord *hårdrockare* til dette miljø og hermed opfattet ordet anderledes. Man kunne dog også argumentere for, at årsagen til denne *forvrængning* er, at heavy metal er blevet en forholdsvis udbredt genre inden for den danske musikkultur, som ikke længere kun er forbeholdt de inkarnerede heavy metal fans, men også lyttes til af 'almindelige' mennesker (fx heavy metal bands som Metallica og Volbeat, som ofte bliver spillet på pop-radiokanalen P3), og derfor ikke længere opfattes som værende lige så hårde og vilde, som de blev førhen. Vi mener dog ikke, at dette kan retfærdiggøre valget af denne oversættelsesstrategi, eftersom vigtige konnotationer om Salander-figuren går tabt hos den danske modtager, hvorfor den danske oversættelse i dette tilfælde burde have været oversat på samme måde som den spanske.

Eksempel 9

Dette eksempel er taget fra kapitel et. I afsnittet lige inden berettes det, at Blomkvist netop er kommet hjem til sin lejlighed efter at have modtaget sin dom på tre måneders fængsel samt et erstatningskrav på 150.000 for injurier mod koncerndirektør Hans-Erik Wennerström. Vi har valgt at inddrage dette eksempel, da der udtrykkes politisk korrekthed, hvilket er et interessant aspekt for vores analyse.

SE: *Han lade pengarna på att fixa badrum och kök och **struntade i resten*** (20)

DK: *Han brugte pengene på at indrette badeværelse og køkken og **gav pokker i resten*** (21)

ES: *Apostó por el baño y la cocina, y **decidió no reformar el resto*** (26)

Ovenstående eksempel viser, hvordan der er anvendt politisk korrekthed i den spanske sætning, mens den danske version har grebet oversættelsen anderledes an.

Der er i originalteksten anvendt verbet *strunta* med præpositionen *i*, som tilsammen oversat til dansk betyder *at være ligeglad med*. I den danske oversættelse er *struntade i* oversat med *gav pokker i*, hvilket forekommer at være lidt stærkere end det svenske syntagma. Dvs. at Blomkvist (i den danske version) ikke blot var ligeglad med resten af lejligheden; han var *virkeligt* ligeglad. Konsekvensen bliver, at den danske modtager, med sit mentale landkort, vil drage den konklusion, at Blomkvist kun har haft øje for køkkenet og badeværelset i lejligheden, og resten kunne han ikke være mere ligeglad med. Oversættelsen synes dog ikke at være langt fra den svenske mht. de associationer, der vil fremkaldes hos både den svenske og danske modtager, hvorfor den danske modtagers mentale landkort i dette tilfælde ikke skaber problemer for forståelsen af budskabet.

De spanske oversættere har derimod valgt at gøre sætningen mere politisk korrekt og går dermed den modsatte vej af den danske sætning. *Struntade i resten* er oversat med *decidió no reformar el resto*, hvilket synes at være en omskrivning og til dels en eufemisme, idet den spanske oversættelse er ganske neutral sammenlignet med originalteksten. For at 'ramme' det svenske budskab, at Blomkvist besluttede sig for ikke at restaurere resten af lejligheden, og at han faktisk var decideret ligeglad med det, kunne de spanske oversættere evt. have oversat med *y no hizo caso del resto del piso*.

Grunden til strategivalget i den spanske udgave kunne skyldes, at de spanske oversættere ikke ønsker at støde deres læsere. Dog forekommer hverken originalteksten eller den danske oversættelse at være stødende for læseren. Og da det sociokulturelle og sproglige filter ikke går ind og begrænser den spanske modtagers mentale landkort, kunne man i den spanske udgave have anvendt en mere ordret oversættelse som nævnt ovenfor.

Eksempel 10

Nedenstående eksempel, som vi har klassificeret under *social kultur*, stammer fra kapitel to. Vi har valgt at inddrage dette eksempel i vores analyse, da der i

den svenske sætning er blevet anvendt et slangord, hvilket har været årsag til to forskellige valg af oversættelsesstrategier i den danske og spanske oversættelse. Forud for eksemplet er der en samtale mellem Salander og hendes chef Dragan Armanskij, hvor forholdet mellem disse to uddybes.

SE: *Men du är min chef och jag har träffat din fru och jag vill behålla jobbet hos dig och det mest korkade jag skulle kunna göra är att **strula med dig** (48)*

DK: *Men du er min chef, og jeg har mødt din kone, og jeg ønsker at beholde jobbet hos dig, så det dumme, jeg kunne gøre, ville være at **bolle med dig** (49)*

ES: *Pero eres mi jefe; además, conozco a tu mujer y quiero conservar este trabajo. Lo más estúpido que podría hacer sería **tener un rollo contigo** (59)*

Ifølge flere svenske blogs er *strula* et moderne svensk slang-ord, som betyder kysse eller *kæle*. Nedenstående citat fra en svensk blog forklarer betydningen af *strula*: "(...) in swedish, the word "strula" is not very often used in that meaning, cause in modern slang, it means "kissing" or "making out" (...)" ("*Kärleksbrev, the Love Letter på svenska*" (2009), fundet på www.fanfiction.net d. 20.11.09).

I den danske sætning er *strula* oversat med verbet at *bolle*, som indebærer det at have samleje, hvorfor der her fremkaldes flere associationer til noget seksuelt end *strula* ("*Att folk vågar strula runt!*" (2006), fundet på www.ungdomar.se d. 20.11.09). Efter at have læst MDHK og sammenlignet denne sætning med den svenske var vi overbeviste om, at det svenske ord *strula* havde samme betydning som det danske ord *bolle*. Vi konsulterede Politikens Frække Ordbog, som indeholder skældsord, samt seksuelle og latrinære udtryk, men *strula* indgik ikke deri, hvorfor vi måtte konkludere, at udtrykket ikke er frækt nok. Det danske verbum *bolle* indgår imidlertid i ordbogen, og bliver til svensk oversat med *knulla*, som ifølge ordbogen er det mest almindelige svenske ord for at have samleje. Vi kan derfor konkludere, at det danske udtryk er meget mere vulgært i forhold til det svenske, hvilket uundgåeligt vil give nogle forskelle i de associationer, der bliver skabt hos den svenske og danske modtager. Det

danske valg af oversættelsesstrategi er hermed ikke lige så politisk korrekt som den svenske og vil hermed give den danske modtager nogle andre associationer til Salander-figuren, da sproget, som nævnt i teorien, indvirker på modtagers tanker og reaktioner.

På grund af valget af denne oversættelsesstrategi går den danske modtagers sproglige filter, via det danske ord *bolle*, hermed ind og påvirker den danske modtagers tanker og dermed dets associationer til Salander-figuren. Dette får den konsekvens, at den danske modtager i dette tilfælde vil opfatte Salander som værende mere vulgær end intenderet i den svenske originaltekst. Den danske oversætter anvender hermed strategien *forvrængning*, således at budskabet bliver mere vulgært.

I den spanske oversættelse har man derimod valgt at anvende begrebet *tener un rollo*, hvilket, i modsætning til den danske oversættelse, er en eufemisme og hermed et mere politisk korrekt ord, da en affære ikke kun giver associationer til sex. En affære betegner i stedet et kærlighedsforhold, som kan være med eller uden følelser. Syntagmet *tener un rollo* giver nogle andre konnotationer end verbet *strula*, da sidstnævnte giver associationer til noget meget kortvarigt, hvorimod en affære giver flere konnotationer til en form for forhold, som har mulighed for at vare længere tid, og som kan indebære kærlighed og følelser.

De spanske oversættere anvender hermed strategien *forvrængning* og ændrer dermed budskabet i en tredje retning i forhold til den svenske og danske sætning, således at den spanske modtager får opfattelsen af, at Salander har tænkt på at starte en affære med sin chef og ikke blot kysse ham. Det er derfor tydeligt at se, at modtagerens sproglige og sociokulturelle filter i hhv. den svenske, danske og spanske kultur påvirker modtagerens tanker i en bestemt retning, hvorved bestemte associationer fremkaldes.

I dette tilfælde må vi konkludere, at hverken den danske eller spanske oversættelse har valgt en oversættelsesstrategi, der viderefører de samme associationer som i den svenske tekst, hvorfor de danske og spanske

modtagere får et andet billede af og associationer til Salanders relation til sin chef, end den svenske modtager får.

Eksempel 11

I det sidste eksempel, vi inddrager under *social kultur*, besøger Blomkvist ægteparret Burman, som Blomkvist har opsøgt i håb om, at de kunne hjælpe ham med at finde frem til et ægtepar, der måske kunne løse gåden om Harriets forsvinden. Vi har valgt at inddrage dette eksempel i vores analyse, da der i den svenske originaltekst er blevet anvendt et meget svensk kulturspecifikt ord, som ud fra de valgte strategier i den spanske og den danske oversættelse har forekommet at være svære at oversætte.

SE: *Paret pratade utpräglat Norsjömål sinsemellan och Mikael hade stundom svårt att begripa vad de sa. **Frun menade lockigt hår när hon kommenterade att kvinnan på bilden hade knövelhåra*** (353)

DK: *Parret talte med kraftig Norsjö-dialekt indbyrdes, og indimellem havde Mikael **svært ved at forstå, hvad de sagde*** (346)

ES: *La pareja hablaba un dialecto de Norsjö tan cerrado que, a ratos, le costaba mucho entenderlos. **Ella empleaba palabras como knövelhåra para referirse al pelo rizado*** (413)

Den svenske term *knövelhåra* er ikke et helt almindeligt ord, hvis betydning man blot kan slå op i en ordbog. Ifølge sprogkonsulenten Linda Kristiansen²¹ betyder det første led (*knövel*), som er en norrlandsk dialekt, på dansk *at krølle, bugte eller rynke*. Det andet led (*håra*) betyder (*gråt*) *hår, børste* og er formodentlig en afledning af *hår*. Ifølge Kristiansen tyder ordvalget på kvindens (kraftige) misbilligelse af krøllet, bølgende hår og *knövelhåra* er derfor et nedsættende udtryk for den pågældende kvindes hår og frisure. Den svenske term er hermed et særdeles kulturspecifikt ord, som kan volde problemer ved oversættelse til andre sprog.

---

²¹ Linda Kristiansen arbejder som sprogkonsulent for ordbogen.com i den svenske afdeling. Se bilag 3.

I den danske oversættelse har man gjort brug af kommunikationsstrategien *udeladelse*, da den sidste svenske sætning er fuldkommen udeladt. Det er dermed tydeligt, at den danske oversætter har vurderet, at den svenske sætning er så kulturspecifik, at den ikke længere er relevant at overføre til den danske modtager, da denne ikke ville få nogen associationer til termen *knövelhåra*. Den danske oversætter har hermed vurderet, at det vigtigste budskab i de to sætninger er, at parret havde en meget anderledes dialekt, som Blomkvist havde svært ved at forstå. De nøjagtige ord, som er specifikke for norsjödialekten, er derimod ikke relevante for den danske modtager, da denne blot ville blive forvirret over disse ekstra informationer, som vedkommende alligevel ikke ville kunne relatere til. Ved at anvende strategien *udeladelse* forvrænger den danske oversætter hermed det svenske originalbudskab, således at den danske modtager bliver pejlet i en mere kendt retning, og dermed kan den danske modtager relatere sætningen til sin egen forståelsesramme. Den danske oversætter forvrænger dermed bevidst virkeligheden for på den måde ikke at 'miste' den danske modtager ved at give nogle informationer, som er irrelevante for denne.

Den bevidst anvendte *udeladelse* og den heraf følgende *forvrængning* er derfor i dette tilfælde en god oversættelsesstrategi, da den danske modtager ikke mister nødvendige eller vigtige informationer for at kunne forstå det svenske budskab.

I den spanske oversættelse har man grebet sætningen anderledes an end i den danske. Her har man bevaret den sidste svenske sætning; der er ændret lidt på sætningsstrukturen og en smule på det semantiske indhold, og det svenske kulturord *knövelhåra* er bibeholdt. Problemet med denne oversættelsesstrategi (hvis der er nogen) er, at den spanske modtager højst sandsynligt ikke vil kunne relatere til den svenske term, og vedkommende vil derfor ingen associationer få efter at have læst sætningen. Når den danske oversætter har vurderet, at sætningen ikke er relevant for den danske modtager, på trods af at svensk og dansk kultur og sprog er forholdsvist tæt forbundne, er det tvivlsomt, at den

spanske modtager, som stort set ingen relation har til svensk kultur, vil forstå sætningen. Dette bekræftes af en spansk blog: *"Al principio el libro se hace un poco pesado porque, literalmente, el escritor habla en sueco. No, no es que los primeros capítulos estén sin traducir, el problema es que se refiere a lugares suecos, gente famosa, medios de comunicación, empresas del sector industrial, todo sueco y como no te suena nada te pierdes, por no mencionar lo difícil que son de recordar o pronunciar los nombres propios (Wennerström, Armanskij, Värmlands Folkblad, knövelhära, Järnvägsgatan etc.)"* ("Los hombres que no amaban a las mujeres" (2009), fundet på www.historiasdeveronica.blogspot.com d. 04.09.09).

De spanske oversættere forvrænger hermed budskabet ubevidst, da vi vurderer, at forvrængning i dette tilfælde *ikke* er en bevidst strategi, og de pejler dermed den spanske modtager i en ukendt retning, som vedkommende ingen forudsætninger har for at kunne forstå eller relatere til. I bloggen ses en tydelig kritik af selve oversættelsen, og der efterlyses ekspliciteringer samt udeladelser, hvorfor vi kan konstatere, at der ikke gives relevant information i den spanske sætning.

Den spanske modtagers sociokulturelle og sproglige filter bevirker, at den spanske modtager ikke forstår den kultur og den dialekt, der er i Norsjö, hvorfor denne modtagers mentale landkort er begrænset i forhold til denne viden, og vedkommende kan derfor ikke sætte sig ind i det, som sætningen udtrykker. Dette får som konsekvens, at den spanske modtager bliver forvirret og irriteret over, at vedkommende får oplysninger, som er fuldstændigt utilgængelige for vedkommende.

Ovenstående kunne tyde på, at de spanske oversættere ikke har forholdt sig kritisk til den svenske term *knövelhära* og dermed ikke har overvejet, om informationen er relevant for den spanske læser. Man kunne derfor udover dette argumentere for, at der ikke er blevet taget stilling til nogen form for oversættelsesstrategi i dette tilfælde, og at man blot har valgt at overføre den svenske term uden større overvejelser.

Eksempel 12

Vi har valgt at inddrage engelske låneord fra MDHK i vores analyse, da der er anvendt et stort antal af disse i den svenske originalversion, hvorfor den danske og de spanske oversættere har skullet vælge, hvordan disse låneord skulle håndteres i oversættelserne. Som nævnt under teori afsnittet om engelske låneord (under gennemgangen af sprogfiltret) anvender kulturer engelske låneord på forskellig måde og med forskellige hensigter. Man skal som interkulturel oversætter derfor være opmærksom på dette for at undgå fremmedgørelse hos modtageren.

Vi har valgt at kategorisere de engelske låneord under *social kultur*, da de eksempler, som vi tager fat på, berører en given kulturs sociale normer, hvad angår brugen af udenlandske ord i de respektive sprog. Man kunne have valgt at indsætte nedenstående første eksempel under *lingvistisk kultur*, da låneordet også udgør en metafor. Vi mener dog, at det i dette tilfælde er de sociale normer hvad angår engelske låneord, som er mest interessante, hvorfor vi kategoriserer eksemplet under *social kultur*.

Det er forud for nedenstående eksempel, at Blomkvist får al sin viden fra ungdomsvennen Robert Lindberg omkring Hans-Erik Wennerström og dennes karriere.

SE: *Han hade några riktigt skärpta **young warriors** som rådgivare [...]* (30)

DK: *Han havde nogle virkelig kvikke **young warriors** som rådgivere [...]* (31)

ES: *Tenía un par de **jóvenes tiburones** realmente muy agudos como consejeros [...]* (38)

Ovenstående eksempel er værd at inddrage i analysen, da man her ser, hvordan det engelske substantivsyntagme *young warriors* (unge krigere) er oversat forskelligt i den danske og spanske oversættelse.

Vi kan efter en søgning på www.google.se konstatere, at *young warriors* ikke er en udbredt term i det svenske sprog.

Den danske oversætter har valgt at lade *young warriors* stå, og efter en søgning på www.google.dk, kan vi konstatere, at *young warriors* ligesom i det svenske

sprog ikke er et udbredt syntagma i det danske. Det kunne derfor umiddelbart synes upassende, at den danske oversætter har ladet den engelske term stå. Dog forekommer strategien her ikke at udgøre det store problem, da engelske termer er en accepteret del af det danske sprog (Katan 2004: 111). Og da det danske folk behersker engelsk som andetsprog rigtig godt, skaber forståelsen af *young warriors* ingen problemer for de fleste danske læsere (Klebak 2009: 5). Man kunne måske argumentere for, at den danske oversætter kunne have valgt at oversætte *young warriors* til dansk, da oversætteren dermed ville få alle modtagere med. Man kan dog argumentere for at lade termen stå i den danske version, fordi både den danske og svenske kultur anvender engelske låneord lige meget, hvorfor det til en vis grad ville virke underligt at oversætte den engelske term til en dansk i ovenstående eksempel.

De spanske oversættere har valgt at oversætte det engelske syntagma til spansk med *jóvenes tiburones*, som er en levende metafor, og som oversat betyder *unge hajer*, hvilket forekommer at være en god oversættelse, idet man også anvender termen *haj* på engelsk for en person, som er særdeles kompetent og talentfuld inden for et givent område ("Shark" (2001), fundet på www.websters-online-dictionary.org d. 15.12.09). Desuden kan vi konstatere, efter en søgning på www.google.es, at *young warriors* ikke anvendes i det spanske sprog som en metafor for kompetente økonomiske rådgivere. Termen *tiburón* har dog på spansk en mere negativ klang, end *shark* har på engelsk (og *haj* på dansk), hvorfor de spanske oversættere med *jóvenes tiburones* udtrykker noget lidt anderledes og mere negativt end den svenske og danske oversætter.

På trods af at *jóvenes tiburones* har en mere negativ klang end *young warriors*, synes strategivalget at være særdeles passende i dette tilfælde, idet engelsk ikke er så indgroet i det spanske sprog ("*¿Por qué nos cuesta tanto hablar inglés?*" (2008), fundet på www.elpais.com d. 26.11.09). Havde de spanske oversættere valgt at lade *young warriors* stå, havde de spanske modtagere følt sig fremmedgjorte fra teksten. Dette ville ske, da spaniernes sprogfilter ville begrænse deres mentale landkort på grund af manglende kendskab til engelsk,

og dermed ville kommunikationen mislykkes. Ved at oversætte *young warriors* med *jóvenes tiburones* anvender de spanske oversættere kommunikationsstrategien *forvrængning*, hvorved de spanske modtagere bliver pejlet i en anden og passende retning, og dermed lykkes kommunikationen.

På trods af, at engelske termer er accepterede og anvendes i både det danske og svenske sprog, kan de skabe det problem, at de både kan underminere sproget og skabe sociale kløfter, specielt i det spanske sprog. På den anden side tilføjer engelsk ofte til det danske og svenske sprog en 'ny dimension' (humor etc.) til en tekst, og engelsk kan især være brugbart, når det synes svært eller umuligt at oversætte en engelsk term til målsproget. Når engelske låneord anvendes i det spanske sprog, tilføjes der derimod noget mere negativt, såsom snobberi. Derfor synes strategierne i ovennævnte eksempel i både den danske og spanske udgave af MDHK at være velvalgte, idet oversætterne har taget højde for de to kulturers kendskab til og anvendelse af engelske termer. Hverken den danske eller spanske modtagers mentale landkort begrænser forståelsen af de to oversatte tekster, og kommunikationen er dermed vellykket i dette tilfælde.

Eksempel 13

Nedenstående sætning er endnu et eksempel på brugen af engelske låneord i MDHK. Vi har valgt at inddrage dette eksempel i vores analyse af MDHK, da det er interessant at undersøge, hvorvidt det har været en god strategi at overføre den engelske term direkte til den danske og spanske tekst.

SE: *Cash-flow problem* (33)

DK: *Cash-flow problem* (34)

ES: *Cash-flow problem* (42)

Forud for sætningen finder der en samtale sted mellem Mikael Blomkvist og skolekammeraten Robert Lindberg, hvor de snakker om Wennerström-koncernen og dets regnskab.

Som det ses i ovenstående eksempel, har den svenske originaltekst valgt at benytte den engelske fagterm *cash-flow problem* som udtryk for, at Wennerström-koncernen på et tidspunkt havde problemer med manglende likvider. Termen *cash-flow* betyder pengestrøm og er et andet ord for de ind- og udbetalinger, der sker i en given periode ("*Cash-flow*" (2009), fundet på www.selskabsadvokaterne.dk d. 25.11.09). Der er på hhv. svensk, dansk og spansk ingen forskelle i termens indhold og betydning.

Ifølge både det svenske og danske sprognævn er der en tiltagende brug af engelske låneord i svenske og danske tekster, og de nordiske nationalsprog taber efterhånden terræn til engelsk, især i den akademiske verden og erhvervslivet ("*Sprogpolitik, ja tak*" (2007), fundet på www.information.dk d. 25.11.09 og "*Den svenska språkvården är för liberal!*" (2007), fundet på www.sprakforsvaret.se d. 25.11.09). Det er derfor ikke overraskende, at der i den svenske og danske udgave af MDHK er blevet anvendt en engelsk økonomisk fagterm på trods af, at der findes en svensk og dansk ækvivalent term. Vi kan efter en søgning på www.google.dk, konstatere, at den engelske term anvendes i danske økonomiske tekster. Problemet er dog, at MDHK ikke er en økonomisk tekst, men derimod en kriminalroman og bestseller, der henvender sig til en bred målgruppe, som ikke nødvendigvis har forudsætningerne for at forstå den engelske term som intenderet. Dette kan ifølge det svenske sprognævn skabe sociale kløfter og modsætninger mellem forskellige grupper i samfundet samtidig med, at det reducerer det enkelte nationalsprog.

På grund af det engelske sprogs store indflydelse på den danske hverdag (i TV-programmer, film, bøger etc.) vil den danske modtager højst sandsynligt have en idé om, hvad termen *cash-flow* betyder. Dette er dog ikke ensbetydende med, at modtageren fuldt ud forstår begrebet, da det som nævnt er meget økonomisk, og de associationer, der hermed skabes hos den danske modtager, vil være noget mere begrænsede, end hvis modtageren havde haft engelsk som modersmål, eller hvis modtageren havde haft en fagøkonomisk baggrund.

Den danske modtagers sproglige filter går i dette tilfælde ind og delvist begrænser den danske modtagers mentale landkort, hvad angår dets viden om engelske økonomiske termer, hvilket kan medføre, at den danske modtager føler sig fremmedgjort fra teksten. Der er i dette tilfælde hverken gjort brug af strategierne *udeladelse*, *forvrængning* eller *generalisering*. I dette tilfælde synes dette ikke at være et bevidst valg fra oversætterens side, og man kan argumentere for, at vedkommende ikke har taget stilling til hvilken strategi, man burde have anvendt for at tilpasse oversættelsen til den danske modtager.

I den spanske sætning har man, ligesom i den danske, ladet den engelske term stå på trods af, at der findes en ækvivalent term på spansk. Ifølge det spanske institut Fundéu BBVA, som arbejder med brugen af det spanske sprog i medierne, er *cash-flow* en engelsk term, som i høj grad bliver brugt inden for den finansielle og økonomiske sektor, og som kan oversættes til spansk med termerne *flujo de caja*, *flujo de dinero contante*, *caja generada* etc. ("*Cash flow*" (2009), fundet på www.fundeu.es d. 25.11.09). Det spanske akademi, Real Academia Española, som er officielt ansvarlig for at regulere det spanske sprog, behandler oversættelsen af låneord i det spanske sprog og understreger, at hvis der på spansk findes en ækvivalent term for det udenlandske ord, skal denne spanske term anvendes. Man burde derfor have anvendt de ovenfor nævnte spanske ækvivalenter i dette tilfælde, da der ingen grund er til at anvende den engelske term, og da man desuden fra RAE's side gerne vil begrænse graden af låneord i det spanske sprog ("*Qué contiene el Diccionario panhispánico de dudas*" (2005), fundet på <http://buscon.rae.es/dpdl/html/quecontiene.htm> d. 25.11.09).

Ifølge flere spanske blogs er blandingen af engelske ord i den spanske udgave af MDHK en strategi, som ikke falder i god jord: "*También me ha tocado bastante la moral (y las narices) las palabras en inglés en medio de las frases, usadas a modo de coletillas. Mi inglés es más bien penoso, pero me parece pijo o esnob el uso del inglés como si fuera Fashion*" ("*Hola a tod@s!!*" (2009), fundet på www.alacan.com d. 02.09.09). Som nævnt i teori afsnittet om

engelske låneord anvender forskellige kulturer ikke engelsk på samme måde, hvorfor oversætterne skal tage hensyn til dette for at undgå at krænke en given modtager. Der er i den spanske udgave af MDHK blevet overført mange engelske låneord fra originalteksten, og ud fra ovenstående citat er det tydeligt, at dette ikke altid er en vellykket strategi. Ifølge Katan bruges engelske låneord i nogle kulturer for at imponere, og det er netop denne effekt, som de engelske låneord har hos den spanske modtager. Ovennævnte citat understreger, at anvendelsen af det engelske låneord kan forekomme snobbet for den spanske modtager, og dette kan få den konsekvens, at den spanske modtager får indtrykket af, at den svenske befolkning i sig selv er snobbet. Dette sker, da de spanske oversættere ikke har taget hensyn til deres egen målkultur, nemlig at man i den spanske kultur ikke anvender engelske låneord, som man gør i Sverige.

I en anden spansk blog skrives der følgende om låneordene i MDHK:
"Sinceramente, lo de mezclar palabras en inglés en el texto, me ha parecido bastante artificial y forzado. No me ha gustado nada." ("*Los Hombres Que No Amaban A Las Mujeres*" (2009), fundet på www.blogs.elcorreodigital.com d. 02.09.09). Brugen af engelske låneord får herved nogle utilsigtede konsekvenser for de associationer, der fremkaldes hos den spanske modtager, da vedkommende føler, at teksten bliver meget kunstig og fjern fra dennes hverdag. I modsætning til den danske og svenske kultur er den spanske ikke påvirket i samme grad mht. engelsk (synkronisering af udenlandske film og tv-serier etc.) som i Danmark og Sverige, hvilket gør, at den spanske modtager har sværere ved at relatere til de engelske låneord i den spanske udgave af MDHK og specielt en engelsk økonomisk term som i dette tilfælde. Den spanske modtagers sproglige filter forårsager, at den spanske modtagers viden om engelske økonomiske termer er begrænset, hvilket indskrænker denne modtagers mentale landkort. Man kan, ligesom i det danske eksempel, argumentere for, at oversætterne har undladt at træffe et valg mht. hvilken kommunikationsstrategi, der ville være hensigtsmæssig og relevant at anvende, for at de spanske modtagere kunne relatere til sætningen. De spanske

oversættere har i stedet valgt den lette vej ved blot at overføre termen direkte fra den svenske udgave af MDHK.

Konsekvensen af dette 'valg' er, at den spanske modtager føler sig fremmedgjort fra teksten og måske også latterliggjort og krænket, hvis denne ingen forudsætninger har for at forstå den engelske term.

4.3. NATUR

Eksempel 14

Under denne kategori har vi to eksempler at inddrage. Eksemplerne er interessante, da vi igen kan konstatere, at der er brugt forskellige oversættelsesstrategier i den danske og spanske udgave. Eksemplerne er begge fra prologen, hvor blomsterne, som koncerndirektør Henrik Vanger gennem 40 år har modtaget fra en ukendt afsender, omtales.

Den tilsendte blomst er som altid tørret og derefter sat i glasramme, og i det første eksempel gives der en beskrivelse af blomstens art:

SE: *Det var en föga imponerande **buskväxt** med små ljunglika blad och en två centimeter stor vit blomma med fem kronblad (6)*

DK: *Det var en lidet imponerende **buskvækst** med små lyngagtige blade og en to centimeter stor hvid blomst med fem kronblade (6)*

ES: *Se trataba de una **planta** bastante insignificante, con pequeñas hojas parecidas a las del brezo y una flor blanca, de dos centímetros, con cinco pétalos (10)*

Den danske oversættelse *buskvækst* er en ordret oversættelse af den svenske term *buskväxt*. Definitionen på termen *busk* er "en vedplante, der fra grunden deler sig i flere omtrent lige kraftige stammer" ("*Busk*" (2009), fundet på www.denstoredanske.dk d. 17.11.09 og "*Växter*" (2009), fundet på www.ne.se d. 17.11.09). Den svenske term *växt* betyder på dansk *plante*, men da *buskplante* ikke er en term, der findes på dansk, er *buskvækst* det tætteste man kan komme på den svenske term, da den danske term *vækst* defineres som en bevoksning eller plante, fx en urt, en busk eller et træ ("*Vækst*" (2009), fundet på www.sproget.dk d. 17.11.09). Den danske oversættelsesstrategi fungerer

derfor udmærket i dette tilfælde, da der fremkaldes de samme associationer hos både den svenske og danske modtager.

Den spanske sætning er derimod oversat til *planta*, hvilket ikke er ækvivalent til *buskväxt*, da *planta* er et overbegreb til *busk*. Der er i den spanske oversættelse af sætningen hermed blevet gjort brug af *generalisering* og *chunking op*, da karakteriseringen af Harriets blomst (*rubinetten*) er blevet mindre specifik i den spanske end i de to andre udgaver. *Chunking op* kan i mange tilfælde være en nyttig strategi, hvis der ikke findes en ækvivalent term på målsproget, og i dette tilfælde har der været grund til at anvende denne strategi, da *buskväxt* ikke så let kan oversættes til spansk. En oversættelsesmulighed kunne være *flor de arbusto*, men man kan argumentere for, at overbegrebet *planta* er et udmærket valg af term, da den senere i kapitlet bliver yderligere beskrevet.

Konsekvensen af ovennævnte *chunking* er i dette tilfælde, at der bliver overført et andet budskab vedrørende Harriets blomst, hvor den spanske modtager får færre informationer end den svenske og danske modtager. I dette tilfælde udgør dette andet budskab intet større problem, selvom *rubinetten* er blevet gjort mere uspecifik. Men da *rubinetten* ekspliciteres yderligere et par linjer længere nede, forringes modtagerens evne til at kunne relatere til busken ikke. Årsagen til, at de spanske oversættere har valgt at lave en *generalisering* i dette tilfælde, er, at de ikke har anset det for relevant for den spanske modtager at vide, hvilken type plante Harriet sendte Henrik Vanger, men blot anså det for relevant, at modtageren vidste, at det drejede sig om en plante. Valget af oversættelsesstrategi er i dette tilfælde udmærket, idet de spanske oversættere har taget højde for, hvad der for den spanske modtager er relevant, hvorfor de har *chunket op*. De spanske modtageres mentale landkort er i dette tilfælde ikke begrænset, eftersom der oversættes med et overbegreb, som de med deres sociokulturelle filter udmærket kan relatere til.

Eksempel 15

I det andet eksempel, som omhandler ovennævnte australske blomst, forklares det, at blomsten er beslægtet med myrten.

SE: *I sitt utlåtande skrev botanikern att växten var besläktad med **Rosenmyrten** [...] (6)*

DK: *I sin udtalelse skrev botanikeren, at planten var beslægtet med **myrten** [...] (6)*

ES: *En su informe, la botánica explicaba que la planta estaba emparentada con la **Leptospermum flavescens** [...] (10)*

Eksemplet viser, at den danske og de spanske oversættere har valgt at anvende to forskellige strategier hvad angår oversættelsen af den australske blomst, som Harriet sendte Henrik Vanger.

De spanske oversættere har valgt at gøre brug af *generalisering* i den forstand, at de *chunker ned*, dvs. at de gør noget generelt mere specifikt. Der er i den originale udgave af MDHK tale om en *rosenmyrte*, som er en kendt plante både i Sverige, Danmark og Spanien. Der forekommer at være en misforståelse i den svenske originaltekst, idet der skrives, at *rosenmyrten* ofte forveksles med *Leptospermum scoparium*, men ifølge en dansk-svensk botanisk ordbog²² (som er udarbejdet af statsautoriserede translatører) er *Leptospermum scoparium* den fuldstændigt samme plante som *rosenmyrten*, og der er derfor tale om en selvmodsigelse i den originale svenske udgave. Denne selvmodsigelse får konsekvensen, at misforståelsen højst sandsynligt er blevet overført til mange oversatte bøger af MDHK, og dette er måske en af grundene til, at den spanske udgave er problematisk oversat i dette tilfælde.

De spanske oversættere har valgt at bruge den latinske betegnelse for *rosenmyrten*, dvs. *Leptospermum flavescens*, hvilket som nævnt ovenfor ikke er den korrekte latinske betegnelse, da dette var *Leptospermum scoparium*. *Leptospermum flavescens* er ifølge foreningen Australian Native Plants Society²³ et ældre udtryk og synonym for *Leptospermum polygalifolium*, som også hører til myrtefamilien, men som er en smule lavere end rosenmyrten.

---

²²Nævnte ordbog findes på hjemmesiden www.danska-svenska.se.

²³ Australian Native Plants Society (Australia) er en australsk forening, som varetager den australske fauna, både hvad angår dyrkning og bevarelse.

Efter korrespondance med Jette Dahl Møller²⁴ fik vi ligeledes bekræftet, at der i den svenske udgave er tale om en fejl. Der er altså først og fremmest tale om en fejloversættelse i den spanske udgave, og derudover er der ligeledes en ændring i stilniveauet i forhold til den svenske udgave, da der i den spanske udgave anvendes en latinsk betegnelse i stedet for den mere gængse term *rosenmyrten*.

Problemet med dette strategivalg er, at den spanske læser af MDHK vil føle sig fremmedgjort fra dette tekststykke, da modtageren pga. sit sproglige filter er ubekendt med det latinske navn. Man kan desuden formode, at den spanske læser vil sidde tilbage og ikke blot føle sig fremmedgjort men også latterliggjort i og med, at det tages for givet, at læseren er bekendt med det latinske navn, hvilket de færreste læsere (uanset kultur) vil være pga. det sociokulturelle filters begrænsede viden inden for botanik og sjældne planter.

Grunden til, at de spanske oversættere har valgt at anvende den latinske betegnelse for *rosenmyrte*, kan være, at de mener, at den specifikke ramme i dette tilfælde er meget vigtig. Den valgte oversættelsesstrategi er dog i dette tilfælde uhensigtsmæssig og får den uheldige konsekvens, at spanieren sidder tilbage med en manglende forståelse for indholdet af sætningen. Dog kan man retfærdiggøre anvendelsen af den latinske betegnelse i dette tilfælde, da der er tale om en udtalelse fra en botaniker, som er professionel og hermed vant til at anvende de latinske betegnelser for planter etc.

En anden årsag til anvendelsen af termen *Leptospermum flavescens* i den spanske udgave kan være, at oversætterne er blevet forvirrede af den svenske udgave, der som tidligere nævnt har rodet rundt i de botaniske begreber. Ved at anvende en latinsk betegnelse glider de spanske oversættere let hen over problemet, da de fleste spanske læsere ingen forudsætninger har for at vide, at der er tale om en fejloversættelse. Denne oversættelsesstrategi forekommer at være særdeles beregnende, da oversætterne 'snyder' læserne ved at ændre stilniveauet, således at disse ikke indser, at der er tale om en decideret fejl i afsnittet.

---

²⁴ Jette Dahl Møller er associeret professor og Master of Science ved Botanisk Have. Se bilag 4.

Hvad angår den danske oversættelse, har oversætteren valgt at anvende overbegrebet *myrte* og går dermed den modsatte vej i forhold til den spanske version ved at gøre brug af *generalisering* og *chunking op*. Oversætteren går i dette tilfælde fra noget specifikt (rosenmyrte) til noget generelt (myrte), og dette valg skyldes sandsynligvis, at oversætteren har vurderet, at det relevante for den danske modtager har været at forstå, at der er tale om en myrte, og det er dermed ikke af så stor betydning præcis hvilken specifik art, der er tale om. Man kunne ligeledes argumentere for, at den danske oversætters valg af strategi mht. overbegrebet myrte skyldes selvmodsigelsen vedrørende det latinske begreb *Leptospermum scoparium* og termen *rosenmyrte* i den svenske originaltekst. Denne misforståelse har forårsaget, at den danske oversætter har været nødsaget til at anvende en anden strategi end blot at oversætte ordret fra den svenske tekst for at undgå at videreføre fejlen fra den svenske udgave. Den danske oversætter har valgt at anvende overbegrebet *myrte*, hvilket ikke er synonym for *Leptospermum scoparium*. Dermed kunne det tyde på, at den danske oversætter har indset, at der var en fejl i den svenske originaltekst og hermed har forsøgt at undgå at overføre samme fejl til den danske tekst. Dermed er det tydeligt, at den valgte strategi i den danske oversættelse er mere passende end strategivalget i den spanske.

4.4. LINGVISTISK KULTUR

Under *lingvistisk kultur* inddrager vi eksempler på metaforer, som har givet oversættelsesmæssige udfordringer på dansk og spansk.

Vi har valgt udelukkende at inddrage metaforer, som stammer fra prologen, kapitel et samt kapitel to. Vi mener derfor, at disse udvalgte fem metaforer udgør et repræsentativt udsnit, og metaforerne viser dermed den generelle oversættelsestendens i den danske og spanske udgave af MDHK.

Eksempel 16

Det første eksempel, vi inddrager under *lingvistisk kultur*, stammer fra kapitel et. Det er her, at Blomkvist er til pressemøde efter at have modtaget dommen for

injurier mod Wennerström, hvor en reporter spørger Blomkvist, om han fortsat hævder, at Wennerström er en bandit.

SE: *Det låg et pratminus med en potentiellt förödande rubrik bakom frågan och Mikael hade kunnat **halka på bananskalet** om inte reportern signalerat faran genom att skjuta fram mikrofonen lite för ivrigt (16)*

DK: *Der lå en artikel med en potentielt ødelæggende overskrift bag spørgsmålet, og Mikael kunne være **gledet i bananskrællen**, hvis ikke journalisten havde signaleret faren ved lidt for ivrigt at stikke mikrofonen frem (16)*

ES: *Tras aquella pregunta se escondía una cita acompañada de un devastador titular, y Mikael podría haber **mordido el anzuelo** si el reportero no le hubiese advertido del peligro al acercar su micrófono con un entusiasmo algo excesivo (21)*

Den svenske metafor *at halka på bananskalet* og den danske *at glide i bananskrællen* har samme semantiske betydning og anvendes på samme måde i både den svenske og danske kultur. Begge metaforer udtrykker en person, der er uopmærksom og uheldig. Metaforen fremkalder dermed nogle andre associationer, end hvis man blot havde valgt at udtrykke sig mere direkte. Ovenstående metafor er et eksempel på en *stivnet* metafor, da den stadig giver modtager visse mentale billeder, men da den ikke er anvendt i en meget speciel og anderledes kontekst, kan den ikke betegnes som værende *original*. Man har i den danske oversættelse valgt at anvende strategien *oversætte med samme billede*, da det mentale billede der skabes, er det samme i den svenske og danske kultur; et billede af en person der går på gaden, der, uden at se sig for, træder i en bananskræl og falder. Havde man blot valgt at oversætte det svenske syntagma mere direkte, ville modtageren miste alle de mulige fortolkninger og associationer, da han ville få al informationen "foræret" og hermed ikke selv ville være nødsaget til at tænke videre over sætningen. Man kan derfor sige, at metaforen er et eksempel på brugen af kommunikationsstrategien *udeladelse*, da metaforen i sig selv udelader et mere direkte verbalsyntagma. Derudover er metaforen *at glide i bananskrællen* i sig selv et eksempel på semantisk ufuldstændighed, hvor modtager selv skal inferere det udeladte. Denne påvirkning af modtagers tankegang forstørker dennes begrænsede verdensbillede og skaber hermed flere og nye meninger for modtager. Den danske oversætters valg af strategier har derfor i dette tilfælde fået et vellykket resultat.

Den spanske metafor *morder el anzuelo* betyder oversat til dansk *at bide på krogen*, hvilket er en metafor for *at gå i en fælde* eller for *at blive narret*. De spanske oversættere har valgt at oversætte den svenske originalmetafor med *et andet billede*, og metaforen på spansk er *død*, dvs. at den er så inkorporeret i det spanske sprog, at den ikke længere fremkalder nogle billeder eller associationer hos den spanske modtager. Dermed adskiller den sig fra den danske og svenske metafor, idet disse begge er *stivnede* (man kan fx ikke slå dem op i nogen leksika, ordbøger etc.). Hvad angår det oversættelsesmæssige perspektiv, forekommer den spanske metafor ikke at være fuldkommen ækvivalent til den svenske originalmetafor. I originalmetaforen (*halka på bananskalet*) udtrykkes der noget uheldigt, og ikke at der nødvendigvis er lagt en fælde for Blomkvist. De spanske oversættere udtrykker med deres valg af metafor, at der er nogen, som har lagt en fælde for Blomkvist, og de overfortolker dermed den svenske originalmetafor, hvorved det "tilfældige" aspekt (at Blomkvist undgår en uheldig situation, fordi han tilfældigvis opdager den fremstrakte mikrofon) mistes, idet der i den spanske metafor *morder el anzuelo* udtrykkes, at nogen decideret har planlagt at snøre ham.

Som nævnt ovenfor er metaforen i sig selv en *udeladelse*, og i dette tilfælde forvrænger de spanske oversættere den svenske originalmetafor og hermed også budskabet ved at anvende den spanske metafor. Budskabet i den spanske metafor bliver derfor et andet end det, der var intenderet i den svenske metafor, hvorfor der fremkaldes andre associationer hos den spanske modtager. Dette er et problem, da man ved dette strategivalg pejler den spanske modtager i en anden retning end intenderet, hvorfor originalbudskabet ændres, hvilket i dette tilfælde ikke er hensigtsmæssigt.

Eksempel 17

Den næste metafor, vi vil inddrage i vores analyse, stammer fra prologen. Det er her, den pensionerede politimand Gustaf Morell, som i sin tid forsøgte at opklare mysteriet om Harriets forsvinden, bliver beskrevet. Vi inddrager denne metafor i vores analyse, da der i den danske og spanske udgave af MDHK er anvendt to forskellige oversættelsesstrategier, hvad angår metaforen, hvorfor

det er interessant for vores speciale at finde årsagerne til og konsekvenserne af disse valg. Vi vurderer, at *hærdet veteran* er en metafor, idet *veteran* anvendes om tidligere militære personer, hvilket Morell ikke er, hvorfor eksemplet placeres under lingvistisk kultur.

SE: *Den pensionerade polisen var en **luttrad veteran*** (8)

DK: *Den pensionerede politimand var en **hærdet veteran*** (8)

ES: *El ex comisario era un **perro viejo** bastante curtido* (12)

Den svenske metafor *luttrad veteran* og den danske *hærdet veteran* har samme semantiske betydning og anvendes på samme måde i både den svenske og danske kultur. Begge metaforer giver associationer til en person (her en politimand), som er meget erfaren og dygtig. Da metaforen i dette tilfælde handler om en pensioneret politimand, fremkaldes der endnu stærkere associationer, da *veteran* giver konnotationer til kamp og krig, mens der ved termen *hærdet* associeres til noget hårdt og uigennemtrængeligt (*hærdet stål* etc.). Den svenske og danske krigsmetafor er dermed et eksempel på en *original* metafor, da der som ovenfor nævnt fremkaldes nye og slående associationer hos den svenske og danske modtager.

Man har i den danske oversættelse valgt at oversætte metaforen *med samme billede*, da det er samme mentale billede, der skabes i den svenske og danske kultur. Havde man blot valgt at oversætte metaforen med dets reelle betydning (en erfaren og dygtig person), ville vigtige konnotationer gå tabt hos modtager, og vedkommende ville som konsekvens af denne neutralisering få et mere begrænset indtryk af og forståelse for den pensionerede politimand. Man kan derfor sige, at det at anvende en metafor i sig selv udgør en *udeladelse* i og med, at man har valgt at udelade det mere direkte ord *erfaren*. Som tidligere nævnt er metaforen derfor et eksempel på semantisk ufuldstændighed, hvorved modtager selv skal inferere det udeladte. Dette udgør dog intet problem i dette tilfælde, da den danske modtagers sproglige filter ikke går ind og blokerer for dennes opfattelse og forståelse af metaforen, hvorfor strategien *at oversætte med samme billede* synes at være en udmærket strategi i dette tilfælde.

I den spanske oversættelse er *luttrad veteran* oversat med et andet billede i form af dyremetaforen *perro viejo*. Metaforen på spansk er *død*, da den ikke længere giver modtager associationer til en hund, dvs. at selve grundbetydningen er ikke længere til stede. Metaforen har dog bevaret visse træk fra hunden og giver hermed den spanske modtager associationer til en erfaren og sympatisk person, som kender alle trickene, og som kan spore sig frem til sandheden, ikke nødvendigvis fordi vedkommende er dygtig, men fordi han/hun er erfaren.

Vi kan derfor konkludere, at der er visse forskelle i de associationer, som den svenske og danske modtager får af de pågældende metaforer og de associationer, som den spanske modtager får af den spanske metafor. Mens den svenske og danske metafor er krigsmetaforer, som går på det 'hårde', går den spanske metafor mere på det sympatiske. Budskabet, der bliver videregivet til den spanske modtager, bliver derfor *forvrænget* af de spanske oversættere i den forstand, at budskabet ikke er det samme som i den svenske og danske tekst. Strategien er dog i dette tilfælde en udmærket løsning, da der på spansk (ud fra søgninger på www.google.es) ikke findes et lignende metaforisk udtryk til *luttrad veteran*. Derfor har de spanske oversættere været nødt til at gøre brug af en anden metafor, som kunne fremkalde lignende associationer hos den spanske modtager. Havde man valgt at oversætte *med samme billede* til spansk, ville den spanske modtager ikke have kunnet relatere til udtrykket grundet vedkommendes sproglige filter, som ville begrænse den spanske modtagers forståelse af metaforen. Derfor er strategien (at anvende en *død* metafor) i den spanske version i dette tilfælde vellykket.

Eksempel 18

Nedenstående metaforeksempel er taget fra kapitel to. Det er her, at Dragan Armanskij, Salanders chef, bliver beskrevet i forbindelse med Salanders ansættelse. Eksemplet er interessant at inddrage, da de spanske og den danske oversætter har håndteret oversættelsen forskelligt.

SE: *Under de månader som följde tog Armanskij Lisbeth Salander **under sina vingars beskydd** (44)*

DK: *I de måneder, der fulgte, tog Armanskij Lisbeth Salander **under sine vinger** (44)*

ES: *Durante los meses siguientes, Armanskij tuvo a Lisbeth Salander **bajo su protección** (55)*

Efter en søgning på www.google.se kan man konstatere, at metaforen *under sina vingars beskydd* er en meget anvendt svensk metafor. Der er i ovenstående eksempel anvendt to forskellige strategier i den danske og spanske udgave af MDHK vedrørende oversættelsen af denne metafor. I den danske version er oversættelsen stort set ordret, og metaforen har samme semantiske indhold; at Armanskij sammenlignes med enten en fugl eller en engel, der breder sine vinger ud for at beskytte Salander. Den danske metafor fremkalder forskellige associationer hos den danske læser, og vedkommende får heriblandt et højtideligt billede af Armanskij og et indtryk af, at han fungerer som Salanders *skytsengel*. Ved at anvende denne metafor bliver modtageren præsenteret for nogle grundlæggende værdier i det svenske (og danske) samfund, dvs. at det er kristne kulturer, hvor man hjælper de mennesker, der har brug for det. Metaforen (på både dansk og svensk) er i dette tilfælde *stivnet*, dvs. at metaforen stadig fremkalder billeder hos modtager, hvorfor den ikke er *død*. Da metaforen desuden er set anvendt i andre sammenhænge både på dansk og svensk, kan den ikke kaldes for *original*. Som strategi har den danske oversætter valgt at oversætte *med samme billede*, hvilket i dette tilfælde er særdeles brugbart, idet metaforen også anvendes i det danske sprog. Dermed får den danske modtager samme oplevelse som den svenske modtager om det forhold, der eksisterer mellem Armanskij og Salander. Den danske modtagers mentale landkort er i dette tilfælde ikke begrænset, da modtageren let kan relatere til den anvendte metafor, hvorfor oversættelsen her er vellykket.

De spanske oversættere har valgt at oversætte *under sina vingars beskydd* med det neutrale syntagma *bajo su protección* og udelader hermed metaforen ved at anvende strategien *oversætte med den betydning billedet har i den givne kontekst*. Dermed forvrænger de spanske oversættere en del af originalbudskabet, og de spanske modtagere mister dermed en masse

associationer til det religiøse aspekt, idet den spanske oversættelsesløsning ikke udtrykker andet, end at Armanskij passer på Salander. Derfor kunne man også sige, at de spanske oversættere *chunker op*, da de i dette tilfælde går fra noget specifikt (metafor) til noget generelt (*bajo su protección*). Denne strategi kan være fordelagtig i de tilfælde, hvor modtager ingen chance har for at kunne relatere til det skrevne, men i dette tilfælde synes strategien at være unødvendig. Den spanske metafor *bajo sus alas* er en frekvent anvendt metafor, som betyder og fremkalder de samme associationer hos den spanske modtager, som metaforen *under sina vingars beskydd* fremkalder hos de svenske modtagere. Desuden er Spanien en kultur, hvor religion spiller en vigtig rolle, hvorfor man med fordel kunne have oversat med ovennævnte metafor (*bajo sus alas*). Man kan derfor argumentere for, at de spanske oversættere, for at ramme originalbudskabet, burde have oversat med en metafor, og når det har vist sig at det var muligt at oversætte *med samme billede*, synes den anvendte strategi at være uhensigtsmæssig i dette tilfælde.

Eksempel 19

Den næste metafor, vi vil inddrage i vores analyse, stammer fra kapitel et. Dette eksempel er interessant, da der her er tale om to meget kulturspecifikke oversættelser i den danske og spanske udgave af MDHK, hvorfor det er interessant at analysere, hvorvidt der skabes de samme associationer hos både den svenske, danske og spanske modtager. Forud for eksemplet finder der en samtale sted mellem Blomkvist og Lindberg, og de diskuterer historien om emballagefabrikken Minos og de penge, som Wennerström lånte af SIB (Styrelsen for Industriel Bistand).

SE: *Då pratar vi inte längre om kattskit* (33)

DK: *Og nu snakker vi ikke længere om peanuts* (34)

ES: *No es moco de pavo* (42)

Den svenske sætning *da pråtar vi inte längre om kattskit* stammer fra ordsproget *det var inte kattskit, sa bonden om hundlorten*. Bonden i ordsproget udtrykker, at det ikke var så lille en lort, hunden havde lagt. Ud fra forskellige

søgninger på www.google.se erfarer vi, at man anvender metaforen i stort omfang: "*För en pensionerad jazzmusiker är några tusen i royalty inte kattskit*" ("*Nej till förlängd upphovsrätt!*" (2008), fundet på www.aberg.wordpress.com d. 07.12.09). Samtidig synes det dog svært at finde en decideret definition på metaforen samt ordsproget. Derfor må vi konkludere, at metaforen hverken er *død* eller *original*, men *stivnet*, dvs. at den stadig fremkalder visse associationer hos modtageren. Det er desuden en metafor, som anvendes om andet end blot penge, som ellers er tilfældet i ovenstående eksempel. Følgende svenske citat bekræfter dette: "*Vi fick leva på kreddan av att vi hade Super Mario Bros 3 lång före alla andra, och det var inte precis kattskit när man var sex år ska jag säga er!*" ("*I nådens år 1990*" (2009), fundet på <http://www.matroschka.se> d. 07.12.09).

Efter at have defineret metaforen og 'oversat' den, kan man konkludere, at metaforen i MDHK får den semantiske betydning, at *man ikke længere taler om småbeløb*, idet Blomkvist og ungdomsvennen Robert Lindberg taler om Wennerström-koncernen, og om hvor mange penge denne koncern har genereret i de forløbne år via investeringer etc.

I den danske oversættelse er den svenske metafor *då pratar vi inte längre om kattskit* blevet oversat med *nu snakker vi ikke længere om peanuts*. Der er i den danske sætning blevet anvendt den engelske term *peanuts* (jordnødder), som ifølge www.sproget.dk oftest er synonym for penge. Den anvendte engelske term bekræfter, at det danske sprog inkorporerer mange engelske termer i det danske sprog, hvilket ofte ikke skaber problemer for den danske modtagers forståelse af termen. I dette tilfælde kunne den danske term *pebernødder* have været anvendt, hvormed den danske oversætter ville have nået ud til hele den danske læserskare. Dog forekommer termen *peanuts* at være mere tidssvarende, hvorfor det danske metaforvalg er en udmærket strategi i dette tilfælde. Den svenske metafor *då pratar vi inte längre om kattskit* er til dansk blevet oversat *med et andet billede*, som giver associationer til mønter og andre småbeløb. Metaforen er på dansk *stivnet*, da den danske modtager stadig får lidt associationer til peanuts, fx på grund af deres form, som kunne minde om mønter. Vi kan hermed konkludere, at den danske metafor fremkalder stort set

de samme associationer som den svenske originalmetafor. Da den danske modtagers sproglige filter ikke begrænser modtagers opfattelse og forståelse af metaforen, er strategien *oversætte med et andet billede* i dette tilfælde succesfuld.

I den spanske udgave af MDHK er det svenske ordsprog *då pratar vi inte längre om kattskit* blevet oversat *med et andet billede* i form af den spanske metafor *no es moco de pavo*. Definitionen på den spanske term *moco de pavo* er ifølge CLAVE: *"El apéndice carnoso que le cuelga sobre el pico"*. En direkte oversættelse ville være *kalkunshot*, og der refereres således til det lange stykke overskydende hud, som hænger over kalkunens næb, og som er fuldstændigt ubrugeligt. Betydningen af metaforen *no es moco de pavo* er således, at der er tale om noget, som *ikke* er ubrugeligt eller af ringe værdi (som kalkunens overskydende hud over næbbet er) ("*No ser moco de pavo*" (2005), fundet på www.1de3.com d. 07.12.09). Metaforen *no es moco de pavo* er *død*, da den ikke længere giver den spanske modtager associationer til metaforens oprindelige grundbetydning, men blot associationer til noget, som ikke er uanvendeligt. I forhold til den svenske originalmetafor anvendes den spanske metafor ikke nødvendigvis som synonym for penge, men den kan derimod anvendes mere generelt om noget, som ikke bør undervurderes. Ved at vælge at *oversætte med et andet billede* i form af en *død* metafor undgår de spanske oversættere de risici, der er forbundet med at oversætte med en *stivnet* eller *original* metafor. I dette tilfælde er dette en udmærket strategi, eftersom grundbetydningen er den samme i den svenske og spanske metafor: At der er tale om et beløb, som ikke er ubetydeligt.

Eksempel 20

Det sidste metaforeksempel, som vi inkluderer i vores analyse, stammer fra kapitel et. Vi har valgt at analysere dette eksempel, da der i den danske og spanske oversættelse er blevet brugt to meget forskellige strategier til oversættelse af den svenske metafor, hvorfor vi finder eksemplet interessant og relevant for vores analyse. Forud for eksemplet omtales anklagen mod

Blomkvist, og selve metaforeksemplet vedrører den forbrydelse, som Blomkvist har begået.

SE: *Ett lättviktsbrott* (19)

DK: *En forbrydelse i letvægtsklassen* (20)

ES: [...] *un delito sin importancia* (25)

Den svenske metafor *ett lättviktsbrott* betyder ordret oversat til dansk *en letvægtsforbrydelse*. Ud fra en søgning på www.google.se (som kun gav et enkelt hit) kan vi se, at det er en metafor, som meget sjældent anvendes i det svenske sprog, hvorfor vi kan konkludere, at det er en *original* metafor, da den er blevet brugt i en ny, speciel sammenhæng. På dansk er metaforen blevet oversat *med samme billede* i form af *en forbrydelse i letvægtsklassen*, og denne er ligeledes en metafor, som kan klassificeres som værende *original*, da metaforen er blevet brugt i en helt ny kontekst. Metaforen er derudover ikke at finde på www.google.dk. De associationer, som fremkaldes hos den danske og svenske modtager, er, at Blomkvist har begået en forbrydelse, som ikke er særligt slem. Dette bekræftes af det eneste svenske hit fra Göteborgs-Posten, som fremkom efter søgningen på www.google.se: "*Mobbning är inget "lättviktsbrott". Tvärtom. Oftast ger dessa livslånga skador!*" ("*Dottern fick nog av mobbningen*" (2009), fundet på www.gp.se d. 07.12.09).

Der er på svensk og dansk tale om en sportsmetafor, da *lättvikt* og *forbrydelse* sættes i relation til en bestemt type boksning: letvægtsboksning. Den svenske og danske metafor har derfor samme semantiske betydning, og der fremkaldes hermed de samme associationer hos henholdsvis den svenske og danske modtager. Den danske oversætters strategivalg er dermed et udmærket valg i dette tilfælde, da den danske modtagers sproglige filter ikke begrænser vedkommendes opfattelse og forståelse af metaforen. Den danske modtager kan derfor uden problemer relatere til metaforen, også selv hvis denne ikke har kendskab til boksning, da modtageren ud fra ordene *let* og *vægt* kan inferere, at det drejer sig om en mindre forbrydelse.

De spanske oversættere har valgt strategien *at oversætte med den betydning billedet har i den givne kontekst*. I stedet for at oversætte den svenske *originale* metafor, har oversætterne valgt at oversætte *ett lättviktsbrott* med *un delito sin importancia*. De spanske oversættere vælger dermed at oversætte med den egentlige betydning, som *lättviktsbrott* har. Dermed undlader de spanske oversættere at forsøge at oversætte den *originale* metafor og neutraliserer den i stedet. Man kan argumentere for, at strategien i dette tilfælde er en god løsning, idet der ingen ækvivalent metafor findes på spansk, og den spanske modtager får trods alt den samme hovedinformation: At Blomkvist ikke har begået hård kriminalitet. På den anden side får de spanske læsere ingen af de ovennævnte associationer, som både den svenske og danske læser får, hvorfor metaforen går tabt. I dette tilfælde synes strategien *at oversætte med den betydning billedet har i den givne kontekst* dog at være udmærket, idet det synes umuligt at oversætte den svenske originalmetafor, uden at den spanske læsers mentale landkort ville blive begrænset pga. det sproglige filter.

Delkonklusion på oversættelsesanalyse

Under kategorien *kulturarv* kan vi konkludere, at den danske oversætter har oversat ordret i alle tilfælde undtagen i eksempel 5 (*trettondag jul*). Da disse eksempler (undtagen eksempel 1 med *Kalle Blomkvist*) desuden ikke har vist sig at udgøre forståelsesmæssige problemer eller begrænsninger ift. den danske modtagers mentale landkort, bekræftes vores hypotese om, at den danske og svenske kultur er nært beslægtede, hvorfor en ordret oversættelse i mange tilfælde er en udmærket løsning. Det er ligeledes derfor, at eksemplerne under kategorien *kulturarv* generelt ikke skaber nogen forståelsesmæssige problemer for den danske modtager.

De spanske oversættere har anvendt både *eksplicitering* (eks. 1: *superdetective Kalle Blomkvist*) og *forvrængning* (eks. 3: *primera comunión* og 5: *día de Reyes*) som oversættelsesstrategier, mens de i eks. 2 (*Pippi Calzaslargas*) og 4 (*más café*) har oversat ordret. På trods af de valgte strategier opnår de spanske oversættere dog ikke en kulturelt tilpasset oversættelse, hvilket ses ud fra de

forskellige spanske blogs, som alle udtrykker det samme: At de spanske oversættere ændrer originalbudskaberne ved at anvende de nævnte oversættelsesstrategier uhensigtsmæssigt. Det ses desuden, at det både er det sproglige samt det sociokulturelle filter, der hos den spanske modtager begrænser modtagelsen og forståelsen af den svenske kulturarv. Vores hypotese, om at den spanske udgave ville kræve flere oversættelsesstrategier for at opnå ækvivalens mellem denne og den svenske udgave, bliver dermed bekræftet. De spanske oversættere formår dog ikke at skabe fuld balance mellem den svenske originaltekst og den spanske oversættelse af MDHK, hvorfor den svenske kulturarv ikke overføres på en hensigtsmæssig måde til den spanske målgruppe.

Det er tydeligt, at *social kultur* er den kategori, som de fleste af vores eksempler fra MDHK hører ind under, hvorfor vi må konkludere, at der i den danske og spanske oversættelse af MDHK er flest oversættelsesmæssige udfordringer i eksempler, der vedrører den svenske kulturs sociale normer og vaner samt sociale systemer.

Hvad angår eksemplerne under *social kultur*, kan vi konkludere, at vores hypotese, om at der i den danske udgave af MDHK ville være flere ordrette oversættelser fra svensk og flere ekspliciteringer og udeladelser i den spanske oversættelse, ikke holder fuldstændigt stik.

Den danske oversætter har gjort brug af strategien *forvrængning* i over halvdelen af eksemplerne (eks. 7, 8, 9, 10 og 11). Der er desuden anvendt strategierne generalisering (eks. 7) og udeladelse (eks. 11) i de tilfælde, hvor den danske modtagers mentale landkort ikke ville have kunnet relatere til udsagnene, hvis de havde været oversat ordret. Vi kan derfor konkludere, at den danske oversætters overordnede globale strategi, hvad angår eksemplerne under *social kultur*, er funktionel, da oversætteren har taget højde for, at oversættelsens udformning afhænger af, hvor meget den danske modtager kan inferere. I eksempel 8 (*rockere af værste skuffe*) og 10 (*bolle med dig*) *forvrænger* den danske oversætter dog budskabet for meget med den konsekvens, at den danske modtager får andre associationer end intenderet.

Den danske oversætter har desuden oversat tre af eksemplerne ordret fra svensk, hvilket bekræfter vores ovenstående hypotese om ordrette oversættelser i den danske udgave af MDHK.

På trods af at enkelte eksempler (eks. 8 og 10) under *social kultur* ikke er blevet oversat på en helt hensigtsmæssig måde, opnår den danske oversætter stort set en vellykket oversættelse.

I den spanske oversættelse er tre af eksemplerne blevet oversat ordret fra svensk (eks. 7, 8 og 13), mens de spanske oversættere i resten af eksemplerne (eks. 6, 9, 10, 11 og 12) bevidst eller ubevidst har anvendt *forvrængning*. I to af de tre eksempler (eks. 7 og 13), som er oversat ordret fra svensk, har det fået negative konsekvenser for den spanske modtagers forståelse og opfattelse af den spanske sætning, og man kan som nævnt diskutere, om der ligger nogen form for strategi bag disse oversættelser. Disse strategier (eller mangel på samme) medfører, at den spanske modtager får svært ved at relatere til udtrykkene. I de eksempler, hvor der er anvendt *forvrængning*, skyldes dette strategivalg i flere af tilfældene politisk korrekthed, hvor man i den spanske oversættelse har valgt at oversætte med en eufemisme. Vi kan dog konkludere, at valget af denne strategi har været unødvendigt, da den spanske modtager ikke ville være blevet stødt, hvis man ikke havde anvendt en sådan eufemisme. På trods af at de spanske oversættere har lavet en god oversættelse af bl.a. eksempel 8 (*banda de heavy metal*) og eksempel 12 (*jóvenes tiburones*), kan vi konkludere, at de ikke helt formår at skabe en kulturelt tilpasset oversættelse, da de spanske modtagere ikke kan relatere til flere af eksemplerne og flere steder får andre associationer end originalmodtageren.

Vi kan derudover konkludere, at det inden for eksemplerne under *social kultur* er de spanske og danske modtageres sociokulturelle og sproglige filter, som den interkulturelle formidler skal tage højde for, da disse filtre som nævnt begrænser modtagernes mentale landkort og dermed deres muligheder for forståelse af disse eksempler fra MDHK.

Ud fra vores første eksempel under kategorien *natur* kan vi konkludere, at den danske oversætter har anvendt en ordret oversættelse (eks. 14: *buskvækst*), hvilket heller ikke i dette eksempel skaber problemer for den danske modtagers forståelse. Dermed bliver vores hypotese angående ligheden mellem den danske og svenske kultur atter bekræftet. I samme eksempel har de spanske oversættere valgt at anvende strategien *generalisering (chunking op)*, hvilket viser, at oversætterne har overvejet, hvordan budskabet kunne overføres til den spanske modtager bedst muligt.

I eksempel 15 (*myrten*) har den danske oversætter valgt at anvende strategien *generalisering og chunker op* vha. overbegrebet *myrte*. Denne strategi har den danske oversætter ikke anvendt ofte, da det ofte ikke er en nødvendig strategi, fordi svensk og dansk kultur er nært beslægtede. I dette tilfælde anvender den danske oversætter strategien for at undgå at videreføre den svenske fejl, hvorfor strategien her er særdeles udmærket.

De spanske oversættere har i eks. 15 valgt samme strategi (*generalisering*), men har valgt at *chunke ned* i stedet. Dermed forsøger de spanske oversættere at dække over den svenske fejl ved at anvende en latinsk betegnelse (*Leptospermum flavescens*). Fejlen videreføres, hvorfor strategien må anses for at mislykkes.

Vi kan dermed konkludere, at under klassificeringen *natur* har den danske oversætter forsøgt at skabe en mere funktionel oversættelse, hvilket i dette tilfælde er en udmærket strategi. De spanske oversættere har ligeledes forsøgt at skabe en funktionel oversættelse, da de forsøger at tilpasse oversættelsen til den spanske modtager ved at anvende forskellige strategier. Dette mislykkes imidlertid, fordi den spanske modtagers sproglige og sociokulturelle filter hindrer modtageren i at afkode budskabet.

Ud fra analysen af de fem eksempler under *lingvistisk kultur* kan vi konkludere, at der i den danske oversættelse af MDHK fire gange (eks. 16, 17, 18 og 20) er gjort brug af oversættelsesstrategien *oversætte med samme billede*, mens der i det resterende eksempel (eks. 19) er anvendt strategien *oversætte med et andet billede*. Begge strategier har haft et vellykket resultat, da den danske

modtager med sit mentale landkort ikke har været forhindret i at relatere til metaforen og opnår dermed de samme associationer som den svenske modtager.

I den spanske oversættelse har vi erfaret, at tre af eksemplerne (eks. 16, 17 og 19) er oversat med en *død* metafor ved hjælp af strategien *oversætte med et andet billede*, mens de resterende to eksempler (eks. 18 og 20) ikke er blevet oversat med en metafor, hvorfor man har anvendt strategien *oversætte med den betydning billedet har i den givne kontekst*. De spanske oversættere vælger dermed at være på den sikre side ved at undgå de risici, der er forbundet med at oversætte *originale* og *stivnede* metaforer med en tilsvarende *original* og *stivnet* metafor til spansk. På denne måde neutraliseres udtrykket (metaforen), hvilket er en udmærket strategi, da man på denne måde undgår, at den spanske modtagers mentale landkort, på grund af dennes sproglige filter, går ind og begrænser vedkommendes forståelse af metaforen.

Vi kan derfor konkludere, at både den danske og de spanske oversættere har håndteret de svenske metaforer godt, hvorfor både den danske og spanske oversættelse, hvad angår eksemplerne under lingvistisk kultur, bliver vellykket.

Hvad angår anvendelsen af relevansteorien i forhold til klassificeringen *lingvistisk kultur*, har vi erfaret, at teorien ikke er lige så anvendelig inden for metaforer, som inden for de andre kategorier. Dette skyldes, at metaforer i forhold til relevansteorien er irrelevante (og kunstneriske) elementer, da man ved anvendelsen af metaforer ikke udtrykker sig direkte (og dermed ikke giver optimal relevans), men i stedet udtrykker sig gennem billeder og associationer.

5. ROMANENS AFSPEJLING AF DET SVENSKESAMFUND

I forlængelse af ovenstående oversættelsesanalyse, hvor vi analyserede konsekvenserne af oversættelsesvalgene i den danske og spanske udgave af MDHK, vil vi kort komme ind på, hvordan den danske og spanske befolkning generelt forholder sig til bogen og de synspunkter, den afspejler.

Ifølge litteraturprofessor Hans Hertel skal MDHK anskues som en bog, der til dels afspejler det svenske samfund, men hvor læseren samtidig skal huske på, at bogen er en afspejling af Stieg Larssons holdninger og dermed ikke nødvendigvis er fakta: *"De [bøgerne] giver et vældig godt psykologisk portræt af nogle moderne mennesker og en højst interessant samfundsskildring. De viser nogle kyniske sider af Sverige og de nordiske samfund, som vi helst fortrænger. Alle tre krimier er ifølge Hans Hertel "enormt politiske". Forfatterens holdninger skinner i højeste grad igennem. Han er dybt skeptisk over for systemet, over for måden, en statsmagt kan udvikle sig på. Det er en klart venstreorienteret kritik"* (*"Der bliver ved med at være modstandere"* (2007), fundet på www.information.dk, d. 10.12.09).

En dansk blog bekræfter ovenstående: *"Jeg er overbevist om at forfatterens intension med at skrive de action fyldte kriminalromaner er langt dybere end at skrive spændingslitteratur, det har været at pakke hans synspunkter ind i en handling der lettere kan fordøjes af de 'brede masser', påpege vitale fejl og mangler i dagens samfund. Jeg siger ikke at jeg politisk er helt enig med ham, hvad jeg nok ikke er, men at hans beskrivelser af de dystre sider i vores samfund ikke ligger langt fra den virkelighed som mange af os ser, men har vanskeligt ved at forholde os til, og handle imod"* (*"Stieg Larsson – en samfundskritiker"* (2009), fundet på www.kanaljens.blogspot.com, d. 10.12.09)

Ud fra ovenstående citater er det tydeligt, at den danske modtager anser MDHK for at være en samfundskritisk roman, hvis hovedpointe er, at der i det svenske samfund og system finder nogle vitale fejl sted, som vi tidligere har lukket øjnene for. Men citaterne fastslår dog også, at man som læser skal være klar over, at romanen er en krimi og derudover en subjektiv skildring, og at det derfor ikke er alt i bogen, som nødvendigvis skal 'tages for gode varer'. Den

danske modtager af MDHK er derfor klar over, at bogen ikke er en fuldkommen afspejling af det svenske samfund, men at den skal ses som en kritik af det dette samfund samtidig med, at den er en spændende krimi.

Det svenske (og i det hele taget de nordiske) samfund anses i resten af verden for at være velfungerende samfund, hvor der ingen stor ulighed er mellem rig og fattig, og hvor 'systemet virker'. Stieg Larsson viser med Millenium-trilogien, at dette idylliserede billede af Sverige ikke stemmer overens med virkeligheden, hvilket bl.a. afspejles i de forskellige karakterer, korrupsionen i politiet, kulden og distancen mellem mennesker, de kyniske forbrydelser etc. Ud fra forskellige blogs er det tydeligt, at de spanske modtageres billede af Sverige og dets velfærdssamfund smuldrer efter at have læst MDHK. Dette ses fx i følgende kommentar til en blog: *"Suecia es como una tarta que a medida que empieza a cortarse se puede ver que está podrida en su interior. Hay mucha más violencia contra las mujeres que en España, hay más alcohólicos, más suicidios"* (*"El éxito de Larsson"* (2009), fundet på www.elmundo.es d. 10.12.09). En anden blog udtrykker ligeledes, at en spansk læser har taget Stieg Larssons budskaber for gode varer: *"A mi también me encantó el libro, fue un shock descubrir una sociedad sueca que nada tiene que ver con lo que siempre nos cuentan"* (*"Los hombres que no amaban a las mujeres"* (2009), fundet på www.filmica.com d. 10.12.109).

Citaterne udtrykker, at de spanske læsere tager Stieg Larssons budskab særdeles alvorligt, og at de antager, at Sverige er et mere kynisk samfund end de troede. De spanske modtagere formår derfor ikke at gennemskue, at det hovedsageligt er Stieg Larssons egne holdninger, der kommer til udtryk i MDHK, og at personkaraktererne er fiktive, hvorfor MDHK ikke er en fuldkommen afspejling af det svenske samfund. De spanske oversætteres strategivalg (eller mangel på samme) bidrager til denne spanske opfattelse af det svenske samfund, da de, som det ses i analysen, ikke kan relatere til fx Lisbeth Salander og de mange engelske låneord. Ovennævnte citater understøtter dermed vores analyse: At de spanske modtagere får nogle andre budskaber og associationer end de svenske og danske modtagere.

6. KRITISK REFLEKSION

På trods af at vi har udarbejdet et speciale på baggrund af en velegnet teori, en videnskabelig fremgangsmåde samt et tilfredsstillende empirisk materiale, er en kritisk refleksion nødvendig, hvorfor vi i det følgende udarbejder en sådan kritik, da ingen teori, fremgangsmåde eller empirisk materiale er fuldendt.

Vores hovedteori, Meta-modellen, har været særdeles anvendelig for vores speciale og undersøgelse af, hvor stor indflydelse kulturforskelle har på oversættelse til fremmedsprog. Vi kan dog konkludere, at teorien ikke er fejlfri, fordi Katan med Meta-modellen blander flere forskellige begreber sammen, bl.a. *forvrængning*. Vi har derfor valgt at modificere teorien, således at vi hovedsageligt anskuer *forvrængning*, *generalisering* samt *udeladelse* som deciderede kommunikationsstrategier for at undgå forvirring.

Derudover modsiger Katan sig selv, hvad angår sprogfilteret, som han placerer uden for det mentale landkort på trods af, at han samtidig argumenterer for, at sproget er med til at danne menneskets virkelighed. Vi har i vores analyse valgt at anskue sprogfilteret som værende en del af det mentale landkort.

Ved at kombinere Meta-modellen med relevansteorien (der har den endelige modtager i fokus) og med de forskellige blogs får vi en mere fyldestgørende analyse, og opnår dermed, på trods af manglerne i Katans teori, et godt fundament for vores speciale.

Ud fra Meta-modellen kan vi desuden konkludere, at vi selv er farvede af vores egen kultur, hvorfor vi har skullet være bevidste om dette, især under udarbejdelsen af analysen. Vi er klar over, at de fire filtre har påvirket vores egen modtagelse af alle tre versioner af MDHK, hvad angår vores forståelse af og associationer til MDHK. Vi har dog gennem hele forløbet været bevidste om denne faktor, og har derfor forsøgt ikke at overføre vores eget mentale landkort til specialet. Vi mener derfor ikke, at vores konklusion bærer præg af vores egen begrænsede opfattelse af verden.

Hvad angår vores udvalgte blogs, er det vigtigt at tilføje, at de ikke nødvendigvis er udtryk for en befolknings samlede holdninger. Vi kan dog konstatere, at der i flere af bloggene udtrykkes de samme meninger og holdninger, hvorfor vi konkluderer, at disse blogs udtrykker en generel holdning hos de respektive kulturer, og dermed anser vi bloggene for at udgøre et repræsentativt udsnit af de forskellige kulturers holdninger.

Vi har valgt at inddrage mange spanske blogs og færre danske. Dette skyldes, at vi anser os selv for at være repræsentanter for den danske kultur og dermed modtagere af den danske version af MDHK. De spanske blogs repræsenterer derimod de holdninger og værdier, som er gældende for den spanske kultur, og vi har derfor inddraget dette empiriske materiale for at kunne udarbejde en sammenligning af de oversatte versioner af MDHK.

7. KONKLUSION

Katan udtrykker i sin bog *Translating Cultures*, at man hverken kan eller må adskille kultur fra oversættelse, hvilket vi efter udarbejdelse af dette speciale kan bekræfte.

Efter udarbejdelsen af analysen kan vi konstatere, at en bestseller stiller lige så store oversættelsesmæssige krav til den interkulturelle formidler, som typiske litterære mesterværker gør og især i dette tilfælde, hvor udfordringen har været at overføre kulturelt betingede budskaber til en anden kultur.

Vi kan overordnet konkludere, at den danske oversætter formår at skabe en god oversættelse, som i høj grad er tilpasset den danske kultur. Hvad angår den spanske oversættelse, kan vi konkludere, at den har været en stor udfordring for de spanske oversættere, hvilket afspejles i flere af analyseeksemplerne.

Vores hypotese om at den danske udgave af MDHK har været lettere at oversætte fra svensk, bekræftes ud fra analysen samt bloggene. Den danske modtager kan i de fleste tilfælde relatere til de ordrette oversættelser uden problemer, og der skabes mellem den danske og svenske udgave generelt større kulturel ækvivalens end mellem den svenske og spanske. Den danske oversætter formår at skabe en funktionel oversættelse takket være velvalgte strategier, som er tilpassede den danske målgruppe og giver den dermed *optimal relevans*. Den spanske udgave har derimod krævet flere nødvendige tiltag såsom *ekspliciteringer*, *udeladelser*, *forvrængninger* og *generaliseringer* for at kunne nå ud til og ramme de spanske modtagere. På trods af at de spanske oversættere anvender de ovennævnte strategier, opnår de i flere tilfælde ikke en fuldstændigt kulturelt tilpasset oversættelse, da strategierne, når de bruges, ikke altid anvendes hensigtsmæssigt. De spanske oversættere skaber dermed til tider en ufrivillig imitativ oversættelse, som den spanske modtager har svært ved at relatere til, da de spanske oversættere ikke altid formår at give *optimal relevans* (fx i eksemplet *knövelhära* og *día de Reyes*). Dette bekræftes af de spanske blogs, som higer efter bl.a. ekspliciteringer og

udeladelser i den spanske version. Vores hypotese om, at den spanske version burde indeholde flere strategier for at ramme den spanske målgruppe, holder dermed stik.

Vores formodning om at den danske version er 'rigere' på associationer end den spanske, bliver bekræftet via analysen, især hvad angår eksemplerne under *kulturarv* og *lingvistisk kultur*. Da traditioner, højtider og religion er meget kulturelt forankrede begreber, er de svært tilgængelige for de spanske oversættere, hvilket skinner igennem i analysen. Vores metaforeksempler viser, at der ved oversættelse til spansk mistes mange associationer hos den spanske modtager, da de svenske *stivnede* og *originale* metaforer enten er oversat med en *død* spansk metafor eller med et neutralt udtryk. Dog viser metaforafsnittet, at de spanske oversættere har truffet gode specifikke strategivalg og overvejet, hvordan de bedst muligt kunne ramme den spanske modtager med oversættelsen, hvorfor de opnår en god, funktionel oversættelse, hvad angår metaforerne.

Hvad angår Katans fire filtre, som kan hindre og begrænse modtagers forståelse af et budskab, kan vi konkludere, at det er det andet (det sociokulturelle) og det fjerde filter (det sproglige), som skaber de oversættelsesmæssige udfordringer. Hvad angår de fire kategorier *kulturarv*, *social kultur*, *natur* og *lingvistisk kultur* kan vi ud fra analysen konkludere, at det i den danske version er den svenske *social kultur*, som skaber flest oversættelsesmæssige udfordringer, og som har krævet flest strategivalg fra oversætterens side. Disse strategivalg har i langt de fleste tilfælde været hensigtsmæssige, hvorfor resultatet er blevet en god, kulturelt tilpasset oversættelse. I den spanske oversættelse er det eksemplerne under *kulturarv* og *social kultur*, som skaber de oversættelsesmæssige udfordringer, hvilket ikke er overraskende, da den svenske kultur er meget fjern fra den spanske. Dette aspekt burde de spanske oversættere have været mere opmærksomme på i oversættelsesprocessen, og de burde derfor i højere grad have taget stilling til, hvilke strategier de med fordel kunne have anvendt for at opnå en oversættelse, som den spanske modtager kunne relatere til. Da den spanske

oversættelse er udarbejdet af både en spanier og en svensker, burde dette have muliggjort en optimal oversættelse. Dette er dog ikke helt tilfældet i *Los hombres que no amaban a las mujeres*, da vi ud fra analysen samt de spanske blogs kan konkludere, at oversættelsen kunne have været bedre, og at de spanske oversættere kunne have anvendt flere strategier for at ramme de spanske modtagere. Det, at de spanske oversættere ikke opnår en fuldkommen optimal oversættelse, skyldes muligvis, at den svenske oversætter har været præget af sit eget svenske mentale landkort og dermed i flere tilfælde ikke har været i stand til at vurdere, hvornår vedkommende burde have *ekspliciteret, udeladt, forvrænget og generaliseret*.

Alt i alt kan vi konkludere, at MDHK er en bog, som er svær at oversætte til ikke-nordiske kulturer, da den kræver et godt kendskab til og en stor indsigt i den svenske kultur, hvorfor den interkulturelle formidler er nødsaget til at tage nogle bevidste strategivalg i oversættelsesprocessen. Forskellige eksempler i analysen viser, at den spanske læser har svært ved at relatere til de svenske kulturelementer og opnår dermed ikke de samme associationer som den svenske modtager. I flere tilfælde synes det næsten umuligt at overføre de svenske værdier, da man ville være nødt til at eksplicitere, anvende fodnoter etc., hvilket i sidste ende ville forstyrre oversættelsen. Dog kunne de spanske oversættere have været mere konsekvente og taget flere bevidste strategivalg, således at oversættelsen ikke ville skabe en lige så stor fremmedgørelse hos det spanske publikum.

Ud fra salgstal kan vi dog konstatere, at *Los hombres que no amaban a las mujeres* bestemt ikke har været en fiasko, tværtimod, men den svenske og danske læser får uden tvivl flere associationer og dermed en rigere læseoplevelse end den spanske modtager gør efter at have læst MDHK.

Vores speciale om MDHK bekræfter derfor, at man bør revurdere den interkulturelle formidlers ansvar. Man bør anerkende formidlerens rolle og indse, at en oversættelse i dag kræver mere end blot en ordbog for at skabe en kulturelt tilpasset oversættelse, som rammer den givne modtager.

8. BIBLIOGRAFI

Bøger

- Fawcett, Peter (1997). *Translation and language- Linguistic theories explained*. Manchester: St. Jerome Publishing
- Herslund, Michael & Jensen, Bente Lihn (2006). *Sprog og sprogbeskrivelse*. Frederiksberg C.: Forlaget Samfundslitteratur
- Hostede, Geert (1991). *Cultures and Organizations: Software of the mind*. Berkshire: McGRAW-HILL Book Company (UK) Limited
- Hofstede, Geert & Hofstede, Jan Gert (2006). *Kulturer og organisationer: en overlevelse i en grænseoverskridende verden*. København Ø: Handelshøjskolens Forlag
- Hofstede, Gert Jan, Pedersen, Paul B. & Hofstede, Geert (2002). *Exploring Culture: Exercises, Stories and Synthetic Cultures*. Maine: Intercultural Press, Inc.
- Jørgensen, Peter Stray (2003). *Formalia i opgaver: På videregående uddannelser – serviceafsnit, litteraturhenviisninger, layout og typografi*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur
- Katan, David (2004). *Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators*. Manchester: St. Jerome Publishing
- Korzen, Iørn & Lundquist, Lita (2005). *Sprogtypologi og oversættelse*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur
- Lakoff, George & Johnson, Mark (1981). *Metaphors we live by*. Chicago and London: The University of Chicago Press
- Larsson, Stieg (2005). *Män som hatar kvinnor*. Stockholm: Norstedts Förlag
- Larsson, Stieg (2008). *Mænd der hader kvinder*. Århus: Forlaget Modtryk
- Larsson, Stieg (2008). *Los hombres que no amaban a las mujeres*. Barcelona: Ediciones Destino, S/A. (Paperback)
- Lundquist, Lita (2005). *Oversættelse: Problemer og strategier, set i tekstlingvistisk og pragmatisk perspektiv*. Frederiksberg C.: Forlaget Samfundslitteratur
- Rienecker, Lotte & Jørgensen, Peter Stray (2005). *Den Gode Opgave: Håndbog i opgaveskrivning på videregående uddannelser*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur

Snell-Hornby, Mary (1995). *Translation Studies- An integrated approach*.
Amsterdam: Benjamins

Kapitler

Albir, Amparo Hurtado (2001). Nociónes centrales de análisis. In Albir, Amparo Hurtado (Ed), *Traducción y Traductología: Introducción a la Traductología* (201-223). Madrid: Ediciones Cátedra

Gutt, Ernst-August (1998). Pragmatic Aspects of Translation: Some Relevance-Theory Observations. In Hickey, Leo (Ed), *The Pragmatics of Translation* (41-53). Clevedon: Multilingual Matters

House, Juliane (1998). Politeness and Translation. In Hickey, Leo (Ed), *The Pragmatics of Translation* (54-71). Clevedon: Multilingual Matters

Artikler

Cristofoli, Mirella, Dyrberg, Gunhild & Stage, Lillian (1998). En festival af gode historier? Om metaforenes liv og færden. *Sprint: Sproginstitutternes Tidsskrift, Handelshøjskolen i København*, (1), 1-14

Klebak, Anders (2009). Vi dumper i fremmedsprog. *Magasinet for forbundet kommunikation og sprog, Elbo Grafisk*, (40), 4-7

Saitta, Barbara (2005). Vi forstår stadig ikke hinanden- globaliseringens udfordringer. *Comunicare: center for kommunikation, Fakultet for Sprog, Kommunikation og Kultur*, (3), 21-23

Specialer

Jäcke, Stefanie (1999). *Komparativ analyse af den spanske og tyske oversættelse af stilistiske virkemidler i Peter Høegs roman: "forestilling om det tyvende århundrede"*. Handelshøjskolen i København

Martínez, Lucía Molina (2001). *Análisis descriptivo de la traducción de los culturemas árabe-español*. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Traducció i d'Interpretació

Nielsen, Stine og Kjærsgaard, Ann (2007). *En analyse af de danske ambassaders formidling af Danmark og dansk kultur via deres hjemmesider til Chile, Mexico, Nicaragua og Spanien*. Handelshøjskolen i Århus

Blogs

- Cuentos intrascendentes* (2009), fundet på <http://cuentosintrascendentes.blogspot.com/2009/03/hombres-que-no-aman-las-mujeres.html> d. 21.08.09
- El éxito de Larsson* (2009), fundet på <http://foros.elmundo.es/foros/viewtopic.php?p=874428#874428> d.10.12.09
- Hola a tod@s!!* (2009), fundet på http://www.alacan.com/forum/topic.asp?TOPIC_ID=4092 d. 02.09.09
- Juan José Ortega Román, cotraductor de Stieg Larsson y profesor universitario: «Respetamos mucho a Larsson»* (2009), fundet på <http://www.diariodeibiza.es/diario-verano/2009/08/15/juan-jose-ortega-roman-cotraductor-stieg-larsson-profesor-universitario-respetamos-larsson/352080.html> d.02.09.09
- Lisbeth Salander alias Pippi Langstrømpe* (2009), fundet på <http://djskrimiblog.blogspot.com/2009/01/lisbeth-salander-alias-pippi-langstrmpe.html> d.12.11.09
- Los Hombres Que No Amaban A Las Mujeres* (2009) fundet på <http://blogs.elcorreodigital.com/algo-que-leer/posts> d. 02.09.09
- Los hombres que no amaban a las mujeres* (2009), fundet på <http://www.filmica.com/casiopea/archivos/009568.html> d. 10.12.109
- Los hombres que no amaban a las mujeres* (2009), fundet på <http://historiasdeveronica.blogspot.com/search?q=los+hombres+que+no+amaban+a+las+mujeres> d. 04.09.09
- Los Hombres que no amaban a las mujeres* (2009), fundet på <http://tusalu2.blogspot.com/2009/03/los-hombres-que-no-amaban-las-mujeres.html> d.22.08.09
- Los hombres que no amaban a las mujeres, de Stieg Larsson* (2009), fundet på <http://reginairae.blogcindario.com/2009/01/00502-los-hombres-que-no-amaban-a-las-mujeres-de-stieg-larsson.html> d. 21.08.09
- Mænd Der Hader Kvinder* (2009) fundet på <http://www.aok.dk/film/maend-der-hader-kvinder/?p=critics> d.12.11.09
- Mucho café y unos sándwiches (Los Hombres que no Amaban a Las Mujeres- Stieg Larsson)* (2009), fundet på <http://www.dooyoo.es/libros/los->

hombres-que-no-amaban-a-las-mujeres-stieg-larsson/1140038/ d. 27.11.09

Stieg Larsson – en samfundskritiker (2009), fundet på <http://kanaljens.blogspot.com/2009/09/stieg-larsson.html> d. 10.12.09

Stieg Larsson (Mænd der hader..) & *Kalle Blomkvist* (2009), fundet på <http://djskrimiblog.blogspot.com/2009/01/stieg-larsson-mnd-der-hader-kalle.html> d.12.11.09

Hjemmesider og onlineartikler

Astrid Lindgren: Mesterdetektiven Blomkvist (2008), fundet på <http://fortaellingen.dk/anmeldelse/astrid-lindgren-mesterdetektiven-blomkvist> d. 12.11.09

Att folk vågar strula runt (2006), fundet på http://ungdomar.se/forum.php?thread_id=72154 d. 20.11.09

Australian Native Plants Society (Australia) - ANPSA (2008), fundet på <http://asgap.org.au/l-pol.html> d. 18.11.09

Bøgerne om pippi langstrømpe (20xx), fundet på <http://www.sydsverige.dk/?pageID=796> d. 12.11.09

Den glemte fest for de tre hellige konger (2007), fundet på <http://www.kristendom.dk/artikel/267492:Helligtrekonger--Den-glemte-fest-for-de-tre-hellige-konger> d. 02.12.09

Den svenska språkvården är för liberal! (2007), fundet på <http://www.sprakforsvaret.se/sf/index.php?id=381> d. 25.11.09

Der bliver ved med at være modstandere (2007), fundet på <http://www.information.dk/145709> d. 10.12.09

Dottern fick nog av mobbningen (2009), fundet på http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.252044-dottern-fick-nog-av-mobbningen?articleRenderMode=article_full_discussion d. 07.12.09

Estación de tránsito (2009), fundet på <http://santosgmonroy.blogspot.com/2009/07/los-hombres-que-no-amaban-las-mujeres.html> d. 07.09.09

Hellig Tre Kongers aften på spansk (2006), fundet på <http://www.kristendom.dk/artikel/274783:Helligtrekonger--Hellig-Tre-Kongers-aften-paa-spansk> d. 02.12.09

- Hvad er katolsk konfirmation* (2009), fundet på <http://www.kristendom.dk/artikel/321375:Den-katolske-kirke--Hvad-er-katolsk-konfirmation> d. 02.12.09
- Hårdrockare vann schlageren i Finland* (2008), fundet på <http://www.expressen.se/noje/melodifestivalen/1.1069467/hardrock-are-vann-schlageren-i-finland> d. 18.11.09
- I nådens år 1990* (2009), fundet på <http://www.matroschka.se> d. 07.12.09
- Jul i Sverige* (2009), fundet på <http://www.jul-i-sverige.se/tradition/trettondag-jul.php> d.02.12.09
- Kärleksbrev, the Love Letter på svenska* (2009), fundet på <http://www.fanfiction.net/r/4457638/> d. 20.11.09
- Millenium I. Los hombres que no amaban a las mujeres* (2009), fundet på <http://www.viciojuegos.com/foro-aportacion/%5BCdL%5D-Millenium-I-Los-hombres-que-no-amaban-a-las-mujeres/1006804/1> d. 20.11.09
- Nej till förlängd upphovsrätt!* (2008), fundet på <http://aberg.wordpress.com/2008/11/25/nej-till-forlangd-upphovsratt/> d. 07.12.09
- No ser moco de pavo* (2005), fundet på <http://www.1de3.com/2005/06/11/no-ser-moco-pavo/> d. 07.12.09
- Ny kaffekultur i Danmark* (2006), fundet på <http://www.business.dk/diverse/ny-kaffekultur-i-danmark> d. 27.11.09
- ¿Por qué nos cuesta tanto hablar inglés?* (2008), fundet på http://www.elpais.com/articulo/sociedad/nos/cuesta/hablar/ingles/el-pepiscoc/20080323elpepiscoc_1/Tes d. 26.11.09
- Qué contiene el Diccionario panhispánico de dudas* (2005), fundet på <http://buscon.rae.es/dpdl/html/quecontiene.htm> d. 25.11.09
- Sprogpolitik, ja tak* (2007), fundet på <http://www.information.dk/85593> d. 25.11.09
- Stieg Larsson's english translator* (2009), fundet på <http://reg-stieglarssonsenglishtranslator.blogspot.com> d. 07.09.09
- Vad händer sen?* (2009), fundet på <http://soldat.nu/vad-haender-sen> d. 23.11.09

10 vigtigste ting om katolicisme” (2008), fundet på
<http://www.kristendom.dk/artikel/303365:Kirkeretninger--10-vigtigste-ting-om-katolicisme> d. 02.12.09

Opslagsværker

Katlev, Jan et. al. (1997) *Politikens Frække Ordbog*. Italien: Politikens Forlag A/S

www.danska-svenska.se (Dansk-svensk ordbog over hverdagsord)

www.denstoredanske.dk (Gyldendals åbne encyklopædi)

www.ne.se (Den Svenske Nationalencyklopædi)

www.rae.es (Real Academia Española)

www.selskabsadvokaterne.dk/ordbog (Ordbog over bl.a. økonomiske og juridiske termer)

www.sproget.dk (Dansk Sprognævns sprogportal)

www.websters-online-dictionary.org (Engelsk-engelsk ordbog)

9. BILAG

Bilag 1: Klassificeringsmodel af Lucía Molina Martínez

Bilag 2: Mail fra Breide Esbensen

Bilag 3: Korrespondance med Linda Kristiansen

Bilag 4: Korrespondance med Jette Dahl Møller

Bilag 5: Blogs i alfabetisk rækkefølge:

Cuentos intrascendentes (2009), fundet på

<http://cuentosintrascendentes.blogspot.com/2009/03/hombres-que-no-aman-las-mujeres.html> d. 21.08.09

El éxito de Larsson (2009), fundet på

<http://foros.elmundo.es/foros/viewtopic.php?p=874428#874428> d.10.12.09

Hola a tod@s!! (2009), fundet på http://www.alacan.com/forum/topic.asp?TOPIC_ID=4092 d. 02.09.09

Juan José Ortega Román, cotraductor de Stieg Larsson y profesor universitario: «Respetamos mucho a Larsson» (2009), fundet på <http://www.diariodeibiza.es/diario-verano/2009/08/15/juan-jose-ortega-roman-cotraductor-stieg-larsson-profesor-universitario-respetamos-larsson/352080.html> d.02.09.09

Lisbeth Salander alias Pippi Langstrømpe (2009), fundet på

<http://djskrimiblog.blogspot.com/2009/01/lisbeth-salander-alias-pippi-langstrmpe.html> d.12.11.09

Los Hombres Que No Amaban A Las Mujeres (2009) fundet på

<http://blogs.elcorreodigital.com/algo-que-leer/posts> d. 02.09.09

Los hombres que no amaban a las mujeres (2009), fundet på

<http://www.filmica.com/casiopea/archivos/009568.html> d. 10.12.109

Los hombres que no amaban a las mujeres (2009), fundet på

<http://historiasdeveronica.blogspot.com/search?q=los+hombres+que+no+amaban+a+las+mujeres> d. 04.09.09

Los Hombres que no amaban a las mujeres (2009), fundet på

<http://tusalu2.blogspot.com/2009/03/los-hombres-que-no-amaban-las-mujeres.html> d.22.08.09

Los hombres que no amaban a las mujeres, de Stieg Larsson (2009), fundet på

<http://reginairae.blogcindario.com/2009/01/00502-los-hombres-que-no-amaban-a-las-mujeres-de-stieg-larsson.html> d. 21.08.09

Mænd Der Hader Kvinder (2009) fundet på <http://www.aok.dk/film/maend-der-hader-kvinder/?p=critics> d.12.11.09

Mucho café y unos sándwiches (Los Hombres que no Amaban a Las Mujeres- Stieg Larsson)

(2009), fundet på <http://www.dooyoo.es/libros/los-hombres-que-no-amaban-a-las-mujeres-stieg-larsson/1140038/> d. 27.11.09

Stieg Larsson – en samfundskritiker (2009), fundet på

<http://kanaljens.blogspot.com/2009/09/stieg-larsson.html> d. 10.12.09

Stieg Larsson (Mænd der hader..) & Kalle Blomkvist (2009), fundet på

<http://djskrimiblog.blogspot.com/2009/01/stieg-larsson-mnd-der-hader-kalle.html> d.12.11.09